

พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนุมนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานีจำกัด

3983150920
CD Thesiss 5880608924 thesis / recv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

น.ส.ชิตวรรณ คำมะยอม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

5880608924_3983150920

DEVELOPMENT AND PROBLEMS OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATION: UBON
RATCHATHANI RUBBER FUND COOPERATIVE LTD.

Miss Chitawan Kommayom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Government) in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

3933150920

CU ThesIs 5880608924 thesis / recv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

หัวข้อวิทยานิพนธ์	พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนม สหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานีจำกัด
โดย	น.ส.ชิตวรรณ คำมะยอม
สาขาวิชา	การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์เวียงรัฐ เนติโพธิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.กนกรัตน์ เลิศชูสกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์เวียงรัฐ เนติโพธิ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.ประเทือง ม่วงอ่อน)

3933150920

CD IThesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

ชิตววรรณ คำมะยอม : พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี
จำกัด. (DEVELOPMENT AND PROBLEMS OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATION: UBON RATCHATHANI
RUBBER FUND COOPERATIVE LTD.) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ.เวียงรัฐ เนติโพธิ์

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ศึกษาการจัดตั้งองค์กรพัฒนาการและปัญหาของชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด 2. ทำความเข้าใจอำนาจทางการเมืองของชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ผ่านทางการศึกษาความสัมพันธ์ของชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาคส่วนต่าง ๆ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ หน่วยในการศึกษาได้แก่ชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี และเครือข่ายของชุมนุมสหกรณ์ฯ ภายในจังหวัดอุบลราชธานี โดยศึกษาจาก เอกสาร รายงานงานวิจัยต่าง ๆ หนังสือ สื่อทั้งสิ่งพิมพ์และออนไลน์ ประกอบกับการทำวิจัยภาคสนาม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานชุมนุมสหกรณ์ฯ ทั้งยังใช้วิธีการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมของชุมนุมสหกรณ์ฯ ข้อมูลที่ได้นำมารวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาด้านการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัดนั้น พบว่า การจัดตั้งชุมนุมฯ มาจากความต้องการรวมตัวของเกษตรกรเอง เนื่องจากเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในการขายยางพารา ได้แก่ปัญหาราคายางพาราตกต่ำ ความต้องการศูนย์กลางตลาดยางพารา ทำให้เห็นว่าการรวมตัวกันจะช่วยแก้ปัญหาได้ และสามารถรับความช่วยเหลือจากภาครัฐได้ แต่ปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญที่สุดในการจัดตั้งชุมนุมฯ คือการสนับสนุนจากภาครัฐ เพราะภาครัฐเองก็ได้ประโยชน์จากการรวมตัวของกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากภาครัฐสามารถได้ข้อมูลจากเกษตรกรได้ดีในเงื่อนไขที่มีการรวมกลุ่มกัน ทำให้ภาครัฐสามารถแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด

ด้านการสร้างอำนาจทางการเมืองให้กับชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ผลการศึกษาพบว่า อำนาจทางการเมืองของชุมนุมสหกรณ์ฯ วัดได้จากความสัมพันธ์กับภาคส่วนต่าง ๆ หัวด้านตั้งนี้คือ 1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับนักการเมือง พบว่านักการเมืองเป็นคนที่สำคัญที่จะช่วยเจรจาต่อรองระหว่าง ชุมนุมสหกรณ์กับภาครัฐ เมื่อนักการเมืองมีอำนาจลดลงทำให้เกิดความอ่อนแอของชุมนุมสหกรณ์อย่างเห็นได้ชัด 2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนกลาง จะเห็นได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่รัฐให้การสนับสนุน และชุมนุมสหกรณ์ต้องพึ่งพิง ซึ่งไม่ได้มีอำนาจแบบเท่าเทียมกัน 3. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนภูมิภาค ประเด็นนี้พบว่าไม่มีความแน่นอน ไม่ได้มีลักษณะตายตัว หรือเป็นสถาบัน แต่ขึ้นอยู่กับ ตัวข้าราชการ โดยเฉพาะผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ หากข้าราชการฝ่ายปกครองให้ความสนใจประเด็นปัญหาของชุมนุมสหกรณ์ฯ ก็จะได้รับช่วยเหลือดูแลและประสานงานอย่างดี ทั้งนี้ขึ้นกับข้าราชการที่ย้ายมารับตำแหน่ง 4. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าความสัมพันธ์ด้านนี้นั้น ขึ้นกับบรรยากาศและบริบททางการเมือง ในบรรยากาศที่มีประชาธิปไตยและมีการกระจายอำนาจ องค์กรปกครองท้องถิ่นมีสายสัมพันธ์ที่ดี และเอื้อประโยชน์ให้กับชุมนุมสหกรณ์ฯอย่างมาก และ 5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับพ่อค้าคนกลาง จะเห็นได้ว่าการรวมตัวกันของชาวสวนยางมีประโยชน์ให้เกิดอำนาจต่อรองมากกว่าชาวสวนยางในลักษณะปัจเจกบุคคล

สาขาวิชา การปกครอง

ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5880608924 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORD: Interest group, Social network, Rubber farmers, Cooperatives, Ubon Ratchathani

Chitawan Kommayom : DEVELOPMENT AND PROBLEMS OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATION: UBON RATCHATHANI RUBBER FUND COOPERATIVE LTD.. Advisor: Assoc. Prof. VIENGRAT NETHIPO

This thesis aims to (1) study organization and development of Ubon Ratchathani Rubber Fund Cooperative Ltd. (URRFC), and (2) analyze political power of URRFC through relationship with other sectors. It is a qualitative research that focusing on URRFC as a unit of analysis and its networks within Ubon Ratchathani province. The methods applied in this thesis are documentary research from books, reports, research monograph and media, both printed and online sources. The field work was also conducted by in-depth interviews and participatory observation. Data was descriptively analyzed. The research indicates that URRFC was founded to cope with problems of rubber products – fall of prices and demand for central market. The necessity to solve problems drove the farmers to gather in groups and form their networks. They also realized that forming into organization would enable them to receive supports from the government agencies. However, the most crucial factor that helped organizing URRFC is support from government agencies because the government agencies benefit from farmers’ networks and organization as well. The government agencies could enquire necessary information from the rubber farmers better in the form of organization. In term of political power of URRFC, this research analyzes 5 aspects of relationship between URRFC and other sectors. Firstly, the relationship between URRFC and politicians, URRFC relies on politicians to act as mediator to negotiate benefit for rubber farmers from government agencies. However, in the context of political instability, the weakening of politicians’ power during the military regime resulted in the weakness of the organization. Secondly the relationship between URRFC and central government agencies, it demonstrates how central government played important role in supporting and making URRFC to depend on their support. Thirdly, the relationship between URRFC and provincial government agencies, this relationship is very unpredictable as it depends on the bureaucrats who are in positions, mainly the governors or district chiefs. If the bureaucrats stationed at in Ubon Ratchathani take rubber promotion as their agenda they would pay attention and have active role in supporting URRFC .Fourthly, the relationship between URRFC and local governments, this depends on the national political context, at the time of decentralization process was promoted the local politicians payed significant roles in supporting URRFC .Finally, the relationship between URRFC and rubber traders, the collective power of URRFC helps farmers to have more power to bargain with the traders.

Field of Study: Government Student's Signature .....
 Academic Year: 2018 Advisor's Signature .....

3983150920

 CT :Thesis 5880608924 thesis / recv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์เวียงรัฐ เนติโพธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้ความกรุณาในการรับเป็นที่ปรึกษาและได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่างๆ คอยให้กำลังใจ รวมทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.กนกรัตน์ เลิศชูสกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.ประเทือง ม่วงอ่อน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่สละเวลาอันมีค่าพิจารณาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งยังคอยให้กำลังใจ และข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่งานวิจัย รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านที่คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้วิจัย กระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการสัมภาษณ์ที่ให้ความช่วยเหลือในการติดต่อสัมภาษณ์ และขอบคุณ คุณไพศาล ยอดจันดา ประธานชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ที่เสียสละเวลาและติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการเครือข่ายเพื่อให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการทำวิจัย เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ รวมถึง คุณธนพร ทวีโคตร น้องผู้ช่วย ที่เสียสละเวลามาช่วยลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ผู้วิจัยขอขอบคุณ เพื่อนนิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ ทุกคนที่คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยในทุกครั้งที่ที่ผ่านมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอพระคุณ คุณพ่อบรรชา คำมะยอม คุณแม่งามตา คำมะยอม และน้องสาว รุ่งดวงวรรณ คำมะยอม สำหรับกำลังใจและคอยช่วยเหลือ สนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆด้านตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รวมถึงพี่ๆและเพื่อนๆทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้วิจัยกราบขออภัยและขออน้อมรับข้อบกพร่องนั้นเอาไว้แต่เพียงผู้เดียว

ชิตววรรณ คำมะยอม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
1.1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.3. คำถามการวิจัย.....	7
1.4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.5. ขอบเขตการศึกษา.....	7
1.5.1. ขอบเขตด้านพื้นที่	7
1.5.2. ขอบเขตด้านประชากร.....	8
1.5.3. ขอบเขตด้านเวลา	8
1.6. นิยามศัพท์	8
บทที่ 2	9
แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
2.1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม	9
2.1.1. ความหมายของการรวมกลุ่ม.....	10
2.1.2. การรวมกลุ่ม	11
2.1.3. โครงสร้างของการรวมกลุ่ม	12

2.1.4. การบริหารจัดการกลุ่ม.....	13
2.2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์.....	15
2.2.1. ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์	15
2.2.2. ประเภทของกลุ่มผลประโยชน์	15
2.2.3. การดำเนินงานทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์	17
2.3. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างเครือข่าย.....	19
2.3.1. ความหมายของเครือข่ายทางสังคม	19
2.3.2. การเกิดเครือข่ายทางสังคม	20
2.3.3. ลักษณะของเครือข่ายทางสังคม	21
2.3.4. ความสำคัญขององค์ความรู้เครือข่ายทางสังคม	22
2.4. แนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง	24
2.4.1. ความหมายของโครงสร้างทางการเมือง.....	24
2.4.2. การเกิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง.....	24
2.4.3. ตัวชี้วัดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง.....	24
2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
2.6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	31
บทที่ 3	33
วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล	33
3.1. วิธีการศึกษา.....	33
3.2. การตรวจสอบข้อมูล.....	34
3.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล	36
บทที่ 4	37
พัฒนาการและการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด.....	37

4.1. การรวมกลุ่มของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดอุบลราชธานี 37

4.2. จุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง 38

    4.2.1. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา 42

    4.2.2. ปัญหาการถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางในการขายยางพารา..... 43

    4.2.3. การต้องการเงินทุนในการสนับสนุนจากทางภาครัฐ 44

4.3. การจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง 45

4.4. การจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด 46

4.5. การบริหารจัดการองค์กรชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด..... 50

บทที่ 5 55

เครือข่ายความสัมพันธ์ของชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด 55

    5.1. บริบททางการเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี 55

    5.2. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับนักการเมือง 57

    5.3. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนกลาง 61

    5.4. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนภูมิภาค..... 64

    5.5. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนท้องถิ่น 66

    5.6. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับพ่อค้าคนกลาง..... 68

บทที่ 6 72

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ..... 72

    6.1. ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด มีพัฒนาการและปัญหาการจัดตั้ง และ
    บริหารองค์กรอย่างไร 72

        6.1.1. พัฒนาการและปัญหาการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด.... 72

        6.1.2. การบริหารงานภายในชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด 74

    6.2. อะไรคือปัจจัยและเงื่อนไขของการสร้างอำนาจทางการเมืองให้กับชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวน
    ยางอุบลราชธานี จำกัด ในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์กับภาครัฐ..... 76

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย 80

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย 80

บรรณานุกรม..... 81

ประวัติผู้เขียน..... 86

3933150920

CU ThesIs 5880608924 thesis / recv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง คือหลักสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย (Cohen & Arato, 1992) การมีส่วนร่วมในรูปแบบของการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิผลประโยชน์ของตนเองและกลุ่มที่ตนสังกัดอยู่ เป็นผลมาจากการพัฒนาการเมืองที่มีความเป็นประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น สังคมไทยก็เช่นเดียวกัน ในช่วงที่การเมืองมีการเปิดกว้างให้ประชาชนมีส่วนร่วม ประกอบกับการพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่ผลประโยชน์ของประชาชนหลากหลายขึ้น เราสามารถเห็นถึงแนวโน้มของการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขหรือกำหนดประเด็นปัญหาร่วมกับทางภาครัฐ และองค์กรเอกชน ที่มีผลต่อประโยชน์ทางธุรกิจแก่กลุ่มเหล่านั้นส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจร่วมกัน

ในพัฒนาการเมืองไทยสมัยใหม่นั้น ช่วงเวลาที่ผ่านมานั้น การเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำจำนวนน้อย ผลประโยชน์ที่ได้จากการเมือง จึงเป็นเรื่องของกลุ่มคนผู้คุมอำนาจทางการเมืองมากกว่าผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ และมักจะมีการใช้โครงสร้างความสัมพันธ์แบบระบบอุปถัมภ์ในการเอื้อผลประโยชน์ ลักษณะการเมืองเช่นนี้ จึงไม่มีการรวมตัวกันของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีความหลากหลายตามสภาพทางเศรษฐกิจและทางการเมือง กลุ่มที่มีอำนาจทางการเมืองยังคงเป็นกลุ่มราชการที่เข้าไปมีบทบาทอำนาจในระบบการเมืองมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้การรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ในอดีตที่ผ่านมาไม่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง หากแต่กลับเอื้อต่อกลุ่มคนส่วนน้อยในสังคมแทน เป็นผลให้การเรียกร้องผลประโยชน์ของเกษตรกรไม่ได้อยู่ในฐานะสามารถต่อรองหรือเรียกร้องผลประโยชน์ทางการเมืองจากภาครัฐได้ เนื่องจากการเรียกร้องเกิดจากการที่เกษตรกรตัวจริงที่มีอาชีพชาวไร่ ชาวนา เป็นผู้เดือดร้อน และเป็นผู้ทำการออกมาเรียกร้องผลประโยชน์กับภาครัฐโดยตรง ซึ่งไม่ได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องใด ๆ กับภาครัฐ จึงทำให้ปัญหาที่ทำการเรียกร้องไม่ได้รับความสนใจจากทางภาครัฐ และส่งผลให้ปัญหานั้นไม่ได้รับการแก้ไข

จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้กลุ่มเกษตรกรมีบทบาทและขยายตัวทางการเมืองอย่างชัดเจนเกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนตุลาคมปี พ.ศ. 2516 (วิทยา นภาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์, 2537) ที่เกิดการเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ที่มีความเป็นประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น ประชาชนมีอิสระ และสิทธิในการแสดงความคิดเห็น เรียกร้องความต้องการของตนเองมากขึ้น ส่งผลทำให้เกษตรกร ชาวนา ชาวไร่เกิดการรวมตัวกันอย่างกว้างขวางและ

3933150920

CD :Thesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

มีระบบยิ่งขึ้น ประกอบกับการที่นักการเมืองและพรรคการเมืองมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ระบบราชการยังคงมีบทบาทค่อนข้างมาก ในกระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้นทางการเมือง รวมถึงการกำหนดนโยบายของภาครัฐ จึงส่งผลให้มีการรวมกลุ่มของประชาชนเกิดขึ้นจากกลุ่มเล็ก ๆ จนนำมาสู่กลุ่มใหญ่ ซึ่งรู้จักกันในนาม “กลุ่มผลประโยชน์” ที่ถือเป็นกลไกสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมเรียกร้องดำเนินการทางการเมืองของประชาชน เป็นสื่อกลางที่ทำให้ประชาชนได้ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง (จุมพล หนิมพานิช, 2545) ต่อมาในปีพ.ศ. 2540 เมื่อภาครัฐประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการที่ประเทศไทยเริ่มมีการใช้แนวความคิด “ประชาสังคม” ที่มีแนวทางในการเปิดโอกาสทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นในทุกระดับ ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจ มีการเปิดเวทีประชาคมในการให้ทุกคนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้ จึงทำให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่มีแนวคิดและวัตถุประสงค์ร่วมกัน จัดตั้งเป็น “องค์กรภาคประชาสังคม” เกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในลักษณะของการที่กลุ่มพยายามจะขอเข้าไปมีบทบาทในการร่วมกันแก้ไขปัญหา และกำหนดนโยบายกับทางภาครัฐ มากกว่าที่จะให้ภาครัฐเป็นผู้แก้ไขปัญหาหรือกำหนดนโยบายเหล่านั้นแต่เพียงฝ่ายเดียว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540) เห็นได้จากการมีตัวแทนที่เป็นผู้นำกลุ่ม ออกมาทำการเรียกร้องปัญหาที่เกิดขึ้น และในส่วนของารรับฟังปัญหาของสมาชิก จะเป็นฝ่ายนักการเมืองท้องถิ่น หรือตัวแทนของพรรคการเมืองในท้องที่เป็นผู้รับฟังปัญหาและดำเนินการเจรจาต่อรองกับองค์กรภาคประชาสังคม และรับเอาปัญหานั้นไปเจรจาต่อรองกับภาครัฐอีกที เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่ม

ซึ่งจากการดำเนินการตามขั้นตอนนี้จะเห็นได้ว่า องค์กรภาคประชาสังคมไม่ได้เรียกร้องปัญหาต่อรัฐบาลโดยตรง แต่เป็นการเรียกร้องผลประโยชน์ผ่านนักการเมือง หรือตัวแทนพรรคการเมืองในท้องถิ่นแทน จึงกล่าวได้ว่า กลุ่มเกษตรกรถือเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถเรียกว่า องค์กรภาคประชาสังคม ที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาชนที่เป็นชาวไร่ชาวนากับรัฐบาลโดยผ่านนักการเมือง หรือ ตัวแทนพรรคการเมืองในท้องถิ่น ซึ่งการรวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ที่ตนเองต้องการ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองในการร่วมกับภาครัฐ และเอกชนแก้ไขปัญหาเรื่องของการกำหนดนโยบายของภาครัฐที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

จากการศึกษาวิจัย ผู้ศึกษาวิจัยทำการศึกษาพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด โดยทำการศึกษาพัฒนาการของการรวมกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางพาราในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งภายในกลุ่ม และสามารถใช้เป็นปัจจัยเพื่อต่อรองผลประโยชน์จากทางภาครัฐได้ เพราะในปัจจุบัน

3983150920

CT :Thesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

ยางพาราถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นประเทศที่เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ของโลก และทำรายได้ส่งออกยางพาราเข้าประเทศเป็นจำนวนเงินมหาศาล ในปี พ.ศ. 2549 ประเทศไทยเป็นประเทศที่ผลิตยางธรรมชาติมากที่สุดในโลก ในปริมาณทั้งสิ้น 2,771,673 ตัน และส่วนใหญ่ส่งออกไปที่จีน ญี่ปุ่น มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา และเกาหลีใต้ โดยการส่งออกนั้นปริมาณร้อยละ 72 เป็นยางแท่ง และยางแผ่นรมควัน ร้อยละ 20 เป็นการส่งออกน้ำยาง และที่เหลือ ร้อยละ 8 จะเป็นการส่งออกยางแผ่นผึ่งแห้ง (กรมวิชาการเกษตร, 2550) โดยผลผลิตจากยางพาราของประเทศไทยมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น ที่ผ่านมาการส่งออกผลผลิตของยางพารามีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พ.ศ. 2559 มีผลผลิตจากยางพารา จำนวน 4,451,848 ตัน และมีอัตราการส่งออก จำนวน 3,749,456 ตัน(สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2558)

การเข้ามาของยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา 30 กว่าปี ที่ผ่านมา การปลูกยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถแบ่งออก ได้เป็น 3 ช่วง (ทรงชัย ทองปาน, 2558)

ช่วงแรก เกิดจากวิกฤติน้ำมัน ในปี พ.ศ. 2516 จึงทำให้องค์กรต่าง ๆ ภาครัฐและเอกชน เกิดการรวมตัวกันขึ้น เพื่อหาแนวทางการใช้ยางธรรมชาติแทนยางสังเคราะห์ จึงทำให้ค้นพบว่าทั่วโลกขาดแคลนยางธรรมชาติจำนวนมาก และทั่วโลกมีแผนจะปลูกยางธรรมชาติเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้ประเทศไทยหันมาสนับสนุนการปลูกยาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ถือเป็นเป้าหมายใหม่ของประเทศในการลงทุนส่งออก

ช่วงที่สอง เกิดจากการทดลองปลูกอย่างไม่เป็นทางการ ก่อนปี พ.ศ. 2521 ที่ประชาชนเริ่มมีการนำยางพารา เข้ามาทำการเพาะปลูกแต่ไม่ประสบความสำเร็จจึงถูกโค่นต้นล้มไปเป็นจำนวนมาก แต่ยังคงมีหลงเหลืออยู่บ้างในบางพื้นที่ จึงทำให้ตอบคำถามได้ว่ายางพาราสามารถปลูกได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2521 รัฐจึงเข้ามาให้ความสนใจและทดลองปลูกยางพาราอย่างเป็นทางการ โดยการอาศัยความร่วมมือระหว่าง กรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับกรมประมงสงคราะห์ โดยมอบหมายให้สถาบันวิจัยยางมาทดสอบการปลูกยางพาราใน 3 จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ อำเภอนพนพิสัย จังหวัดหนองคาย อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และนิคมสร้างตนเองบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ของกรมประมงสงคราะห์ พบว่าต้นยางสามารถให้ผลผลิตได้ดี ประกอบกับการที่นายสมหมาย แก้วมณี เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ได้เห็นว่าในอำเภอนพนพิสัย ได้มีต้นยางพาราอยู่ จึงทำให้เริ่มมีการชวนชาวบ้านปลูกยางพาราเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2526 จนขยายออกไปและกระจายออกไปสู่ 5 จังหวัดทางภาคอีสาน คือ หนองคาย ศรีสะเกษ สุรินทร์ นครราชสีมา และบุรีรัมย์

ช่วงที่สาม ซึ่งถือว่าเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของคนอีสาน คือโครงการปลูกยางแทนมันสำปะหลัง เพราะในสมัยก่อนคนอีสานมีอาชีพหลักในการทำนา ปลูกมัน

สำปะหลังเป็นสินค้าส่งออก แต่ในปี พ.ศ. 2523 ประเทศไทยประสบปัญหาการค้าของยุโรป จึงทำให้อัตราการส่งออกสินค้ามีปริมาณลดลง ประกอบกับสภาพพื้นดินที่มีความแห้งแล้ง จึงส่งผลให้เกษตรกรชาวอีสานประสบปัญหาการทำมาหากิน จึงเป็นเหตุให้รัฐต้องเข้ามาทำการช่วยเหลือ เนื่องจากรัฐมีแนวคิดเชื่อว่ายางพาราจะสามารถช่วยให้เกษตรกรมีงานทำตลอดปี จึงทำการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกยางพาราแทนการปลูกมันสำปะหลัง เพราะยางพาราคือความหวังที่จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนและสามารถสร้างอาชีพที่มั่นคงให้กับคนอีสานได้ เนื่องจากเป็นพืชที่มีอายุยืน และสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ยาวนาน ส่งผลให้สร้างรายได้ให้คนอีสานได้ (เสริมลาภ วสุวัต และ เวท ไทยนุกูล, 2526)

จากสามประเด็นที่กล่าวข้างต้น ทำให้เกิดโครงการ 3 โครงการ ดำเนินการโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ โครงการขยายพื้นที่ปลูกยางในท้องถิ่นแห้งแล้ง โครงการปลูกยางแทนมันสำปะหลังทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และโครงการปลูกยางแทนมันสำปะหลังทางภาคตะวันออก

จังหวัดอุบลราชธานีเริ่มมีการนำยางพาราเข้ามาปลูก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 และมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นในระยะเวลาที่รวดเร็ว จากการสนับสนุนของภาครัฐประกอบด้วยราคายางพาราที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะมีการปลูกยางพาราในทุกอำเภอ นายชวลิต อดิชาต ประธานหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ภาครัฐมีการส่งเสริมการปลูกยางตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ที่ปลูกกันเป็นจำนวนมากได้แก่ อำเภอ น้ำยืน เดชอุดม บุนทริก นาจะหลวย โดยมีเนื้อที่ปลูกยางพารารวมกัน 528,425 ไร่ เนื้อที่ให้ผลผลิต 413,960 ไร่ ผลผลิตน้ำยางรวม 92,727 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 224 กิโลกรัมต่อไร่ มูลค่าผลผลิตรวม 4,867.80 ล้านบาท (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี, 2559) การปลูกยางพาราในจังหวัดอุบลราชธานี ถือว่าได้รับความนิยมอย่างมากในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เพราะเกิดจากการสนับสนุนจากภาครัฐที่มีโครงการสวนยางล้านไร่ และโครงการอีสานเขียวซึ่งเป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงตระหนักและห่วงใยในความทุกข์ยากของพสกนิกรภาคอีสาน ในปี พ.ศ. 2547 และการส่งเสริมของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ในรูปแบบของการให้ต้นกล้ายางพารา หรือหาแหล่งเงินทุนในการเพาะปลูก เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนอุบลราชธานีหันมาปลูกยางพาราทดแทนการปลูกมันสำปะหลัง และอ้อย ยางพาราถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ ที่เข้ามามีส่วนในการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของคนอีสานให้ดีขึ้น เพราะเป็นพืชที่ใช้ต้นทุนต่ำในการเพาะปลูก และเป็นพืชที่ให้ผลผลิตตลอดปี จึงทำให้เกษตรกรต้องมีความกระตือรือร้นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพของยางพารา และส่งผลไปถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจและการเมืองในรูปแบบใหม่ ประกอบกับราคายางพาราในช่วงที่ผ่านมามีอัตราที่สูงขึ้นและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้เกษตรกรหันมาปลูกยางพารากันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งต่างจาก ข้าว มันสำปะหลัง และอ้อย ที่ให้ผลผลิตปีละครั้งเป็นผลให้

ราคาของพืชจำพวกนี้ มีราคาต่ำ เพราะต้องอาศัยพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อ และเป็นผู้กำหนดราคา ทำให้เกษตรกรไม่สามารถที่จะต่อรองราคาได้

แต่ผลที่ตามมาคือการขายยางพาราออกสู่ตลาด ที่ประสบปัญหาของราคาการซื้อขายที่ไม่มี ความแน่นอน เพราะไม่มีบุคคลใดที่สามารถระบุงราคากลางของตลาดการซื้อขายยางพาราได้ จึงส่งผล ให้รายได้ของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่มีความไม่แน่นอนและมีรายได้ที่ต่างกัน เนื่องจากการที่เกษตรกร ชาวสวนยางไม่มีตัวแทนผู้นำกลุ่มอย่างเป็นทางการ ที่มีอำนาจในการเข้าไปต่อรองหรือตัดสินใจ ในการกำหนดราคา หรือมีอำนาจต่อรองกับนโยบายที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ทำการออก นโยบายเพื่อมาช่วยเหลือได้ เพราะเกษตรกรไม่มีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรอย่างชัดเจน ส่งผลให้ภาครัฐ ไม่สามารถที่จะเข้ามาทำการสนับสนุนหรือช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่เช่นเดียวกัน ประกอบกับในปี พ.ศ. 2557 รัฐบาลมีโครงการชดเชยราคายางตกต่ำ โดยการให้เงินช่วยเหลือเกษตรกรที่ลงทะเบียน กับหน่วยงานของภาครัฐผ่านทางสถาบันเกษตรกร จึงส่งผลให้เกษตรกรที่ไม่ได้ลงทะเบียนไม่ได้รับการ ช่วยเหลือ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเหตุผลที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกสวนยางมีแนวคิดในการรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งภายในกลุ่ม และสร้างเครือข่ายกลุ่มชาวสวนยางขึ้นมา เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทาง ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการนำระบบของสหกรณ์เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ โดยการ จัดตั้งเป็น “สหกรณ์กองทุนสวนยาง” เพื่อที่ต่อต้องการให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือและให้การสนับสนุน เกษตรกรชาวสวนยาง ในทางกลับกันเกษตรกรจะได้มีอำนาจในการต่อรองกับหน่วยงานของภาครัฐ

ในปัจจุบันมีการจัดตั้งกองทุนสวนยางในรูปแบบสหกรณ์ จำนวน 24 สหกรณ์ (สำนักงาน เกษตรจังหวัดอุบลราชธานี, 14 มิถุนายน 2560) เพื่อเป็นสถานที่ในการรับซื้อยางจากสมาชิก เครือข่ายของตน และเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ในราคาที่เป็นกลาง และเป็นผู้รวบรวมยางพาราเพื่อ ส่งออกขายในตลาดท้องถิ่น และตลาดกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวอย่างเช่น สหกรณ์ กองทุนสวนยางในเขตปฏิรูปที่ดินภูผอยลุม มีการคิดค่าดำเนินการจากสมาชิกในราคา 1.20 บาท โดย แบ่ง 50 สตางค์ เป็นค่าหุ้นสำหรับสมาชิก 70 สตางค์เป็นค่าดำเนินการในการซื้อขาย (ไทยรัฐ ออนไลน์, 2558)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2557 เกิดปัญหายางพารามีราคาต่ำ เนื่องจากจีนซึ่งเป็นผู้ค้ารายใหญ่ ของโลกและประเทศไทย ผลมาจากเศรษฐกิจของโลกและเศรษฐกิจที่มีการชะลอตัว ประกอบกับ ภายในประเทศมีสต็อกยางพาราและยางสังเคราะห์เหลือมากกว่า 7 ล้านตัน รวมถึงนโยบายของ ภาครัฐปี พ.ศ. 2553 ที่ส่งเสริมโครงการเพิ่มผลผลิตยางพารา จึงส่งผลให้ยางพารามีจำนวนมาก แต่ไม่ สามารถหาตลาดในการรับซื้อได้ ส่งผลให้ยางพารามีราคาต่ำลง ประกอบกับการถูกกดราคาจาก พ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรไม่สามารถที่จะมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิต (สำนักงานเกษตร จังหวัดอุบลราชธานี, 2559) จากปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบถึงเกษตรกรชาวสวนยางทั่วประเทศ

รวมถึงเกษตรกรชาวสวนจังหวัดอุบลราชธานี ที่ไม่สามารถหาตลาดในการรับซื้อยางได้ จึงมีการประชุมกันระหว่างสหกรณ์เพื่อที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา จึงเป็นที่มาของการรวมกลุ่มเครือข่ายสหกรณ์รายย่อยภายในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 8 สหกรณ์ กลายมาเป็น “ชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด” โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างเครือข่ายสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง เป็นองค์กรภาคประชาสังคมที่สามารถต่อรองราคาจากพ่อค้าคนกลาง และมีอำนาจต่อรองกับหน่วยงานของรัฐได้ ที่สำคัญคือความเป็นอิสระจากการควบคุมภายใต้กฎหมายและกระบวนการของภาครัฐและเอกชน จึงมีการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดขึ้นและมีนโยบายในการสร้างโรงงานแปรรูปยางแท่ง STR20 โดยให้สหกรณ์เครือข่ายทำการรวบรวมยางพาราแต่ละชนิดที่กลุ่มของตนเองมีมารวมไว้ที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ และชุมนุมสหกรณ์ฯจะเป็นผู้แปรรูป และหาตลาดให้กับสหกรณ์กองทุนสวนยางเหล่านี้ เพื่อลดการต่อรองราคาจากพ่อค้าคนกลาง ส่งผลทำให้ราคายางดีขึ้นกว่าการซื้อขายผ่านสหกรณ์กองทุนสวนยางโดยตรง

จากการศึกษาเห็นได้ถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยางรายย่อยที่มีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบต่าง ๆ จากกลุ่มขนาดเล็กกลายมาเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ในระดับของการจัดตั้งเป็นองค์กรชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดขึ้น เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการสมาชิกภายในกลุ่มของตนเองด้านความเข้มแข็ง และมีการดำเนินงานภายในอย่างเป็นระบบ ที่สำคัญเพื่อที่จะใช้เป็นข้อต่อรองนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมือง ในรูปแบบที่องค์กรสามารถเข้าไปมีอำนาจต่อรองและเรียกร้องผลประโยชน์จากทางภาครัฐได้อย่างเต็มที่ และมีอำนาจต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง และเอกชน เพราะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ด้านการส่งออกยางพารา และจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรชาวสวนยางที่เกิดขึ้น ส่งผลทำให้ภาครัฐต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการออกนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่ม ในด้านของการนำนโยบายของภาครัฐไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ถึงแนวทางในการพัฒนาองค์กรและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการใช้อำนาจต่อรองผลประโยชน์กับทางภาครัฐ ในเรื่องของการสนับสนุนชุมนุมสหกรณ์ฯ ถึงแนวทางการขับเคลื่อนองค์กรของตนเองอย่างไร เพื่อที่จะทำให้ภาครัฐเห็นถึงบทบาทความสำคัญของการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ และเข้ามาทำการสนับสนุนให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีการขับเคลื่อนดำเนินงานต่อไป

1.2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1. ศึกษาการจัดตั้งองค์กรพัฒนาการและปัญหาของชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

1.2.2. ทำความเข้าใจอำนาจทางการเมืองของชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ผ่านทางการศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนสหกรณ์ฯ กับภาคส่วนต่าง ๆ

1.3. คำถามการวิจัย

1.3.1. ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด มีพัฒนาการและปัญหาการจัดตั้งและบริหารองค์กรอย่างไร

1.3.2. อะไรคือปัจจัยและเงื่อนไขของการสร้างอำนาจทางการเมืองให้กับชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์จากภาครัฐ

1.4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1. เพื่อทราบถึงการจัดตั้งองค์กรพัฒนาการและปัญหาของชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

1.4.2. เข้าใจอำนาจทางการเมืองของชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ผ่านทางการศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนสหกรณ์ฯ กับภาคส่วนต่าง ๆ

1.5. ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัย เรื่องพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยแบบสัมภาษณ์ โดยเจาะลึก (In-depth interview) จากตัวแทนกลุ่ม โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.5.1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาในพื้นที่ที่ปลูกยางจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีการปลูกสวนยางและมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด โดยทำการเลือกสหกรณ์เครือข่ายที่มีการส่งออกผลผลิตจำนวนมาก คือ

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภูผอยลมิวิสาหกิจยางพารา ปี พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน
2. สหกรณ์กองทุนสวนยางนาจะหลวย จำกัด ปี พ.ศ. 2552-ปัจจุบัน

3. สหกรณ์กองทุนสวนยางในเขตปฏิรูปที่ดินฮักล่าโตมใหญ่ จำกัด ปี พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน

4. สหกรณ์กองทุนสวนยางภูจองนาจะหลวย จำกัด ปี พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน

1.5.2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภูฝอยลมวิสาหกิจยางพารา มีสมาชิกจำนวน 667 ราย
2. สหกรณ์กองทุนสวนยางนาจะหลวย จำกัด มีสมาชิกจำนวน 652 ราย
3. สหกรณ์กองทุนสวนยางในเขตปฏิรูปที่ดินฮักล่าโตมใหญ่ จำกัด มีสมาชิกจำนวน 292 ราย
4. สหกรณ์กองทุนสวนยางภูจองนาจะหลวย จำกัด มีสมาชิกจำนวน 491 ราย

1.5.3. ขอบเขตด้านเวลา

งานวิจัยชิ้นนี้มีขอบเขตการศึกษาใน ปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มก่อตั้งเครือข่ายสหกรณ์อุบลราชธานี ถึง ปี พ.ศ. 2561 ที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดความอ่อนแอ และหยุดการดำเนินงานชั่วคราว

1.6. นิยามศัพท์

1.6.1. กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีอาชีพเดียวกันหรือมีจุดประสงค์ความต้องการเหมือนกัน มาทำการรวมตัวกันเรียกร้องผลประโยชน์ และมีความต้องการที่จะให้นโยบายของรัฐบาลสนองต่อความต้องการของกลุ่มตน

1.6.2. เครือข่ายทางสังคม หมายถึง การเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจในการแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน

1.6.3. เกษตรกรชาวสวนยาง หมายถึง เกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นหลัก และมีรายได้หลักในการเลี้ยงชีพจากการทำสวนยางพารา

1.6.4. สหกรณ์ หมายถึง คือองค์กรหนึ่งซึ่งมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งขึ้นมาด้วยความสมัครใจ ภายใต้การปกครองตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นในชีวิต รวมทั้งความหวังทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยทั้งหมดตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความรับผิดชอบต่อตนเอง และการช่วยตนเอง

1.6.5. จังหวัดอุบลราชธานี หมายถึง เป็นพื้นที่ที่เกษตรกรปลูกยางพารา และเป็นที่ตั้งชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาสรุปได้ดังนี้

- 2.1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม
- 2.2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์
- 2.3. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างเครือข่าย
- 2.4. แนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง
- 2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

2.1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

การดำเนินงานในยุคปัจจุบัน การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มถือว่ามีสำคัญที่ช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันสภาพการณ์แข่งขันทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศมีการแข่งขันที่สูง และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ส่งผลให้การทำงานตัวคนเดียว หรือกลุ่มเดียวไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จ หรือเข้าไปทำการแข่งขันกับตลาดเสรีได้ จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันเกิดขึ้น เพื่อส่งผลให้การทำงานเป็นไปในระบบทิศทางเดียวกัน มีอำนาจที่เพียงพอในการที่จะแข่งขันกับกลุ่มอื่น ในระบบตลาดแบบเสรีที่มีสภาพการณ์แข่งขันสูงได้

กลุ่มทางการเมืองก็มีแนวคิดที่เหมือนเช่นเดียวกันกลุ่มต่าง ๆ ทั่วไปในสังคม คือเกิดจากการจำเป็นที่ต้องดิ้นรนเอาตัวรอดในระบบตลาดเสรี จึงจำเป็นที่ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันของบุคคลที่มีอาชีพเดียวกันในการสร้างวัฒนธรรมทางสังคมขึ้นมาใช้ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอยู่รอดได้ภายในสังคมแบบเสรีและมีภาวะการณ์การแข่งขันสูง ซึ่งมีการอธิบายความหมายของกลุ่มที่หลากหลาย เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มกิจกรรม กลุ่มการเรียนรู้ องค์กรชุมชน และองค์กรประชาชน ซึ่งมีการให้ความหมายที่คล้ายกัน

2.1.1. ความหมายของการรวมกลุ่ม

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2545) กล่าวว่า กลุ่ม คือ บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือมากกว่ามารวมกันโดยใช้คำพูดหรือไม่ก็ตาม มาทำการรวมตัวกันทำหน้าที่ซึ่งมีลักษณะต้องขึ้นต่อกันและกัน เพื่อเป้าหมายหรือผลประโยชน์ที่มีร่วมกันบางประการ

ณัฐชาพันธ์ เขจรนนท์ (2554) กล่าวว่า กลุ่ม คือ ระบบที่เกิดจากการรวมตัวกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นบรรทัดฐานของกลุ่มหรือบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก เพื่อที่จะทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ตลอดจนสมาชิกต่างมีความรู้สึกร่วมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2545) กล่าวว่า กลุ่ม คือ บุคคลหลายๆ คนที่มีจิตใจรักใคร่ร่วมมือมีจุดหมายที่จะปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มให้ลุล่วงไปด้วยดี และแต่ละคนสำนึกตลอดเวลาว่าตนเป็นสมาชิกของกลุ่ม

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544) ให้ความหมายของการรวมกลุ่ม คือการที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และมีพฤติกรรมตลอดจนการกระทำของแต่ละบุคคลเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคม มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

นวลศรี เปาโรหิตย์ (2544) กล่าวว่า กลุ่มคนคือ การที่คนสองคนหรือมากกว่านั้น เข้ามาเกี่ยวข้องกัน และมีการกระทำร่วมกันทางสังคมภายในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อจุดหมายหรือความต้องการที่มีร่วมกัน จุดหมายนั้นอาจจะเป็นการร่วมมือช่วยเหลือกันหรือเป็นศัตรูต่อกันก็ได้ แต่สิ่งที่จะเกิดกลุ่มได้คือ การกระทำต่อกันทางสังคม

จากการรวบรวมคำจำกัดความข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า “กลุ่ม” เป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในระบบสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่างกันในแต่ละบุคคล แต่บทบาทหน้าที่จะต้องมีความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคม คือทั้งบุคคลและกลุ่มจะต้องมีการพบปะกันกันอยู่ตลอดเวลา กลุ่มจะมีเป้าหมาย มีความสนใจร่วมกัน และมีแบบแผนต่อกัน โดยกลุ่มจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินงานตามจุดประสงค์ที่แต่ละคนภายในกลุ่มกำหนดเอาไว้ร่วมกัน เช่น ความรับผิดชอบ หน้าที่ บทบาท เป็นต้น

จากคำนิยามกลุ่มต่าง ๆ ที่กล่าวมา สามารถกล่าวได้ว่า การรวมกลุ่มกันจัดตั้งชุมชนสหกรณ์ กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด เกิดจากการที่เกษตรกรชาวสวนยางรวมตัวกัน จากกลุ่มย่อยที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเล็ก ๆ ที่มีอาชีพเดียวกัน จนกลายมารวมตัวกันจัดตั้งสหกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยางพารา ที่มีความสนใจและมีจุดหมายเดียวกันในการหาวิธีช่วยเหลือสมาชิกเกษตรกรภายในกลุ่ม

ของตนเองให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มาทำการรวมกลุ่มกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดขึ้น โดยมีจุดหมายหรือความต้องการในทิศทางเดียวกันคือ การเข้าไปทำการเรียกร้องผลประโยชน์ ทางด้านการเกษตรที่เกี่ยวกับยางพารา หรือการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อต้านนายทุนที่มีการเอาเปรียบเกษตรกร โดยการให้ราคาอย่างต่ำเกินราคา จึงเป็นที่มาของการรวมกลุ่มส่งผลทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน จนนำไปสู่การบริหารจัดการกลุ่มของตนเองอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพของกลุ่ม และมีอำนาจในการต่อรองกับหน่วยองค์กรต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

2.1.2. การรวมกลุ่ม

นันทยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร (2551) กล่าวว่า การรวมกลุ่มในเบื้องต้นเราต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของบุคคลแต่ละคนที่มาทำการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการอะไรบางอย่างร่วมกัน ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 4 ประการ คือ

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ บุคคลเหล่านั้นจะเข้าร่วมกลุ่มได้ก็ต่อเมื่อเขาทำการพิจารณาแล้วว่ากลุ่มนั้นจะให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ตนได้ เช่น การได้รับทุนกู้ยืมในการประกอบอาชีพ การเพิ่มพูนความรู้ในการประกอบอาชีพ

2. ปัจจัยด้านสังคม คือ การรวมกลุ่มเป็นการตอบสนองความต้องการด้านสังคมของบุคคล ไม่ว่าจะเป็น ความต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ความต้องการความรักความผูกพันทางจิตใจ

3. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตทั้งด้านความเป็นอยู่และการสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม ทั้งด้านเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่มีการพัฒนาขึ้น ทำให้เกษตรกรต้องแสวงหาความรู้ในเทคโนโลยีนั้น ๆ ประกอบกับหน่วยงานของรัฐที่บริการอบรมถ่ายทอดความรู้ในเทคโนโลยีเป็นหมู่คณะ ดังนั้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรจึงเอื้อต่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ง่ายและสะดวกขึ้น เพื่อส่งผลให้มีการยอมรับเพิ่มมากขึ้น

4. ปัจจัยด้านชีวภาพและจิตวิทยา บุคคลต้องการสนองตอบความต้องการต่าง ๆ จากกลุ่มและเพื่อน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ โดยการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันตามความพึงพอใจ หรือเป็นผู้ที่มีความสนใจเหมือนกัน หรือรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดความมั่นคง

จากปัจจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า จุดเริ่มต้นของการเข้าร่วมกลุ่มเกิดจากการพิจารณาผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับหลังจากทำการเข้าร่วมกลุ่ม ว่ามีความเหมาะสมคุ้มค่าในการที่จะเข้าร่วม และกลุ่มนี้จะส่งผลให้อาชีพของตนเองมีความพัฒนาไปได้มากขนาดไหน เพราะฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า การที่สมาชิกของกลุ่มจะสามารถดำรงต่อไปได้นั้นขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่ม และหากจะให้กลุ่มของตนเองมีความมั่นคงก็ต้องมีการชี้แจงผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอย่างชัดเจน

ซึ่งในงานวิจัยที่ทำการศึกษาดังกล่าวถึงพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนมุสลิม สหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด เกิดจากกลุ่มมีความต้องการที่จะได้รับผลประโยชน์จากการทางภาครัฐ ในการให้เงินสนับสนุนการผลิตยางพาราเพื่อส่งออก หรือต้องการซื้อเครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อมาใช้ในการผลิตยางพารา จึงทำให้เกษตรกรแต่ละคนเข้ามาทำการรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดความมั่นคงและได้รับการยอมรับจากทางภาครัฐและสังคม ถึงความสามารถที่จะบริหารจัดการสมาชิกภายในกลุ่ม และสร้างความเชื่อถือจากหน่วยงานต่าง ๆ จนนำไปสู่การทำให้ชุมชนมุสลิมได้รับเงินสนับสนุนจากทางภาครัฐ นอกจากนี้การรวมกลุ่มยังถือเป็นตัวการที่ใช้ในการหาความรู้ และการพัฒนาจากภาครัฐในด้านของความทันสมัย หรือการก้าวตามทันเทคโนโลยีทางด้านเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการแปรรูปผลผลิต หรือจะเป็นด้านการสร้างความเชื่อมั่นให้กับองค์กรของตนเองในการเป็นที่ยอมรับของเอกชนในการทำการค้าร่วมกัน

2.1.3. โครงสร้างของการรวมกลุ่ม

เมื่อบุคคลรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และมีจุดหมายในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ก็ต้องมีการจัดระเบียบโครงสร้างของกลุ่มให้มีความชัดเจน เพื่อเป็นแกนหลักในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์กันอย่างถูกต้อง

โครงสร้างของกลุ่ม หมายถึง แบบแผนของความสัมพันธ์ร่วมกัน ระหว่างสมาชิกกลุ่มโดยมีการกำหนดสถานภาพ บทบาท และปทัสถานของกลุ่มนั้น ๆ ขึ้นมาคือ (พิสมัย วิบูลสวัสดิ์ และคณะ, 2538)

1. สถานภาพ (status) คือตำแหน่งที่บุคคลเป็นอยู่ภายในกลุ่มนั้นโดยมีหน้าที่ และความรับผิดชอบประจำตำแหน่งนั้น ๆ อยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่กลุ่มได้กำหนดไว้ให้ นอกจากนั้นยังได้แสดงความสัมพันธ์ในด้านอำนาจ หน้าที่ระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วย

2. บทบาท (Role) คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงไปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มให้ปฏิบัติตามตำแหน่ง หรือสถานภาพที่เขาเป็นอยู่ในกลุ่มนั้น ดังนั้น บทบาทของบุคคลในกลุ่มจะเป็นอย่างไรจึงขึ้นอยู่กับสถานภาพของเขาที่ได้รับ นอกจากนั้นบทบาทของบุคคลยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพ ความรู้ ความหนักแน่น และความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น

3. การสื่อสาร (Communication) คือ การติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างบุคคล การสื่อสารเป็นสื่อกลางในการเชื่อมต่อกันในกลุ่มเข้าด้วยกัน ถ้าปราศจากกระบวนการสื่อสารแล้ว ความเป็นกลุ่มจะเกิดขึ้นไม่ได้

4. ปทัสถาน (Norms) คือ แนวทางของความประพฤติของสมาชิกกลุ่มที่กลุ่มได้กำหนดขึ้นมาเป็นข้อบังคับเพื่อให้กลุ่มดำรงอยู่อย่างมั่นคง และดำเนินงานของกลุ่มได้อย่างมีทิศทาง เช่น กฎระเบียบ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียม เป็นต้น

2.1.4. การบริหารจัดการกลุ่ม

การบริหารจัดการกลุ่มถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำให้การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมีความเป็นระเบียบ มี แบบแผนในการทำงานส่งผลให้งานมีความเป็นระบบชัดเจน สุรพล จันทราปัติย์ (2548) มองว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลปะในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ตามท้องถิ่นนั้น มาประกอบการตามกระบวนการของของกลุ่มที่ตั้งไว้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความร่วมมือของสมาชิก นอกจากนั้นณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ(บก) (2544) เพิ่มเติมว่า นอกจากจะคิดเป็น และเสียสละเวลา และความเป็นส่วนตัวของของผู้นำในการบริหารจัดการแล้วยังไม่เพียงพอที่จะทำให้กลุ่มเติบโตและพัฒนาได้ แต่ย้งต้องนำระบบการบริหารงานขั้นพื้นฐานมาใช้ เพื่อให้มีความชัดเจนในการดำเนินงาน ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ระบบ คือระบบงาน ระบบเงิน และระบบบุคลากรมาใช้ในการจัดการกลุ่มของตนเองให้สามารถที่จะดำเนินงาน หรือกิจกรรมขององค์กร เพราะต้องอาศัยการร่วมมือร่วมใจ การมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นสำคัญ ซึ่งมีทั้งการร่วมมือร่วมใจของคนในองค์กรและนอกองค์กร เพื่อให้องค์กรมีการเจริญเติบโตขึ้น

นอกจากระบบการบริหารงานที่ดีแล้ว ยังต้องมองถึงตัวบุคคลากรที่เข้ามาทำงานต้องมีประสิทธิภาพและมีความสามารถในการบริหารงานที่ดีด้วย จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ(อ้างใน วรรณปิยะรัตน์มานนท์) (2543) มองว่านักจัดการที่ดีจะต้องมีความรู้และความรอบรู้ที่จะกำหนดระบบงานให้มีระเบียบและเทคนิคในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความพร้อมและความสามารถที่จะนำสิ่งเหล่านี้มาใช้เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการทำงาน โดยที่เรียกระบบการบริหารแบบนี้ว่า 5M คือ

1. ด้านจัดการองค์กร (Mechanism) คือ การกำหนดรูปแบบและภารกิจขององค์กร การแบ่งส่วนงานขององค์กร การกำหนดกิจกรรมของแต่ละส่วนงาน การกำหนดตำแหน่งงาน (Position) พร้อมหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจ (Authority) ของแต่ละตำแหน่งแต่ละส่วนแต่ละระดับ (Level) ขององค์กรเป็นส่วนรวม การกำหนดโครงสร้างและความสัมพันธ์ของงานของส่วนต่างๆ และสร้างระบบการควบคุมให้ทุกส่วนขององค์กรเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีเอกภาพ (Unity)

2. ด้านการเงิน (Money) ที่จะต้องจัดหาเพื่อดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในจำนวนและเวลาที่สอดคล้องกัน ดังนั้น การพิจารณาเรื่องแหล่งเงิน การจัดสรรเงิน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมและรายการต่าง ๆ ให้ได้สัดส่วน ผลตอบแทนที่ดีที่สุดและควบคุมค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์โดยไม่รั่วไหล สูญเสีย หรือฟุ่มเฟือย โดยไม่จำเป็น แต่ขณะเดียวกันต้องสนับสนุนให้การ

ทำงานดำเนินการไปอย่างราบรื่น จนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ เพราะฉะนั้นการเงินจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องดูแล

3. ด้านบุคลากร (Manpower) การจัดการที่ดีจำเป็นต้องได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติที่ตรงกับตำแหน่งงานและหน้าที่ที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นการจัดการบุคลากรยังครอบคลุมการให้ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ที่สมดุลกับภาวะการปฏิบัติงานหน้าที่ของบุคลากร การดูแลความเรียบร้อยในการปฏิบัติและการเพิ่มพูนความรู้และความสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน ให้แก่บุคลากรภายในและหน่วยงานเป็นระยะ ๆ ด้วย

4. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Materials & Buildings) การมีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ปฏิบัติงาน สถานที่บริการที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพที่จะสามารถช่วยดำเนินงานตามหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ ให้ได้ผลและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้การจัดการด้านนี้ยังหมายถึง การเสาะแสวงหา การคิดค้น การออกแบบ การควบคุมการใช้งาน การบำรุงรักษาและเปลี่ยนชิ้นส่วน หรือส่วนประกอบการซ่อมแซมสิ่งบกพร่องชำรุดเสียหาย และจัดหามาทดแทน

5. องค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร (Methodology and Information) ที่ต้องนำมาใช้ในการวางแผนและการเลือกใช้กลยุทธ์ (Strategy) และกิจกรรม (Activity) ที่ควรดำเนินการ การวางแผนจัดหน่วยงานและระบบการติดต่อสื่อสาร การบริหารงานติดต่อควบคุมประสานงานการตัดสินใจ และการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นให้ได้ผลถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นที่พอใจแก่สมาชิก กลุ่มเป้าหมายและสังคม

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าระบบการบริหารจัดการกลุ่มถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำให้การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเกิดความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำระบบการปฏิบัติงานแบบ 5M มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้กลุ่มเกิดการพัฒนาก้าวไปข้างหน้า เนื่องจากชุมชนชุมสหกรณ์ฯ ถือเป็นองค์กรที่ทำงานในรูปแบบความสัมพันธ์ของการรวมกลุ่มขนาดย่อยกลายเป็นกลุ่มขนาดใหญ่เพียงกลุ่มเดียว จึงจำเป็นที่ระบบในการจัดการจะต้องมีแบบแผนที่ชัดเจน ส่งผลให้การนำเทคนิคระบบปฏิบัติงาน 5M มาใช้ในการทำงานเพื่อให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มเพื่อต้องการให้เกิดการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น โดยที่เขาสามารถที่จะมีความไว้วางใจในการให้บุคลากรเป็นผู้บริหารงานที่มีความชัดเจนและโปร่งใสในการทำงาน เพื่อส่งผลให้การรวมกลุ่มของเกษตรกรมีระยะเวลาที่ยาวนานและมีความมั่นคง เพราะการรวมกลุ่มประเภทนี้มีความต้องการที่จะทำให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจในด้านของการมีรายได้เข้ามาเพื่อสนับสนุนสหกรณ์ของตนเองให้มีรายได้ และมีกำไรในการแบ่งปันสมาชิก นอกจากนั้นยังสามารถติดต่อ รับข่าวสารได้ง่ายขึ้น ทำให้องค์กรของตนเองมีความกระตือรือร้นและก้าวตามทันกระแสอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้กลุ่มประเภทนี้ดำรงอยู่ในระยะเวลาที่ยาวนาน จนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองในที่สุด

2.2. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์

การเกิดขึ้นของกลุ่ม เกิดจากมุมมองของ Aristotle ที่มีความคิดว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง เพราะทางเดียวที่มนุษย์จะสร้างผลประโยชน์หรือความสามารถ เพื่อนำไปสู่ชีวิตที่ดีได้คือ การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ (Power) ที่สามารถจะตัดสิน หรือกำหนดนโยบาย เพื่อจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าเพื่อสังคม ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพราะสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้คือสิ่งที่รัฐจะต้องจัดสรรและแบ่งปันให้กับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ตามที่กลุ่มของพวกเขาต้องการ แต่เมื่อใดก็ตามที่กลุ่มเห็นว่าสิ่งที่รัฐจัดสรรให้ไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม ก็จะทำให้เกิดการต่อสู้ และพยายามที่จะเข้าไปมีบทบาทอำนาจในรูปแบบการสร้างกดดัน (Pressure) ต่อการดำเนินงานของภาครัฐ (Government) เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มตน และการเกิดขึ้นของกลุ่มผลประโยชน์ ส่วนมากจะเกิดขึ้นในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มากกว่าประเทศที่ปกครองระบอบเผด็จการ ที่ยังถูกจำกัดของขอบเขตในการเรียกร้อง ที่ยังต้องกระทำผ่านตัวบุคคล หรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่มีอำนาจในขณะนั้น ซึ่งต่างจากการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่วิธีการเรียกร้องส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มโดยการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

2.2.1. ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์

“กลุ่มผลประโยชน์” (Interest Group) มีความหมายที่หลากหลาย เช่น กลุ่มผลประโยชน์คือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อแสวงหาหรือมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ กลุ่มคนที่มีผลประโยชน์ทางการเมืองเหมือนหรือคล้ายกันมารวมตัวเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์จากทางภาครัฐ กลุ่มหรือองค์กรที่เป็นทางการที่แสวงหาหรือพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ นั่นก็คือ การได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐหรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายหรือตัดสินใจในกระบวนการต่าง ๆ ของรัฐเพื่อช่วยเหลือกลุ่มของตนเอง (จุมพล หนิมพานิช, 2545) และในบางครั้งเราสามารถเรียกกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ว่า “กลุ่มอิทธิพล”(Pressure Group) เพราะเมื่อกลุ่มผลประโยชน์เข้าไปมีบทบาทในการเรียกร้องไปสู่ระดับทางการเมือง กลุ่มเหล่านี้จะถูกเรียกว่ากลุ่มผลักดันทันที (วิทยานภาศิริกุลกิจ, 2520)

2.2.2. ประเภทของกลุ่มผลประโยชน์

เราสามารถแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกได้เป็น 4 ประเภท ตามแนวความคิด Almond และ Powell ได้ดังนี้ (จุมพล หนิมพานิช, 2545)

1. กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการรวมตัวกันชั่วคราว (Anomie Interest Group) เป็นการรวมกลุ่มกันที่เกิดจากการมีสถานการณ์บางอย่างที่ทำให้เกิดการมีอารมณ์ร่วมกัน ที่เกิดขึ้นในตอนนั้น

จนนำไปสู่การรวมตัวกันเกิดขึ้นในเวลาอย่างรวดเร็ว และสุดท้ายเมื่อได้รับผลประโยชน์ที่ตนเองต้องการก็จะสลายตัวไป การรวมกลุ่มกันแบบนี้เป็นการรวมกลุ่มที่ไม่มีแบบแผนหรือโครงสร้าง และถือเป็นการรวมกลุ่มที่มีการใช้ความรุนแรงในการเรียกร้องผลประโยชน์ให้กลุ่มตนเอง เช่น กลุ่มทางการเมือง กลุ่มก่อจลาจล

2. กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่ได้อยู่ในรูปของสมาคม (Non-associational Interest Group) เป็นการรวมกลุ่มกันที่เกิดจากการมีปัญหาร่วมกัน ไม่ได้มีการจัดตั้งกลุ่มกันอย่างเป็นทางการ เป็นกลุ่มที่เรียกร้องผลประโยชน์เป็นครั้งคราว เช่น กลุ่มเรียกร้องทางเชื้อชาติ กลุ่มเรียกร้องทางศาสนา

3. กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการรวมตัวกันในรูปแบบของสถาบัน (Institution Interest Group) กลุ่มผลประโยชน์กลุ่มนี้จะเป็นข้าราชการหรือพนักงาน ซึ่งมีบทบาทเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มตน และกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมในประเทศที่มีระบอบการเมืองที่พัฒนา และกลุ่มประเภทนี้จะมีการแข่งขันกับกลุ่มอื่น เช่น กลุ่มข้าราชการ กองทัพ ซึ่งมีอิทธิพลและบทบาททางการเมืองมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มอื่น

4. กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการรวมตัวในรูปแบบของสมาคม (Associational Interest Group) กลุ่มผลประโยชน์นี้จะมีลักษณะเด่นคือ ตัวบุคคลสามารถเป็นตัวแทนของผู้ที่มารวมตัวเป็นกลุ่ม มีการจัดตั้งองค์กรอย่างเป็นทางการเป็นระเบียบ มีบทบาทในการเรียกร้อง หรือแสดงบทบาทในการเรียกร้อง หรือแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนเองโดยเฉพาะ และบทบาทกลุ่มผลประโยชน์ประเภทนี้ถือว่ามีที่ยอมรับอย่างมาก เช่น กลุ่มสหภาพแรงงาน กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มเกษตรกร

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ากลุ่มผลประโยชน์มีความสำคัญต่อการเมือง ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชน เพราะกลุ่มผลประโยชน์เป็นตัวแสดงที่ส่งผลให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการตัดสินใจกำหนดนโยบายสาธารณะ และถือว่าเป็นสื่อกลางของประชาชนกับภาครัฐในการแก้ไขปัญหา หรือเรียกร้องผลประโยชน์และเสนอความต้องการของตนเองต่อภาครัฐได้อย่างชัดเจน และมีความเป็นไปได้ที่จะมีความสำเร็จสูง

ซึ่งในงานวิจัยทำการศึกษาถึงพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด จัดเป็นกลุ่มผลประโยชน์ประเภทที่มีการรวมตัวในรูปแบบของสมาคม ทำการจัดตั้งองค์กรเป็นชุมชนสหกรณ์ฯ โดยเกษตรกรที่มีความต้องการเรียกร้องผลประโยชน์ร่วมกัน เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในลักษณะขององค์กรที่มีแบบแผน และมีโครงสร้างของกลุ่มที่ชัดเจน ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มสหกรณ์เครือข่ายของตนเอง และมีการเรียกร้อง

3983150920

CT :Thesis 5880608924 thesis / revv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

ผลประโยชน์ที่กลุ่มตนเองต้องการจากภาครัฐ จึงทำให้กลุ่มชุมนุมสหกรณ์ฯ ถือเป็นกลุ่มที่สามารถเรียกร้องผลประโยชน์ และมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายสาธารณะจากภาครัฐ

2.2.3. การดำเนินงานทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์

กลุ่มผลประโยชน์มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ที่ตนเองต้องการหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่นำมาใช้ในการแสดงออกเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ตามต้องการคือแนวทางระบบ (System Analysis) ของ David Easton ที่มองระบบการเมืองว่าเป็นแนวความคิดหรือการจัดสรรสิ่งต่าง ๆ อย่างมีคุณค่าในรูปแบบของการกำหนดนโยบาย โดยบทบาทหน้าที่ในการเรียกร้องสิ่งที่ต้องการจะเป็นปัจจัยนำเข้าสู่ระบบการเมือง เพื่อให้ระบบวิเคราะห์ กลายเป็นปัจจัยนำออกในรูปแบบของการกำหนดนโยบาย นอกจากนี้กลุ่มผลประโยชน์ยังมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือการเข้าไปรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นนำมาคัดกรองเพื่อเสนอต่อรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา

กลุ่มผลประโยชน์มีวิธีการในการดำเนินการอยู่ 2 รูปแบบ (จุมพล หนิมพานิช, 2545) คือ “การลอบบี้โดยตรง” (Direct Lobbying Techniques) ในรูปแบบของการส่งตัวแทนของกลุ่ม หรือข้อเรียกร้องเข้าไปที่ สมาชิกสภานิติบัญญัติ กระทรวง ทบวง กรม เพื่อดำเนินการกำหนดนโยบาย หรือออกกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตนเองโดยตรง และรูปแบบที่สองคือ “การลอบบี้ทางอ้อม” (Indirect Lobbying Techniques) ในรูปแบบของการหาแนวร่วมจากประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ต้องการ ในลักษณะของการล่ายชื่อสร้างเครือข่าย หรือการรวมกลุ่มประท้วงกดดันให้ภาครัฐเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา หรือกำหนดนโยบาย หรือกฎหมายออกมาช่วยเหลือ

จึงทำให้กล่าวได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์มีบทบาทในการเป็นตัวแทนประชาชนในการแสดงความคิดเห็น การเรียกร้องผลประโยชน์ หรือการเป็นสื่อกลางให้ประชาชนกับภาครัฐได้เข้าถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขร่วมกัน เพราะฉะนั้นกลุ่มผลประโยชน์ถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทอย่างมากที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาล

ซึ่งในงานวิจัยที่ทำการศึกษาถึงพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด บทบาทของชุมนุมสหกรณ์ฯ ถือว่าเป็นการดำเนินการในรูปแบบของการลอบบี้โดยตรง (Direct Lobbying Techniques) คือการที่กลุ่มชุมนุมสหกรณ์ฯ พยายามที่จะเสนอข้อเรียกร้องของตนเองให้ทางภาครัฐรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม โดยผ่านหน่วยงานสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอุบลราชธานี (สกย.อุบล) ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง เพื่อที่จะให้ภาครัฐดำเนินการเข้ามาช่วยเหลือกลุ่มของตนเองให้ดำเนินงานได้ต่อไป

2.2.4. ลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์ในเมืองไทย

ในปี พ.ศ. 2515 กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ถือว่าเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในสังคมการเมืองไทย ซึ่งหลังจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเดือนตุลาคมปีพ.ศ.2516 ที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาระบบเศรษฐกิจ เป็นผลทำให้บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ก็เริ่มมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เพราะการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของกลุ่มผลประโยชน์ส่งผลต่อกระบวนการทางการเมือง การพัฒนาทางการเมืองในประเทศ (มนตรี เจนวิทย์การ, 2528)

ลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์มี 2 ลักษณะใหญ่ คือการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์ด้วยกันเอง กับการสร้างสัมพันธ์กับภาครัฐ

1. การสร้างสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์ด้วยกันเอง จะเป็นลักษณะของการสร้างเครือข่ายพันธมิตรร่วมกัน เพื่อเป็นการช่วยเหลือกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ โดยรูปแบบของการสร้างความสัมพันธ์ คือการรวมตัวกันของผู้ที่มีอาชีพเดียวกันที่มีความเดือดร้อนในลักษณะที่คล้ายกัน ออกมาทำการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ที่กลุ่มต้องการ โดยอาจจะต้องอาศัยกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอำนาจเข้ามาช่วยในการเคลื่อนไหวต่อรองกับภาครัฐแทนการเข้าเรียกร้องเฉพาะกลุ่มของตนเอง

2. การสร้างสัมพันธ์กับภาครัฐ กลุ่มผลประโยชน์ทำการสร้างสัมพันธ์กับภาครัฐใน 2 ลักษณะ คือ 1. การสร้างสัมพันธ์โดยการกระทำผ่านพรรคการเมือง ในรูปแบบของการออกไปเรียกร้องผลประโยชน์ที่ตนเองต้องการผ่านตัวแทนของพรรคการเมือง เพื่อที่จะให้พรรคการเมืองนำขึ้นไปเสนอต่อรัฐบาลอีกที หรือแบบที่ 2. การสร้างสัมพันธ์กับรัฐบาลโดยตรงในลักษณะของการเข้ามาช่วยในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ โดยการเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการร่วมกันกำหนดนโยบายเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อนำไปใช้กับประชาชน

จึงทำให้กล่าวได้ว่า การสร้างสัมพันธ์ของกลุ่มผลประโยชน์ เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ด้วยกันเอง กับการสร้างสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับภาครัฐ ซึ่งต่างก็มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือต้องการให้ภาครัฐเข้ามาทำการสนับสนุนกลุ่มของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยกลุ่มผลประโยชน์ใช้วิธีการอาศัยภาครัฐโดยการให้รัฐกำหนดนโยบายออกมาเพื่อช่วยเหลือกลุ่มของตน และภาครัฐเองก็อาศัยกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดนโยบายออกไปตอบสนองให้แก่ประชาชนตามที่ต้องการ ทำให้เห็นได้ว่ากลุ่มผลประโยชน์กับภาครัฐ ต้องทำการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน เพื่อที่จะทำการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป

ซึ่งในงานวิจัยที่ทำการศึกษาถึงพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด บทบาทของชุมชนสหกรณ์ฯ ถือว่ามีความสัมพันธ์ทั้ง 2 แบบ คือ 1. เกิดจากการที่กลุ่มผลประโยชน์มารวมตัวกัน เพื่อสร้างเครือข่ายพันธมิตรให้มีขนาดที่

ใหญ่ขึ้น และนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์แบบที่ 2. คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับภาครัฐ ในรูปแบบของการเข้าไปมีบทบาทความสัมพันธ์ในการเรียกร้องผลประโยชน์ผ่านหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อที่จะให้หน่วยงานนั้นนำข้อเรียกร้องที่กลุ่มผลประโยชน์ต้องการไปเสนอต่อภาครัฐเพื่อกำหนดนโยบาย หรือกฎหมายออกมารองรับกลุ่มผลประโยชน์ของตนเอง

2.3. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างเครือข่าย

2.3.1. ความหมายของเครือข่ายทางสังคม

เครือข่าย (Network) คือการเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจในการแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ ความเชื่อถือ ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังหมายถึงการเชื่อมระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล ระหว่างกลุ่มและองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือระเบียบโครงสร้างที่สมาชิกหรือองค์กรยังมีความเป็นอิสระ

เครือข่ายทางสังคม คือขบวนการทางสังคมที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ความต้องการบางอย่างร่วมกัน โดยที่สมาชิกในเครือข่ายยังเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน มีการจัดการความสัมพันธ์ทั้งภายในองค์กร ระหว่างคนในองค์กร องค์กรกับองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยการเปลี่ยนจากการจัดแบบลำดับชั้น (Hierarchical) มาเป็นการสร้างเครือข่าย(Networking) (เสรี พงศ์พิศ, 2548) นอกจากการสร้างเครือข่ายจะเป็นเรื่องของการรวมตัวของบุคคลและองค์กรแล้ว ในการรวมตัวกันของบุคคลและองค์กรยังต้องเป็นการสมัครใจของบุคคลและองค์กรในการที่จะยอมแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตนเอง การสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจอีกทั้งสมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าการสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง(Starkey, 1997) และมีการขยายเครือข่ายจากขนาดย่อย ๆ ไปเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ และพัฒนาไปสู่การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันตามเป้าหมาย และเป็นจุดประสงค์เดียวกัน (สนธยา พลศรี, 2550) การสร้างเครือข่ายทางสังคม ยังเป็นการสร้างช่องทางการกระจายทรัพยากรในพื้นที่ภายในสังคม ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมข้อมูลของบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระเบียบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นร่วมกัน และสิ่งสำคัญที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกันคือ วัตถุประสงค์ หรือผลประโยชน์ที่ตนเองและกลุ่มที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน และเครือข่ายจะสามารถ

อยู่ได้นานหรือไม่นั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับหุ้นส่วน หรือผู้ร่วมเครือข่ายในการบริหารจัดการ หรือตกลงร่วมกันในการดำเนินงานภายในเครือข่ายของตนเอง

2.3.2. การเกิดเครือข่ายทางสังคม

การเกิดขึ้นของเครือข่ายทางสังคมนั้นมีลักษณะของการสร้างที่แตกต่างกัน เพราะการเกิดขึ้นของเครือข่าย แต่ละเครือข่ายจะมีจุดประสงค์เริ่มต้นในการสร้างเครือข่ายขึ้นมาตามวิธีที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบดังนี้ (สนธยา พลศรี, 2550)

1. การเกิดโดยธรรมชาติ เป็นลักษณะของการเกิดขึ้นเองโดยไม่มีใครจัดตั้ง มีผลเกิดมาจากความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ เช่นความสัมพันธ์ของครอบครัว และเครือข่ายตีความสัมพันธ์ของครู อาจารย์และศิษย์ ซึ่งจะมีลักษณะของความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายอยู่แล้ว

2. เกิดจากวิกฤติการณ์ของมนุษย์ ซึ่งเป็นผลมาจากการเกิดปัญหา หรือวิกฤติการณ์ขึ้นในสังคมที่สมาชิกตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาในลักษณะของการรวมพลังสมาชิกส่วนใหญ่มีคุณสมบัติที่คล้ายกัน เช่น อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ประกอบอาชีพเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องกันในการดำรงชีวิต

3. การเกิดโดยวิวัฒนาการ เป็นการสร้างเครือข่ายที่เกิดจากความสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงานมารวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างเป็นเวลานานในลักษณะของกลุ่ม หรือองค์กร และพัฒนาความสัมพันธ์มาเป็นเครือข่ายทางสังคม

4. การเกิดโดยการจัดตั้ง เป็นการสร้างเครือข่ายโดยมีผู้จัดตั้ง และให้การสนับสนุนเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ จนสมาชิกรวมตัวกันเป็นเครือข่ายทั้งการจัดการโดยผู้นำ รัฐบาล ภาคเอกชน และองค์พัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชน เครือข่ายสหกรณ์ เครือข่ายองค์กรต่าง ๆ

ซึ่งในงานวิจัยที่ทำการศึกษาดังกล่าวและการศึกษาถึงพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด การสร้างเครือข่ายเกษตรกร เกิดจากการรวมกลุ่มทั้ง

4 รูปแบบ คือ ในแบบของการรวมตัวกันโดยธรรมชาติเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากในพื้นที่ประกอบอาชีพปลูกยางพาราอยู่แล้ว และมีหลักการในการดำเนินงานที่เหมือนกัน จึงเริ่มมีการตั้งเป้าหมายเหมือนกัน ทำให้เกิดการรวมตัวกันเกิดเป็นกลุ่ม และขยายตัวในวงกว้างออกไปจนกลายเป็นเครือข่ายในแบบของการรวมตัวที่เกิดจากวิกฤติการณ์ของมนุษย์ คือเกิดจากปัญหาราคายางที่มีราคาตกต่ำจนเกษตรกรไม่สามารถที่จะพุงราคาขายไว้ได้ส่งผลให้รายได้ของแต่ละครัวเรือนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และเกิดการสร้างหนี้สินตามมา จึงทำให้เกิดการรวมตัวกันสร้างเป็นเครือข่ายทางสังคมเกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันในเรื่องของการหาตลาดในการส่งออกยางและการช่วยกันพุงราคาขายให้สามารถมีราคาที่แพงได้มากที่สุด ส่วนแบบที่สามคือการเกิดโดยวิวัฒนาการ เป็นผลสืบเนื่องมาจากบางกลุ่มของ

สหกรณ์ที่เข้าร่วมเป็นชุมชนสหกรณ์ใหญ่ ในอดีตเคยเป็นกลุ่มที่ร่วมมือกันผลิตปุ๋ยเพื่อส่งขาย และต่อมาเริ่มมีการปลูกยางพารากันเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้กลุ่มที่เคยผลิตปุ๋ยส่งขายพัฒนามาเป็นการร่วมกลุ่มกันเพื่อผลิตยางพาราส่งขายควบคู่ไปกับการผลิตปุ๋ย และกลายเป็นเครือข่ายทางสังคมกับสหกรณ์อื่นที่อยู่ในสถานที่ใกล้เคียงกัน เพื่อร่วมมือกันช่วยเหลือสมาชิกเกษตรกรในเครือข่ายของตนเอง และแบบสุดท้ายเกิดจากการจัดตั้งเครือข่ายโดยมีผู้จัดตั้ง และให้การสนับสนุน ในการสร้างเครือข่ายรูปแบบนี้ถือเป็นการสร้างเครือข่ายที่มีความเป็นทางการตั้งแต่เริ่มต้น โดยมีผู้ให้ทุนในการสนับสนุนการดำเนินงาน การสร้างเครือข่ายทางสังคมรูปแบบนี้ส่วนมากจะเป็นการร่วมทุนกันระหว่างภาครัฐกับเอกชน หรือ เอกชนกับผู้ประกอบการโดยตรง และมีเป้าหมายการบริหารงานที่ชัดเจน ซึ่งในปัจจุบันการสร้างเครือข่ายทางสังคมรูปแบบนี้มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย

2.3.3. ลักษณะของเครือข่ายทางสังคม

สนธยา พลศรี ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของเครือข่ายทางสังคมต้องมีลักษณะ 10 ประการ ดังนี้ (สนธยา พลศรี, 2550)

1. มีแกนนำและสมาชิกที่เข้มแข็ง มีความสามารถที่จะดำเนินงาน และขยายกิจการของเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของเครือข่าย ที่เกิดจากสมาชิก หรือชุมชนท้องถิ่นที่สมาชิกอยู่อาศัย หรือจากภายนอกชุมชน การบูรณาการภูมิปัญญาทั้งสองได้อย่างเหมาะสมกับเครือข่าย
3. มีสัมพันธภาพที่ดี ส่งผลทำให้เครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก และภายนอกทำให้การดำเนินงานมีความสำเร็จเรียบร้อย และเป็นที่ยอมรับ
4. การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิก เครือข่ายต้องมีช่องทางให้สมาชิกได้มีพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนความรู้หรือแสดงความคิดเห็น และสามารถดำเนินการได้สะดวก ส่งผลให้สมาชิกได้รับความรู้และประสบความสำเร็จ
5. การทำกิจกรรมและความต่อเนื่อง เครือข่ายสามารถคิดและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องพึ่งพาสิ่งต่าง ๆ ภายนอก
6. ทรัพยากรและการแบ่งปัน เครือข่ายมีทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ โดยการจัดหาจากทรัพยากรจากสมาชิกภายในเครือข่ายของตนเอง หรือการแบ่งปันจากองค์กรและเครือข่ายอื่น ๆ ทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. การเรียนรู้และนวัตกรรม สมาชิกในเครือข่ายต้องมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่าง ๆ สามารถสร้างนวัตกรรมทางด้านความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ประโยชน์ได้

8. การสื่อสาร เครือข่ายสามารถสื่อสารระหว่างเครือข่ายกับสมาชิกได้ง่าย มีความสะดวกและรวดเร็ว ทำให้สมาชิกได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

9. การบริหารจัดการที่ดี เครือข่ายต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เหมาะสมกับการดำเนินงานของเครือข่าย ทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10. ระบบการติดตามและประเมินงาน เครือข่ายต้องมีระบบการติดตาม และประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ มีฐานข้อมูลของเครือข่ายที่เพียงพอ สามารถให้การช่วยเหลือและสนับสนุนสมาชิกเวลาเกิดปัญหาได้

2.3.4. ความสำคัญขององค์ความรู้เครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคมที่เกิดขึ้นสามารถแปลงเป็นมูลค่าออกมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ตามเงื่อนไขที่เข้ามาในสังคมดังนี้ (ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย, 2549)

1. ทำให้เกิดการปรับตัวในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลให้ตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด และหากทุกคนถูกควบคุมการใช้ทรัพยากร ก็จะทำให้ทุนทางสังคมสามารถกำหนดชนิดของทรัพยากรที่เครือข่ายเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ช่วยให้เกิดการแพร่กระจายของการนำเอาเครือข่ายมาใช้ในทางปฏิบัติ เช่น การถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานในทางปฏิบัติ และความเข้าใจในหน้าที่การงาน และช่วยให้การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นประสบผลสำเร็จ

3. สร้างความน่าเชื่อถือ ช่วยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ได้อย่างง่ายและสะดวก นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างหลักประกันความเสี่ยงในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความรู้สึกลัวจะปลอดภัย

4. เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ใช้ในการระดมทรัพยากร (แรงงาน เงิน ข้อมูล) เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพราะการช่วยเหลือกันในปัจจุบัน เราสามารถกำหนดบทบาทความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทางสังคมได้ ดังนั้นหากมีความสัมพันธ์ทางเครือข่ายอยู่เราสามารถที่จะทำการหยิบยืมวัตถุดิบ หรือทุน มาใช้ในการบริหารจัดการก่อนได้ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการออกไปหาทรัพยากรข้างนอกมาใช้

5. สามารถกำหนดความเป็นอิสระของกลุ่มตนเอง และสามารถต่อรองอำนาจและทรัพยากรจากกลุ่มอื่นได้ คือ การพัฒนาศักยภาพของตนเองนั้น มักมีข้อจำกัดในการพัฒนา จึงทำให้ต้องขอความร่วมมือหรือสร้างความสัมพันธ์กันในกลุ่ม ในการทำงานตามความสามารถของแต่ละคนที่มีอยู่อย่างเหมาะสม เพื่องานที่ออกมาจะได้สำเร็จ

6. เป็นแนวร่วมในการแก้ไขปัญหาในกรณีที่ภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพในการจัดการ การสร้างเครือข่ายเป็นตัวช่วยในการแก้ไขปัญหาจากการรอคอยความช่วยเหลือของภาครัฐ เพราะ

การสร้างเครือข่ายเป็นผลมาจากการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในการดำเนินงานและถือเป็นกลุ่มที่มีความน่าเชื่อถือ จึงนำไปสู่การมีอำนาจและอิทธิพลในการเรียกร้องความต้องการจากภาครัฐ และเอกชน

จากแนวคิดสามารถสรุปได้ว่า โครงสร้างของเครือข่ายเกิดจากกลุ่มองค์กร หรือบุคคลมาทำการรวมตัวกัน เพื่อติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์หรือความต้องการที่มีร่วมกัน และมีการรวมกลุ่มดำเนินงานในระยะเวลาที่ยาวนานจนทำให้คนภายในกลุ่มเกิดความผูกพันกัน และนำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างภายในองค์กรที่มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน และเป็นแนวทางในการไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มหรือองค์กรตั้งเป้าหมายเอาไว้ โดยเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายยังถือเป็นการนำทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองมาร่วมกันและบริหารจัดการให้ทรัพยากรของตนเองมีค่า และสามารถเป็นที่ยอมรับจากคนภายนอก เพราะการสร้างเครือข่ายคือการสร้างความเชื่อถือให้กับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมภายในกลุ่มว่าสามารถที่จะร่วมลงทุน หรือพัฒนาสินค้าออกมาเป็นผลสำเร็จ รวมไปถึงการสร้างอำนาจทางการเมือง ในลักษณะการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง หน่วยงานภาครัฐ และชุมชนสหกรณ์ฯ ในการร่วมมือกันพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

ซึ่งในงานวิจัยที่ทำการศึกษาดังพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ได้นำความสัมพันธ์รูปแบบของโครงสร้างเครือข่ายทางสังคมมาใช้ในการบริหารจัดการอำนาจทางการเมือง ในลักษณะของการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างนักการเมือง หน่วยงานภาครัฐ หรือกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อให้มีเครือข่ายอำนาจทางการเมืองในการบริหารจัดการพื้นที่ นอกจากนี้การสร้างโครงสร้างเครือข่ายยังถือเป็นการสร้างความเชื่อถือและความมั่นคงให้กับชุมชนสหกรณ์ฯ ในการใช้อำนาจทางการเมืองมาเรียกร้องผลประโยชน์จากภาครัฐ ที่กระทำผ่านเครือข่ายทางการเมืองของกลุ่มที่ตนเองมีอำนาจเพื่อให้ภารกิจเหล่านั้นประสบผลสำเร็จ เพราะฉะนั้นการเป็นเครือข่ายเปรียบเสมือนกับการสร้างความสัมพันธ์กับระหว่างองค์กรกับองค์กร หรือองค์กรกับบุคคล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้และได้รับผลประโยชน์จากหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้การสร้างเครือข่ายถือเป็นการสร้างอำนาจให้กับกลุ่มในรูปแบบการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับนักการเมือง หรือหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือชุมชนสหกรณ์ฯ ให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานกับภาคองค์กรต่าง ๆ

2.4. แนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง

แนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง เป็นผลมาจากแนวคิดกระบวนการทางการเมือง ที่มีฐานการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเคลื่อนไหวประท้วงทางสังคม ซึ่งให้ความสำคัญกับมิติทางด้านการเมือง และสถาบัน เนื่องจากขบวนการทางสังคมนั้นถูกกำหนดรูปแบบโดยชุดของข้อจำกัดและโอกาสทางการเมือง ขบวนการทางการเมืองสามารถเอื้อประโยชน์ หรือเป็นอุปสรรคต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ และนอกจากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมแล้วขบวนการทางการเมืองยังสามารถสร้างโอกาสทางการเมืองขึ้นเองได้ จากการต่อสู้เคลื่อนไหวทางการเมือง

2.4.1. ความหมายของโครงสร้างทางการเมือง

โครงสร้างโอกาสทางการเมือง คือเหตุการณ์หรือกระบวนการทางสังคมในระดับกว้างที่อยู่ภายนอกขบวนการทางสังคม ที่เข้ามามีผลทำให้โครงสร้างหรือสถาบันทางการเมือง ซึ่งลงรากปักฐานในระบบการเมืองปกติขณะนั้นอยู่ในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงในโอกาสทางการเมืองที่เอื้อหรือไม่เอื้อต่อขบวนการเคลื่อนไหว (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

2.4.2. การเกิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง

การเกิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง เป็นผลมาจากการที่ระบบทางการเมืองมีความไร้เสถียรภาพไม่สามารถบริหารจัดการกับระบบการเมืองที่เป็นอยู่ปกตินี้ได้จนนำไปสู่การสิ้นสุดของการเมืองระบบเดิม และทำให้เกิดการเมืองระบบใหม่ขึ้นมา ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดช่องว่างระยะห่างของอำนาจ จึงสามารถก่อให้เกิดช่องว่างในการต่อรองของอำนาจระหว่างฝ่ายภาครัฐกับขบวนการทางสังคม และขณะเดียวกันก็ได้เพิ่มต้นทุนสำหรับการปราบปราม ควบคุม และทำลายขบวนการทางสังคมให้กับฝ่ายที่เผชิญหน้า เพราะโอกาสทางการเมืองเปรียบเสมือนทฤษฎีการระดมทรัพยากรที่อยู่ภายนอกของขบวนการทางสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาต่อการควบคุม เพราะต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ดำรงอยู่ ซึ่งแตกต่างไปจากการระดมทรัพยากรที่เราสามารถควบคุมหามาได้จากปัจเจกบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนขบวนการ

2.4.3. ตัวชี้วัดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง

Tarrow ได้อธิบายตัวชี้วัดของโครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อขบวนการทางสังคม โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง(ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

ช่วงที่ 1

1. ระดับการเปิดหรือปิดของระบบการเมือง (degree of openness or closure of polity) ที่มีส่วนทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเข้ามามีบทบาทในการออกไปประท้วง

2. เสถียรภาพหรือความไร้เสถียรภาพของระเบียบทางการเมือง (stability or instability of political alignments) ซึ่งเมื่อไหร่ก็ตามที่ระบบการเมืองขาดเสถียรภาพ ก็จะเป็นช่องว่างในการที่กลุ่มขบวนการทางสังคมจะเข้ามามีอำนาจในการแทรกแซงทางการเมืองของระบบ

3. การมีหรือไม่มีพันธมิตรและกลุ่มสนับสนุน (presence or absence of allies and support groups) เป็นช่องทางของการหาแนวร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการทางสังคมเพื่อเข้ามามีบทบาททางการเมือง

4. การแตกแยกในหมู่ชนชั้นนำหรือความอดทนต่อความอดกลั้นผ่อนปรนหรือไม่ของชนชั้นนำต่อการเคลื่อนไหวประท้วง (divisions within the elite or its tolerance or intolerance of protest) เป็นผลมาจากความแตกแยกของนักการเมืองหรือรัฐบาลในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ จนนำไปสู่ช่องว่างทางการเมืองให้ขบวนการทางสังคม เข้ามามีบทบาทในทางการเมือง

ช่วงที่ 2

1. โอกาสระดับพื้นฐาน (fundamental opportunity) ซึ่งค่อนข้างแข็งตัวเปลี่ยนแปลงได้ยาก อาทิเช่น ธรรมชาติและโครงสร้างของระบบการเมือง ความเข้มแข็งและความอ่อนแอของรัฐ ความสามารถของรัฐ รูปแบบการปราบปราม

2. โอกาสที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน (immediate opportunity) และเปลี่ยนแปลงได้ง่าย อาทิ การเพิ่มขึ้นของระดับการเข้าถึง ระบบและพื้นที่การตัดสินใจทางการเมือง การจัดระเบียบทางการเมือง ความขัดแย้งหรือการแตกแยกในหมู่ชนชั้นนำทางการเมืองที่ทำให้คนจนที่ไม่กล้าออกมาแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง กล้าที่จะปรากฏตัวบนเวทีสาธารณะ เพราะเป็นโอกาสทางการเมืองที่จะเข้าร่วมกลุ่ม เพิ่มทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพในการเคลื่อนไหว ประท้วงกับพันธมิตรที่มีอิทธิพล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไม่มีการปราบปราม ทำให้สามารถส่งเสริมขบวนการทางสังคมได้

ซึ่งในงานวิจัยที่ทำการศึกษาดังกล่าวถึงพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด มีการนำตัวชีวิตของ Tarrow มาใช้ในการอธิบาย การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนสหกรณ์ฯ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรกก่อนการทำรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557 การเข้าถึงอำนาจของรัฐหรือการเรียกร้องผลประโยชน์จากทางภาครัฐ จะเป็นการดำเนินการผ่านการขอความช่วยเหลือจากนักการเมือง พรรคการเมืองภายในท้องถิ่นของตนเอง ในการเป็นตัวกลางที่จะเข้าไปเจรจาต่อรองผลประโยชน์จากทางหน่วยงานในพื้นที่ หรือหน่วยงานระดับประเทศ เพื่อสามารถทำให้กลุ่มของตนเองได้รับความสะดวกในการดำเนินงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเสนอโครงการ หรือการขอกู้ยืมเงินจากหน่วยงานทางภาครัฐ ก็จะมีคามง่ายขึ้น เนื่องจากเป็นการพูดคุยของผู้มีอำนาจในพื้นที่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ก่อนที่เกษตรกรจะยื่นเสนอความต้องการของตนเองขึ้นไป ส่งผลทำให้การดำเนินงานเกิดขึ้นได้ง่าย เป็นผลทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดแนวคิดในการสร้างโรงงานแปรรูปยางพาราขนาดใหญ่เกิดขึ้น

ช่วงที่สองหลังจากการทำรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557 ที่ชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดปัญหาขึ้น เป็นผลกระทบมาจากระบบการเมืองที่ขาดเสถียรภาพ จึงไม่สามารถที่จะบริหารจัดการองค์กรภายใต้ระบบการเมืองที่ถูกควบคุมโดยรัฐบาล คสช. ได้ เนื่องจากไม่ผู้ที่มีอำนาจต่อรองที่สามารถเข้าไปจัดการให้ความช่วยเหลือ ในด้านของการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐได้ เพราะนักการเมืองในพื้นที่หมดอำนาจลง เป็นผลมาจากถูกยึดอำนาจจากรัฐบาล คสช. จึงเป็นผลทำให้การดำเนินงานในการกู้ยืมเงินจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรถูกยกเลิก ส่งผลให้ชุมชนสหกรณ์เกิดปัญหาขึ้น และเป็นสาเหตุในการที่เกษตรกรต้องลุกขึ้นสู้เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการพยายามเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการเครือข่ายชาวสวนยางแห่งประเทศไทย คือ คุณสมาน โตนันท์ เพื่อหาแนวทางในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์จากทางรัฐบาล (สมาน โตนันท์, 17 พฤศจิกายน 2560) และนอกจากนี้ ยังมีการเรียกร้องจากเกษตรกร โดยการเข้าไปยื่นหนังสือต่อผู้ว่าการยางแห่งประเทศไทย ในการของบประมาณสนับสนุนการสร้างโรงงานแปรรูปยางพารา เพื่อการส่งออก

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า จากผลของการทำรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ที่นักการเมือง และพรรคการเมืองหมดอำนาจลง การตื่นตัวของเกษตรกรในการลุกขึ้นมาต่อสู้นั้นมีเพิ่มมากขึ้น กล้าที่จะออกมาแสดงความคิดเห็น และพยายามที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายเพื่อเป็นแนวร่วมในการมีส่วนช่วยในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับยางพารา และส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรของตนได้ประโยชน์สูงสุด แต่ในทางกลับกัน การที่พื้นที่ขาดนักการเมืองก็ส่งผลทำให้การเจรจาต่อรองกับหน่วยงานของภาครัฐเป็นไปได้ในทางที่ยากขึ้น เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรไม่มีอำนาจพอในการที่จะเดินเข้าไปหาหน่วยงานนั้นได้ เพราะขาดผู้ชี้แนวทางในการดำเนินช่องทางการติดต่อ จึงทำให้เกษตรกรรู้สึกเหมือนถูกปล่อยให้เผชิญปัญหาและต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยางพาราถือเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในการหารายได้เพื่อดำรงชีพ อภิสมมา เย็นบุตร (2544) ได้ศึกษาวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจการผลิตยางพาราในเขตสหกรณ์กองทุนสวนยางสตึก-คูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของไทย ทั้งในด้านการส่งออก เป็นแหล่งสร้างรายได้ ขยายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และเพื่อสนองนโยบายของภาครัฐในการลดพื้นที่การปลูกมันสำปะหลังที่มีปัญหาด้านราคา วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของผู้ปลูกยางพารา

ในการลงทุนทำสวนยางในพื้นที่แห่งใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการเลือกตัวอย่างจากสมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางสติก-คูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 62 ราย ด้วยวิธีการแยกตามกลุ่มอายุยางพาราที่ปลูก และความเป็นไปได้ของโครงการปลูกยางพารา โดยใช้เกณฑ์วัดค่าทางการเงิน การวิเคราะห์แยกเป็น 2 กรณี คือ เกษตรกรได้รับทุนอุดหนุน และกรณีที่เกษตรกรลงทุนเอง ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ได้รับทุนสงเคราะห์เกือบไม่ต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการลงทุน

ส่วนกรณีของการลงทุนด้วยตนเองเกษตรกรต้องกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการลงทุนระยะยาว และในการผลิตและการส่งออกยางของตลาดยาง พบว่าจากการขยายของของกลุ่มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2546 ของจังหวัดหนองคายและจังหวัดอุบลราชธานี มีราคาที่แตกต่างกันจากตลาดของหัดใหญ่และสงขลาในจำนวนที่ไม่มาก จึงส่งผลทำให้มีการจัดตั้งตลาดกลางยางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแผนในการที่จะขยายพื้นที่ปลูกยางเพื่อผลิตยางเพิ่มมากขึ้น (สุภาพร บัวแก้ว และคณะ, 2548) ประกอบกับในปี พ.ศ.2547 เริ่มมีโครงการสวนยางล้านไร่ และโครงการอีสานเขียวเข้ามา ทำให้หน่วยงานราชการคือ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) และสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เข้ามาทำการสนับสนุนเกษตรกรในโครงการแปลสินทรัพย์เป็นทุน จึงเริ่มให้มีการปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่มีอยู่ และดำเนินแก้ไขปัญหาค่าซื้อขายยางพาราที่มีราคาตกต่ำ โดยการพัฒนาตลาดซื้อขายยาง เพื่อแก้ไขปัญหาการเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง (กลุ่มวิสาหกิจชุมชนภูฝอยลม, 2548) จึงนำมาสู่การรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเป็นพลังในการต่อต้านอำนาจจากพ่อค้าคนกลางในการกดราคาผลผลิตยางพาราให้ต่ำกว่าราคาที่เป็นจริงในตลาดกลางของประเทศ

ในด้านของการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราที่ประสบความสำเร็จในการทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง วิมล พุมไย (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางภาคใต้ กรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานภายในกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางที่ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ เกิดจากการที่ผู้นำกลุ่มและกรรมการกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีความรู้ และมีอำนาจต่อรองกับกลุ่มภายนอกสูง นอกจากนี้สมาชิกยังเป็นตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ คือการที่สมาชิกมีสิทธิในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีส่วนร่วม นอกจากนั้นตัวสมาชิกเองยังมอบอำนาจความไว้วางใจให้กับผู้นำและกรรมการในการดำเนินการต่อรองเป็นส่วนใหญ่ เพราะสมาชิกมีความเชื่อมั่นภายในกลุ่มว่าผู้นำสามารถพากกลุ่มดำเนินต่อไปได้ และมีโครงสร้างและการจัดการจัดองค์กรที่มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน กลุ่มมีการติดต่อเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของภาครัฐอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการที่กลุ่มผู้ปลูกยางพาราจะประสบความสำเร็จนั้น มีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง และปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ “สมาชิกกลุ่ม” ที่จะต้องมีความพร้อมทั้งด้านของพื้นที่ที่ถือครองในการปลูกยาง งบประมาณในการลงทุน ทั้งด้านร่างกาย ด้านสังคม และเงิน

เพื่อที่จะทำให้กลุ่มสามารถคำนวณผลผลิตและงบประมาณในการลงทุนที่ชัดเจน และสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาพิจารณาได้ชัดเจน เพื่อขอความช่วยเหลือจากทางภาครัฐได้ (ปทุมวัน ประจันพล, 2543)

นอกจากการที่กลุ่มจะต้องมีผู้นำที่เข้มแข็ง และมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและงบประมาณแล้ว สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาไปสู่ความสำเร็จได้คือการที่จะต้องเข้าถึงเจ้าหน้าที่ของภาครัฐในการเข้ามาช่วยส่งเสริมและพัฒนา วรรวุฒิ หล้าทุม (2540) ทำการศึกษาประสิทธิภาพของกลุ่มเกษตรกรตามความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลในจังหวัดเลย พบว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมวางแผนส่งเสริมการจัดตั้ง และพัฒนา กลุ่มเกษตรกรกับเกษตรอำเภอ และผู้ช่วยเกษตรอำเภอ เกษตรตำบลได้ให้การสนับสนุน การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรร่วมวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มกับคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร มีการดำเนินงานการเผยแพร่วิชาการเกษตรให้คำแนะนำในการจัดการเกษตรตลอดจนการผลิตทางอุตสาหกรรมเกษตรแก่กลุ่มเกษตรกร และให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มเป็นประจำทุกปี เช่นกลุ่มเกษตรกรสวนยางไม้เรียงที่หลังจากเกิดเหตุการณ์वादภัยเกิดขึ้น ทำให้มีการปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก แต่ก็ประสบกับปัญหายางพารามีราคาต่ำ จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรกันเกิดขึ้น และพยายามเข้าไปดูโรงงานแปรรูปยางพารา เพื่อจะเข้าไปเรียนรู้ถึงการแปรรูปยางพาราให้มีคุณภาพ และสามารถขายในราคาที่สูงขึ้น จนนำมาสู่การตั้งโรงงานแปรรูปยางพาราเป็นของกลุ่มตนเอง และสามารถสร้างราคาของผลผลิตยางแผ่นได้ในราคาที่สูงกว่าท้องตลาดได้เป็นผลสำเร็จ และต่อมา กลุ่มเกษตรกรไม้เรียงก็ยังมี การรวมกลุ่มกับอีก 10 ชุมชนใกล้เคียงในการเรียนรู้และหาแนวทางแก้ปัญหายางพาราและสร้างโรงงานแปรรูปยางพาราในชุมชนของตนเอง จนในที่สุดการช่วยเหลือกันระหว่างชุมชนก็พัฒนา กลายเป็นการสร้างเครือข่ายเกิดขึ้น (เสรี พงศ์พิศ, 2548) โดยเริ่มจากการสร้างเครือข่ายของผู้นำกลุ่ม การฝึกอบรม การจัดการ เพื่อช่วยกันพัฒนา กลุ่มเกษตรกรของตนเองให้ดีขึ้น ในที่สุดก็ประสบผลสำเร็จจนกลายเป็นวิสาหกิจชุมชน ชุมชนไม้เรียงถือว่าเป็นต้นแบบของการสร้างเครือข่ายชุมชนที่มีโครงสร้างและมีระเบียบแบบแผนการจัดการที่ชัดเจน และสามารถทำให้กลุ่มเกษตรกรมีการพัฒนา และดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จ ทำให้สามารถที่จะต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้ นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำและเกษตรกรเป็นอย่างดี

จิตติมา เศรษฐศิริวิรุกุล (2539) ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการระดมพลังมวลชนสมาชิก เพื่อสร้างพลังของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรรายย่อยในภาคอีสาน(สภย.อ.) พบว่าการรวมกลุ่มของสมาชิกเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน เป็นการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน โดยมีวิธีการรวบรวมสมาชิกตามพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนมากมาจัดตั้งองค์กรเพื่อกดดันรัฐบาล โดยมีแกนนำเป็นประธานกลุ่ม ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นองค์กรส่งผลต่อการพัฒนาระบบการเมืองไทยให้เข้มแข็ง และยกระดับอำนาจการต่อรองและคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

3983150920

CD :Thesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

ภายใต้การดำเนินงานของกลุ่มผลประโยชน์ให้ดีขึ้น ตามการศึกษาของ สัตตพงษ์ บุตรถาวร (2548) ที่ศึกษาวิถีชีวิตของครอบครัวเกษตรกรสวนยางพาราบ้านกุดู ถึงการดำรงชีวิตของเกษตรกรสวนยาง ด้าน สังคม เศรษฐกิจ ภาวะสุขภาพและสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ด้านสังคม สภาพการดำเนินชีวิตของเกษตรกรเปลี่ยนไปจากเดิม คือ การเปลี่ยนแปลงเวลาในการทำงานจากกลางวันเป็นกลางคืน และต่อเนื่องมาจนถึงกลางวันมีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น มีการปรับปรุงหรือสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ มีเครื่องอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย บทบาทความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวส่วนมากยังเหมือนเดิม แต่ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านหรือต่างหมู่บ้านมีลดลง

2. ด้านเศรษฐกิจ การทำสวนยางมีรายได้ดีกว่าการปลูกพืชเกษตรอย่างอื่น รายจ่ายของครอบครัวส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร เกษตรกรส่วนมากไม่มีหนี้สิน บางส่วนที่มีหนี้สิน ก็เป็นหนี้สินมาจากการลงทุนและการออม มีการใช้แรงงานจากสมาชิกในครอบครัว และจ้างแรงงานจากคนในหมู่บ้าน

3. ด้านสุขภาพ เกษตรกรสวนยางได้ออกกำลังกายจากการกรีดยางทำให้ร่างกายแข็งแรง การเจ็บป่วยมีบ้างเล็กน้อย

4. ด้านสิ่งแวดล้อม การทำสวนยางทำให้ป่าไม้ธรรมชาติลดลง แต่เกิดป่าไม้เศรษฐกิจทดแทน มีน้ำเสียที่เกิดจากกระบวนการทำแผ่นยางพาราส่งกลิ่นเหม็น

จากงานวิจัยสรุปว่าการทำสวนยางพาราของเกษตรกรบ้านกุดู สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรชาวสวนยางให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ก็สร้างผลเสียในด้านการเปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวันของเกษตรกรในการทำงานจากกลางวันเป็นกลางคืนและต่อเนื่องถึงเช้าอีกวัน และลดการพบปะกันของคนในชุมชนน้อยลง ตลอดไปถึงการทำให้สิ่งแวดล้อมทางน้ำเน่าเสีย

สรุปจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา เป็นการพูดถึงการรวมกลุ่มเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มกันในการดำเนินงานภายในกลุ่ม เพื่อสร้างให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานภายในกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางที่ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ จนนำไปสู่ความเข้มแข็งภายในกลุ่ม กล่าวได้ว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งคือ

1. ปัจจัยด้านผู้นำ และคณะกรรมการภายในกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีความรู้และมีอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มภายนอกสูง และมีโครงสร้างและการจัดการองค์กรที่มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน
2. ปัจจัยด้านการเข้าถึงหน่วยงานของภาครัฐ ที่กลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางมีการติดต่อกับหน่วยงานของภาครัฐตลอดเวลา
3. ปัจจัยด้านสมาชิกที่มีต้องมีความพร้อมทั้งด้านงบประมาณ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และรู้เรื่องยางพารา และที่สำคัญสมาชิกต้องมีความเข้มแข็งและเชื่อใจผู้นำของตนเอง
4. ปัจจัยด้านการตลาดที่มีส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรมีรายได้จนนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีการเปรียบเทียบราคากับตลาดกลางหาค่าใหญ่แล้วมีราคาที่แตกต่างกันไม่มาก ทำให้เกษตรกรมีแนวคิดที่จะ

จัดตั้งตลาดกลางยางในภาคตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการขนส่ง และลดอำนาจจากการผูกขาดราคาพ่อค้าคนกลาง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา พบว่าเป็นการศึกษาถึงการรวมกลุ่มของเกษตรกร ชาวสวนยางขนาดย่อยในอำเภอต่าง ๆ ที่ช่วยกันดำเนินงานภายในกลุ่ม และปัจจัยในการสร้างกลุ่ม ของตนเองให้มีความเข้มแข็ง สามารถต่อรองอำนาจกับองค์กรภายนอก หรือพ่อค้าคนกลางจนประสบ ผลสำเร็จ ซึ่งในงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาช่วงเริ่มแรกของการรวมกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยาง เพื่อของบประมาณในการสนับสนุนจากทางภาครัฐ จนนำไปสู่ความสำเร็จของการได้งบประมาณมา จัดสรรภายในกลุ่มของตน แต่ไม่มีการศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมาหลังจากการรวมกลุ่มของ เกษตรกรในระยะยาว รวมไปถึงแนวทางการสร้างโครงสร้างเครือข่ายด้านอำนาจของนักการเมืองที่ ความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือชุมชนสหกรณ์ฯ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ถึงพัฒนาการรวมกลุ่มชุมชนสหกรณ์ฯ ที่เป็นองค์กรระดับจังหวัด ในการดำเนินงานภายในองค์กร ร่วมกับสหกรณ์เครือข่ายสวนยาง จนนำไปสู่ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาภายในองค์กร ส่งผลทำให้ชุมชน สหกรณ์ฯ เกิดความอ่อนแอไม่สามารถที่จะดำเนินงานภายในองค์กรต่อไปได้

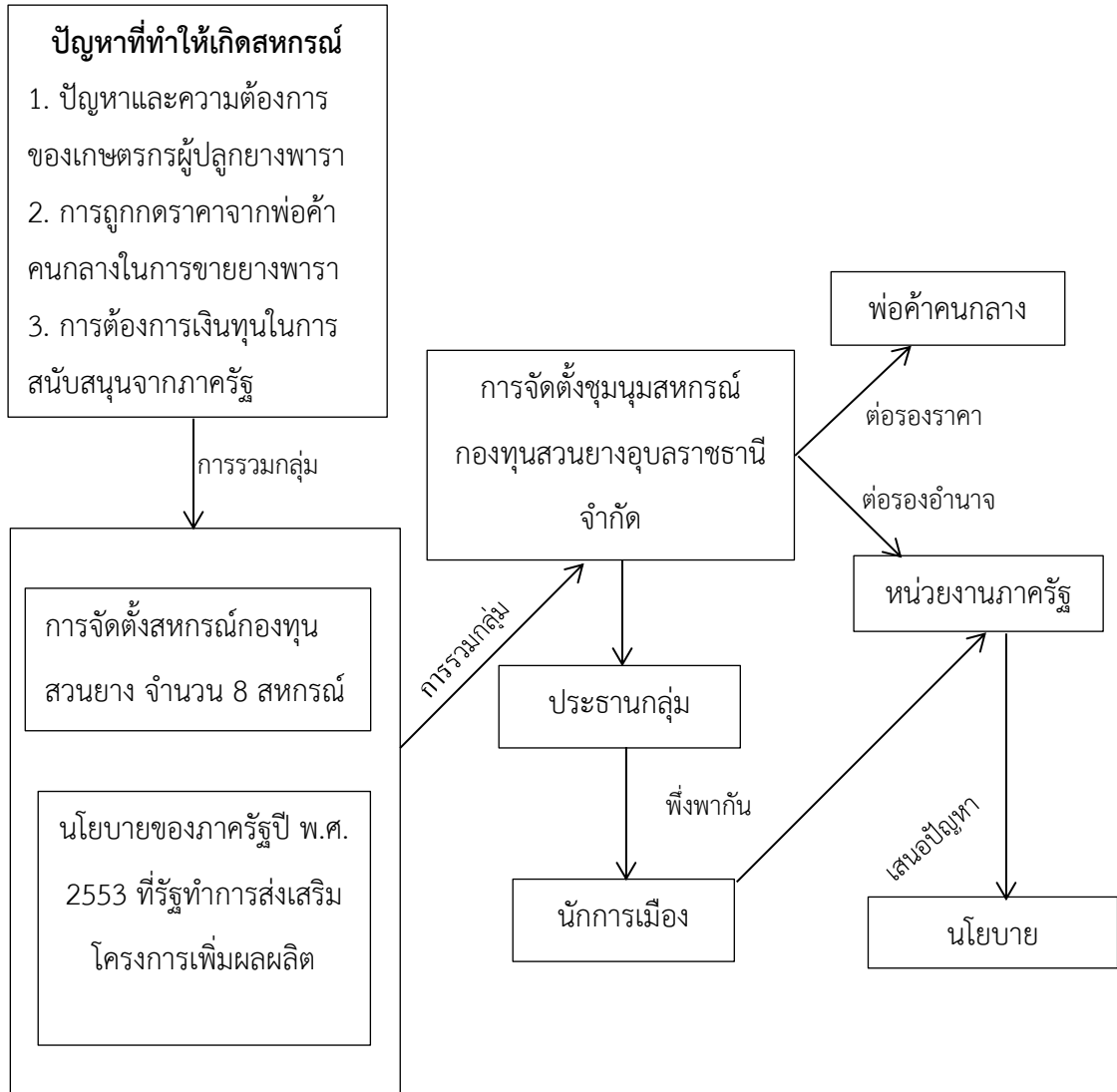

3933150920

CU Thesisis 5880608924 thesisis / recv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

2.6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

กรอบแนวคิด เป็นการศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรจนนำมาสู่การรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่ต่าง ๆ และมีสหกรณ์กองทุนสวนยางจำนวน 8 สหกรณ์ที่มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด เพื่อเป็นองค์กรที่นำไปสู่การต่อรองผลประโยชน์จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประเด็นการศึกษาได้นำแนวคิด พื้นฐานการรวมกลุ่ม แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ แนวคิดโครงสร้างเครือข่าย และแนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง มาเป็นกรอบอธิบายดังนี้

จากการนำแนวคิดกลุ่มผลประโยชน์มาเป็นตัวอธิบายในการสร้างกลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยาง สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเกษตรกรเกิดปัญหา และมีความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือจาก

หน่วยงานของภาครัฐ จึงนำแนวคิดพื้นฐานการรวมกลุ่มมาใช้อธิบาย การรวมกลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด เพื่อช่วยให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐ และต่อมาเมื่อมีนโยบายการส่งเสริมโครงการเพิ่มผลผลิตและเก็บสต็อกยางพาราในปี พ.ศ. 2553 ส่งผลให้สหกรณ์กองทุนสวนยางมีแนวคิดในการรวมกลุ่มกันกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อช่วยเหลือกันในด้านของการต่อรองอำนาจกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงการมีบทบาทของนักการเมืองที่มีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการเข้าไปเจรจาต่อรอง สนับสนุน หรือเป็นตัวแทนของเกษตรกรในการต่อรองอำนาจต่าง ๆ ทางการเมืองระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯกับภาคส่วนต่าง ๆ จึงมีการนำแนวคิดโครงสร้างเครือข่าย และโครงสร้างโอกาสทางการเมืองมาใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ทางด้านอำนาจของแต่ละบุคคลหรือหน่วยงานภาครัฐในการเข้าไปมีบทบาทด้านอำนาจ หรือเรียกร่องผลประโยชน์จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นกรอบแนวคิดที่ได้กล่าวไปข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางการศึกษา พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด เพื่อตอบคำถามว่า ชุมชนสหกรณ์ฯ มีการจัดตั้งองค์กรและ บริหารงานอย่างไร และอะไรคือปัจจัยและเงื่อนไขของการสร้างอำนาจทางการเมืองให้กับชุมนุมสหกรณ์ฯ ในการต่อรองเรียกร่องผลประโยชน์จากภาครัฐ

3933150920

บทที่ 3

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ในครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นความจริง มีเนื้อหาที่ครอบคลุมและเหมาะสม สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ได้ โดยมีรายละเอียดในการศึกษา และการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

- 3.1. วิธีการศึกษา
- 3.2. การตรวจสอบข้อมูล
- 3.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1. วิธีการศึกษา

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นข้อเท็จจริงในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบ จึงได้มีการวางแผนทางการศึกษาวิจัย และรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

3.1.1. การศึกษาจากเอกสาร เป็นการศึกษาจากข้อมูลที่มีอยู่ในลักษณะของวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องและการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวกับงานวิจัยที่มีผู้เคยกระทำในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องการงานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการศึกษา ผลการประชุมประจำเดือนของสหกรณ์ ข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ ข่าว หรือวารสารที่ตีพิมพ์ออกมา เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและการวิเคราะห์ และสำหรับการศึกษาพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ศึกษาชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

3.1.2. การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลเป็นการเก็บข้อมูลในเชิงลึกที่เน้นเป็นราย ๆ และเน้นถึงประเด็นปัญหาของแต่ละที่ เพื่อเน้นให้ผู้สัมภาษณ์สามารถที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยได้โดยที่ไม่ต้องมีความกังวลว่าข้อมูลที่ให้แก่ผู้วิจัยจะถูกเผยแพร่ให้ผู้อื่นรับรู้ จึงทำการคัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน และผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการชุมชนสหกรณ์ฯ โดยทำการแบ่งกลุ่มสหกรณ์ที่มีปัญหาในการดำเนินงานภายในสหกรณ์กองทุนสวนยาง และสหกรณ์กองทุนสวนยางที่มีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินงานได้ดี เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา

3983150920

CD :Thesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

การตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและตรงประเด็น เพราะการสัมภาษณ์เป็นการเจาะลึกถึงประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการรับรู้โดยตรงจากผู้มีความรู้ ซึ่งในการสัมภาษณ์จะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในด้านพื้นฐานและเชิงลึกในด้านของการสร้างชุมนุมสหกรณ์ฯ ขึ้น จากนั้นนำเอาข้อมูลที่ได้มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำความเข้าใจข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้ง และนำมาใช้ในการอภิปรายผลการศึกษาพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ต่อไป

3.1.3. การเข้าร่วมฟังการประชุมของสมาชิกชุมนุมสหกรณ์ฯ ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ว่ามีแนวทางในการดำเนินการอย่างไรต่อสมาชิกในการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น ราคาขาย การซื้อปุ๋ย การบริหารจัดการเงินที่กู้ยืมไปจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ซึ่งเป็นเพียงการสังเกตการณ์เท่านั้น

3.2. การตรวจสอบข้อมูล

ทำการตรวจสอบโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยทำการถามคำถามที่เหมือนกันกับประธานสหกรณ์กองทุนสวนยางในหลายแห่ง ถึงเรื่องเกี่ยวกับชุมนุมสหกรณ์ฯ และหลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ในแต่ละแห่งแต่ละบุคคล มาทำตรวจสอบรวบรวมข้อมูลและเปรียบเทียบกันว่าข้อมูลที่ได้มีความคล่องกันตามที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวมา โดยทำพร้อมกับการสอบถามจากสมาชิกที่เดินทางมาที่สหกรณ์กองทุนสวนยาง เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลและตรวจสอบผลของข้อมูลทันที เพราะการที่ทำการตรวจสอบข้อมูลในทันทีและในพื้นที่จริง ทำให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นเป็นความจริงหรือไม่ จนทำให้ผู้วิจัยมีความแน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มานั้นจะเป็นความจริงมากที่สุด

3.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่อง พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด เป็นการนำเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นหลัก มีการแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูล มีการแจ้งสถานภาพและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบถึงวัตถุประสงค์และแนวทางในการที่ผู้ศึกษาวิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาวิจัย

3.3.1. การสัมภาษณ์ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพของชุมนุมสหกรณ์ฯ ที่เป็นเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งทำให้การเลือกบุคคลที่จะสัมภาษณ์ต้องเป็นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ และยังคงเป็นผู้ที่มีข้อมูลอยู่แล้วในมือ จึงทำให้การคัดเลือกผู้สัมภาษณ์ต้องเป็นแบบเจาะจง นั่นก็คือ

1. ประธานชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด
2. ประธานสหกรณ์กองทุนสวนยางในเขตปฏิรูปที่ดินอัคราโตมใหญ่ จำกัด
3. ประธานสหกรณ์กองทุนสวนยางภูจองนาจะหลวย จำกัด
4. ประธานวิสาหกิจชุมชน ภูฝอยลมวิสาหกิจยางพารา
5. ที่ปรึกษาชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด
6. สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยาง จำนวน 3 คน
7. ตัวแทนบริษัท ศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน)

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่การเตรียมประเด็นคำถามซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นคำถามหลัก และประเด็นคำถามปลายเปิดที่เป็นการซักถามตามสถานการณ์ของผู้สัมภาษณ์และผู้ศึกษาวิจัยในการศึกษาข้อมูลที่สงสัยให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยเมื่อได้ประเด็นคำถามหลักแล้วจึงมีการติดต่อกับบุคคลเหล่านั้นเพื่อขอทำการสัมภาษณ์ เพื่อเสนอหัวข้อในการขอสัมภาษณ์ และนัดหมายเวลาในการขอเข้าไปสัมภาษณ์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การเริ่มต้นการสัมภาษณ์ด้วยการแนะนำตัวอย่างเป็นทางการต่อผู้ให้ข้อมูล และกล่าวถึงหัวข้อของงานศึกษาวิจัย และจุดประสงค์ของงานวิจัย เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ทราบถึงเหตุผล และการให้ข้อมูลไปในแนวทางที่ถูกต้อง โดยการขออนุญาตบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการดำเนินการสัมภาษณ์ถึงประเด็นพื้นฐานในการเกิดขึ้นของสหกรณ์กองทุนสวนยาง ต่อจากนั้นจึงเป็นการโยงเนื้อเรื่องของการสนทนาเข้าสู่ประเด็นของคำถามหลักที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการเตรียมประเด็นคำถามเอาไว้ คือเรื่องของการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ทำการตอบคำถาม และในระหว่างที่มีการสนทนาจึงจะมีการถามคำถามปลายเปิดที่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นหรือตอบประเด็นข้อสงสัยของผู้ทำการศึกษาวิจัยให้มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการสอบถามจากสมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางแต่ละแห่ง ถึงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ การปลูกยางพารา หรือการได้รับความช่วยเหลือจากสหกรณ์กองทุนสวนยางที่ตนเองสังกัดอยู่ว่าเป็นอย่างไร พึงพอใจกับการช่วยเหลือมากน้อยแค่ไหน และมีใครเข้ามาให้การช่วยเหลือบ้าง

3.3.2. การเข้าร่วมฟังการประชุมของสมาชิกชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อเป็นการสังเกตการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกลุ่ม และสมาชิกภายในกลุ่มว่ามีความสัมพันธ์ที่ดี และมีความเข้มแข็งกันภายในกลุ่มมากน้อยเพียงใด

3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการอาศัยแนวการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมไปกับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการตรวจสอบความถูกต้อง และทำการแยกประเด็นของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ และหลังจากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามแนวความคิดทฤษฎี หรือหลักการที่ตั้งเอาไว้ เพื่อที่จะสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ของข้อมูล ทำให้ทราบถึงการสร้างเครือข่ายของชุมชนสหกรณ์ฯ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้สามารถชี้วัดได้ว่าชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดพัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคมเกิดขึ้นในจังหวัดอุบลราชธานีเกี่ยวกับกลุ่มผลผลิตยางพารา มากน้อยขนาดไหน นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ศึกษาวิจัยได้ทราบถึง ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไข และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

บทที่ 4

พัฒนาการและการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

บทนี้เป็นการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. ศึกษาการจัดตั้งองค์กร พัฒนาการและปัญหาของชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด นับตั้งแต่การรวมกลุ่มขนาดย่อยของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา จนนำมาสู่การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ฯ โดยการนำกรอบแนวคิดกลุ่มผลประโยชน์ และแนวคิดพื้นฐานการรวมกลุ่ม มาใช้ในการวิเคราะห์การรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อที่จะได้รับผลประโยชน์จากหน่วยงานของภาครัฐ และองค์กรต่าง ๆ

4.1. การรวมกลุ่มของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดอุบลราชธานี

การเข้ามาของยางพาราใน “ภาคอีสาน” เริ่มในปี พ.ศ. 2530 พบว่ามีการปลูกยางพาราใน 5 จังหวัด ได้แก่ หนองคาย ศรีสะเกษ สุรินทร์ นครราชสีมา และบุรีรัมย์ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2532 สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) มีโครงการสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาปลูกยางพาราทดแทนพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ทำให้เกษตรกรชาวจังหวัดอุบลราชธานี หันมารับการสนับสนุนตามโครงการนี้ โดยในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมโครงการ 16,247 ราย (ทรงชัย ทองปาน, 2558) นับจากนั้น ยางพาราถือเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในชุมชน และเนื่องจากยางพาราเป็นพืชที่ผลผลิตมีราคาสูง จึงเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรหันมาสนใจในการปลูกยางพารากันเป็นจำนวนมาก

ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรชาวสวนยางพาราพบ และ สกย. ต้องคำนึงถึงในการส่งเสริมการปลูกยางพารา คือ ประการแรกเกษตรกรขาดทักษะในการกรีดยาง วิธีการกรีดยางที่ไม่ถูกต้องทำให้ผิวของลำต้นที่เปิดให้น้ำยางออกมาแห้ง ส่งผลให้ผลผลิตน้อย ประเด็นนี้ สกย. ต้องประสานกับสำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ ในการจัดอบรมให้เกษตรกรโดยผู้ชำนาญการ ปัญหาประการที่สอง ด้านเอกสารสิทธิ์ในที่ดินเกษตรกรจำนวนเกือบร้อยละ 80 ของผู้ปลูกยางพาราไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินของตนเอง เป็นการใช้ที่ดินตกทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยไม่ได้มีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้อง ประการที่สาม คือการถูกกำหนดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องราคาตลาด จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกษตรกรเผชิญนี้ พวกเขาไม่เคยมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อเรียกร้องประโยชน์ที่ควรจะได้จากภาครัฐ เช่น การได้รับเงินสนับสนุนจาก สกย. หรือ การได้รับการอบรมความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปลูกยางพารา พวกเขาเห็นว่าพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่นี้มีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขามาก ทำให้เกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน เพื่อแก้ปัญหาและรักษาผลประโยชน์

3983150920

CD :Thesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

เหล่านั้นทำจากกลุ่มขนาดย่อย เพื่อที่ภาครัฐจะได้ให้ความสนใจ และให้ความช่วยเหลือ ระยะเวลาต่อมากลุ่มเกษตรกรขนาดย่อยหลายๆ กลุ่มเหล่านี้ได้รวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยางขึ้น

4.2. จุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง

ยางพาราในภาคอีสาน เริ่มต้นจากโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามพระราชดำริ (โครงการอีสานเขียว) ในปี พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของภาครัฐ ที่จัดตั้งตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงมีพระราชกระแส ให้พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการกองทัพบกเข้าไปแก้ไขปัญหา ความแห้งแล้งของแหล่งน้ำและทำการเพิ่มพื้นที่ป่า เพื่อให้พื้นที่ภาคอีสานมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1. การยกระดับรายได้ของประชาชน 2. การก่อให้เกิดการจ้างงาน และ 3. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น (ประสาธน์ แทนขำ, 2534) โดยโครงการระยะแรก เริ่มจากจังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น มหาสารคามและร้อยเอ็ด

ในปี พ.ศ. 2532 จังหวัดอุบลราชธานีเริ่มได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐเพิ่มมากขึ้น โดยการปลูกยางพาราในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว และยังส่งผลให้เกิดประโยชน์ในอนาคต โดยนายชวลิต อองควานิช ประธานหอการค้าจังหวัดอุบลราชธานี กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2532 ภาครัฐมีการส่งเสริมให้เกษตรกรในภาคอีสานเพิ่มพื้นที่ปลูกยางพารา เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองในระยะยาว โดยเริ่มมีการสนับสนุนจาก สกย. ในการขยายพื้นที่การปลูกยางพันธุ์ดีไปยังพื้นที่ใหม่ที่ไม่เคยมีกาปลูกยางพารา ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามมาตรา 21 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (การยางแห่งประเทศไทย, 2558) โดยคณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2532 ให้ สกย. ดำเนินการสร้างกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางแก่เกษตรกรภูมิภาคนี้ โดยมีเป้าหมาย 156,250 ไร่ ในระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ. 2532-พ.ศ. 2536) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการอีสานเขียวของรัฐบาลในสมัยนั้น และได้มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง และมีการช่วยเหลือเกษตรกร จนทำให้การปลูกยางพาราเป็นที่นิยมในหมู่เกษตรกรมากขึ้น การเพิ่มพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ เมื่อถึงปี พ.ศ. 2540 ทำให้ผลผลิตยางพาราธรรมชาติรวมทั้งประเทศมีการส่งออกเป็นอันดับ 1 ของโลก และมาต่อเนื่องอีกหลายปี

อย่างไรก็ดี รายได้ของเกษตรกรชาวสวนยางในภาคอีสานต่ำกว่าที่ควรจะได้ เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ในเรื่องขั้นตอนการกรีดยางพาราอย่างถูกวิธี ขาดการบำรุงรักษาสวนยางที่ดี และ ความไม่มีเสถียรภาพทางด้านราคา ทาง สกย. ต้องทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยมาตรการเพิ่มผลผลิตน้ำยางให้มากขึ้น ลดต้นทุนการผลิตลง มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีวิธีการกรีดยางที่ถูกต้องให้กับเจ้าของสวนยางพารา เพื่อช่วยเพิ่มระยะเวลาให้ยางพาราสามารถกรีดยางได้นานขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิต

เพิ่มขึ้น ส่วนด้านเสถียรภาพราคายาง สกย. ได้ดำเนินการเปิดตลาดประมูลยางพาราในระดับท้องถิ่นขึ้น ให้แก่เกษตรกรมีสถานที่จำหน่ายผลผลิตในราคาที่เป็นธรรม และใช้เป็นจุดแทรกแซงตลาดยางพารา ในช่วงที่ราคาตกต่ำ ตามที่รัฐมนตรีมอบหมายให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้ สกย. ยังมีการดำเนินการ สนับสนุนโครงการสงเคราะห์ปลูกยางพารา ได้แก่ การสนับสนุนให้ชาวสวนยางพาราเกิดการรวมกลุ่มกันพัฒนาสวนสงเคราะห์ ร่วมกันผลิตแผ่นยางคุณภาพดี เพื่อที่จะได้พัฒนาเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยางในอนาคต

ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 เมื่อต้นยางพาราในภาคอีสานเริ่มให้ผลผลิตมากขึ้น และทำรายได้ที่สูง ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ประกอบกับความต้องการยางธรรมชาติในตลาดโลกที่เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศจีน และอินเดีย ส่งผลทำให้ราคายางพาราปรับขึ้นสูงถึง กิโลกรัมละ 100 บาท เป็นผลให้รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีมติคณะรัฐมนตรี ส่งเสริมการปลูกยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือในโครงการ “ยางพารา 1 ล้านไร่” มีวัตถุประสงค์ที่ภาครัฐต้องการขยายพื้นที่ปลูกยางใน 36 จังหวัด โดยแบ่งเป็นภาคเหนือ 17 จังหวัด จำนวน 300,000 ไร่ และในภาคอีสานจำนวน 19 จังหวัด จำนวน 700,000 ไร่ เพื่อแก้ปัญหาความยากจน และเพื่อให้มีผลผลิตยางพาราสอดคล้องกับความต้องการยางพาราของโลกที่มีอัตราเพิ่มขึ้น ประมาณร้อยละ 2.6 ต่อปี ในขณะที่สถานการณ์ขณะนี้ผลผลิตยางพารามีอัตราเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.04 ต่อปี เท่านั้น รัฐบาลไทยจึงประเมินว่า หากสถานการณ์ตลาดโลกยังเป็นเช่นนี้ ในอนาคตปี พ.ศ. 2551 โลกจะขาดแคลนยางพาราอย่างน้อย 41,000 ตัน (กรมวิชาการเกษตร, 2550)

ด้วยการคาดการณ์ดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ขอเพิ่มพื้นที่ปลูกยางพารา โดยในระยะแรกปี พ.ศ. 2547 จำนวน 1 ล้านไร่ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติโครงการในวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 โดยมอบหมายให้กรมวิชาการเกษตรทำการดำเนินการ กำหนดพื้นที่ปลูกยาง และจัดหาพันธุ์ยางให้กับเกษตรกร ส่งผลให้ปี พ.ศ. 2547 เกษตรกรมีการปลูกยางพาราเพิ่มขึ้น แต่ผลที่ตามมาของการประกาศนโยบายการเพิ่มพื้นที่ปลูกยางของทางภาครัฐ ที่ยังไม่มีการเตรียมมาตรการใด ๆ และจากการที่รัฐบาลให้ราคายางพาราสูง จึงทำให้เกษตรกรหันมาปลูกยางพารากันเป็นจำนวนมาก และหนึ่งในนั้นคือจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้เกิดการขยายพื้นที่ปลูกยางกันอย่างกว้างขวาง จนเกินกว่าที่รัฐบาลกำหนดเอาไว้ จนนำมาสู่ปัญหาการบุกรุกป่าเพื่อเข้าไปปลูกยางในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม กล้ายางขาดคุณภาพ ยางพาราล้นตลาด และปัญหาที่ตามมาในอนาคตคือเกษตรกรได้ผลผลิตน้ำยางที่ไม่มีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ ส่งผลให้เกษตรกรประสบกับปัญหาราคายางตกต่ำจากการเพิ่มพื้นที่ปลูกยางเกินกว่าที่รัฐบาลกำหนด เป็นเหตุให้ภาครัฐต้องทำการแก้ไขปัญหาโดยการหันมาดูแลควบคุมเขตพื้นที่ในการปลูกยางพารา และให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับพื้นที่ปลูกยาง เพื่อที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้ และทำให้ยางพารามีคุณภาพมากที่สุด

จากโครงการปลูกยางพารา 1 ล้านไร่ ปี พ.ศ. 2547 ทำให้จังหวัดอุบลราชธานีเริ่มมีการตื่นตัวในเรื่องของการพัฒนาพืชเศรษฐกิจประเภทนี้เพิ่มมากขึ้น และกลายมาเป็นอาชีพหลักในการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวจำนวนมาก จากโครงการนี้ทำให้หน่วยงานของภาครัฐในจังหวัดอุบลราชธานีให้ความสนใจและหาแนวทางช่วยเหลือเกษตรกร ในด้านการสนับสนุนให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องการปลูกยางพารา และสามารถนำผลผลิตจากยางพาราไปทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

และต่อมาในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการจัดทำโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จัดทำโครงการปฏิบัติการตามนโยบายการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนขึ้นในเขตปฏิรูปที่ดิน ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร และร้อยเอ็ด โดยมี รศ. ดร. ณรงค์ หุตานวัตร เป็นหัวหน้าโครงการ และมีอาจารย์ประสิทธิ์ กาญจนนา เป็นคณะกรรมการในการดำเนินงาน ในจังหวัดอุบลราชธานี สปก. ได้เลือกเขตพื้นที่ ตำบลคอนแลน อำเภอบุณฑริก เป็นพื้นที่ในการปฏิบัติงาน เพราะพื้นที่ดังกล่าวมีการจัดทำสวนยางพาราจำนวนมาก ประมาณ 15,000 ไร่ จึงเริ่มมีการศึกษาเรียนรู้ตั้งแต่การค้นหาค้นหาปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยางพารา โดยพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการซื้อ-ขาย ยางพารามากที่สุด จึงทำให้มีการพัฒนาตลาดซื้อ-ขายยางพารา เพื่อที่จะทำการแก้ไขปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในการที่ต้องเดินทางไปขายยางพาราในตัวอำเภอบุณฑริก ซึ่งมีระยะทางที่ไกล และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่สูง จึงส่งผลทำให้เกษตรกรรายย่อยมีความยากลำบาก

จากข้อค้นพบในโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ทำให้มีการจัดตั้งกลุ่มตลาดรวบรวมยางพารา ที่ชื่อว่า “ตลาดยางภูฝอยลม” ขึ้นเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับตลาดยางพารา โดยการให้ความรู้และฝึกอบรม เพื่อต่อยอดความรู้ในการจัดการรับซื้อยางพาราให้แก่เกษตรกร เพื่อมีความสามารถในการจัดการระบบของตลาดยางพาราเพิ่มขึ้น โดยมีการเปิดตลาดรับซื้อยางพาราครั้งแรก เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2548 มีหลักเกณฑ์การเน้นเรื่องคุณภาพของยางพาราเป็นหลัก ทำให้การดำเนินงานได้รับผลตอบรับจากเกษตรกรในการให้ความร่วมมือ นำยางมาขายให้กับตลาดยางภูฝอยลม ส่งผลให้กลุ่มมีอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางมากขึ้น เนื่องจากการมีจุดแข็งในเรื่องคุณภาพของยางพาราที่ทางตลาดยางภูฝอยลมสามารถทำได้

จากความสามารถของกลุ่มเกษตรกรกลุ่มนี้ ที่สร้างจุดแข็งให้กับเกษตรกรทำให้องค์กรการดำเนินการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ชื่อ “วิสาหกิจชุมชนภูฝอยลมวิสาหกิจยางพารา” เกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นแหล่งในการรับซื้อยางพาราจากเกษตรกรเครือข่าย และนอกเครือข่าย จนในปี พ.ศ. 2550 การพัฒนาตลาดยางพารามีการพัฒนาที่ดีขึ้น เกษตรกรมีการนำยางพารามาขายเป็นจำนวนมาก จนนำไปสู่เกษตรกรพื้นที่อื่น ๆ ที่ทำการซื้อ-ขายยางพารา โดยใช้การอ้างอิงราคาของยางพาราจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภูฝอยลมยางพารา ในการรับซื้อ-ขายยาง ส่งผลทำให้ราคายางพารา

3983150920

CT :Thesis 5880608924 thesis / recv : 06082562 10 : 56 : 44 / seq : 73

ในจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดใกล้เคียงมีราคาที่ดีขึ้น คิดเป็นมูลค่า 9,000,000 บาทต่อปี (กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฝอยลม, 2548)

จากตัวอย่างของการบริหารจัดการตลาดยางฝอยลมที่ประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในจังหวัดอุบลราชธานี มีแนวคิดในการเริ่มรวมกลุ่มกัน โดยมีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นหน่วยงานกลางในการให้คำปรึกษา เรื่องของการจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางขึ้นมาในแต่ละเขตพื้นที่ เพื่อเป็นจุดรวบรวมนับซื้อ-ขาย ยางพาราของเกษตรกรผู้ปลูกยางในพื้นที่ของตนเอง

แต่ในปี พ.ศ. 2551 เกิดวิกฤติเศรษฐกิจของสหรัฐมีการใช้ยางลดลง ส่งผลทำให้ราคายางปรับตัวลง จากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา เป็นเหตุให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการพิจารณาเห็นว่าต้องมีมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในการแก้ไขปัญหายางพาราตกต่ำ คือการลดปริมาณยางพาราในประเทศที่เกษตรกรจำเป็นต้องกรีดยางเป็นประจำให้ออกจากระบบการซื้อ-ขายยางพารา โดยการเก็บสต็อกยางพาราภายในประเทศ หรือแปรรูปเป็นยางพาราชนิดอื่น เพื่อรอจำหน่ายเมื่อยางพาราราคาสูงขึ้น ทำให้ในปี พ.ศ. 2552 รัฐบาลมีโครงการสนับสนุนสถาบันเกษตรกรแปรรูปยางพาราเพิ่มมูลค่าเพื่อแก้ไขปัญหาราคายางพาราตกต่ำ โดยการที่สถาบันเกษตรกรต้องทำการรวบรวมน้ำยางสด และยางแผ่นดิบ จากเกษตรกรมาแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน ยางแผ่นอัดก้อน ยางแท่ง และน้ำยางข้น เพื่อให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและสามารถเก็บได้นานโดยไม่เสื่อมคุณภาพ แต่การเก็บสต็อกไว้รอจำหน่ายเมื่อราคาที่เหมาะสม ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ส่งผลให้ทางภาครัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือในด้านของการอนุมัติวงเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรให้แก่สถาบันเกษตรกร โดยมีเงื่อนไขคือต้องเป็นสถาบันที่เป็นนิติบุคคล จึงจะสามารถทำการกู้เงินจากทางภาครัฐได้ เป็นเหตุให้เกษตรกรชาวสวนยางทุกคนจำเป็นต้องทำการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยางขึ้น ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะไม่มีความพร้อมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นสหกรณ์ แต่เพราะมีข้อกำหนดที่จะต้องดำเนินการตามนโยบายของรัฐ เพื่อที่จะดำเนินการขออนุมัติวงเงินกู้ที่ทางภาครัฐจัดสรรให้แก่สถาบันเกษตรกร เพื่อนำมาใช้ในการหมุนเวียนภายในสหกรณ์กองทุนสวนยางพาราในเขตของตนเอง

จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีแนวความคิดทำการรวมกลุ่มกัน ตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยาง เพื่อที่จะสามารถทำการขออนุมัติวงเงินกู้จากธนาคาร และเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้ปลูกยางที่ประสบปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกยางพารา ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาออกได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

4.2.1. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา

1. ปัญหาเกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องการปลูกยางพารา เนื่องจากในอดีตเกษตรกรประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก จึงไม่มีความรู้ในเรื่องของการปลูกยางพารา แต่ในปี พ.ศ.2547 ที่รัฐบาลมีโครงการปลูกยางพารา 1 ล้านไร่ เริ่มมีการสนับสนุน สกย. ในการเข้ามาส่งเสริมการปลูกยางพาราเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจที่จะเติบโตในอนาคต ประกอบกับการมีที่ดินที่ว่างเปล่า เกษตรกรจึงมีความคิด “ปลูกทิ้งไว้ก็ไม่เสียหาย” เพราะยางพาราต้องใช้ระยะเวลา 7 ปี ในการเจริญเติบโต และพร้อมที่จะให้ผลผลิตน้ำยาง ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2547 ที่มีการส่งเสริมจาก สกย. เกษตรกรนิยมปลูกยางพาราในทุกพื้นที่ เพราะมีความคิดที่ว่าในอนาคตช่วงที่ยางพร้อมให้ผลผลิต ยางพาราจะมีราคาสูง แต่เมื่อถึงเวลากรีดยางเกษตรกรผู้ปลูกยางกลับประสบปัญหา คือเกษตรกรไม่มีความรู้พื้นฐานในด้านการกรีดยาง ส่งผลให้หน้ายางเกิดความเสียหาย และผลผลิตน้ำยางที่ได้ไม่มีคุณภาพ ส่งผลให้ระยะเวลาในการกรีดยางสั้นลง และนอกจากนั้นเกษตรกรยังไม่มีความรู้ในการเก็บผลผลิตยางพารา เป็นผลทำให้ยางพารามีความชื้นและมีสารเจือปนในน้ำยาง เวลาทำการส่งขายทำให้ได้ราคาต่ำ เพราะถูกพ่อค้าคนกลางหักค่าความชื้น และสารเจือปนในน้ำยาง

2. ความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราต่อสหกรณ์กองทุนสวนยาง พื้นที่ในอดีตจังหวัดอุบลราชธานี เกษตรกรประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่เป็นหลักเป็นหลัก จากโครงการปลูกยางพารา 1 ล้านไร่ในปี พ.ศ. 2547 ของภาครัฐ ทำให้เกษตรกรมีความสนใจในการปลูกยางพารา ประกอบกับหน่วยงาน สกย. เข้ามาทำการส่งเสริมการปลูกยางพารา โดยการให้กล้ายางพาราแก่เกษตรกร และให้ความรู้ในการดูแลต้นยางพารา เกษตรกรจึงทำการปลูกยางพาราจำนวน 20 ไร่ และเมื่อต้นยางพาราสามารถให้ผลผลิตได้ จึงทำการกรีดยางและนำไปขายให้กับพ่อค้าคนกลาง มีการถูกโกงตาชั่งและการวัดค่าความชื้นจากพ่อค้าคนกลาง แต่ไม่สามารถที่จะกระทำการทักท้วง หรือเจรจาปัญหาเหล่านี้ได้ เนื่องจากไม่มีหลักฐานในการวัดค่าความชื้นและค่าน้ำหนักของก้อนยาง จึงจำเป็นต้องขายยางเพื่อให้ได้ทุนคืน กระทั่งปี พ.ศ.2553 ที่เกิดการจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานีจะหลวย จำกัด ทำให้เกษตรกรมีความเชื่อใจสหกรณ์กองทุนสวนยาง เพราะเป็นสถาบันเกษตรกรที่มีการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ มีมาตรฐานที่ชัดเจน ในการประกันราคาซื้อขายยางจากเกษตรกร จึงเข้ามาเป็นสมาชิกของสหกรณ์เพื่อที่จะได้นำยางพารามาขาย และที่สำคัญยังสามารถที่จะกู้ยืมเงินไปลงทุนทำสวนยางพาราต่อไปได้ในนามของสมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยาง (ละออง วรรณ, 12 มีนาคม 2561)

3. ความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราต่อหน่วยงานของภาครัฐ การปลูกยางพาราของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราเป็นผลมาจากโครงการส่งเสริมการปลูกยางพาราของภาครัฐ ซึ่งในช่วงเริ่มแรกภาครัฐมีความร่วมมือให้การสนับสนุนเกษตรกรเป็นอย่างดี โดยมีการส่งนักวิชาการของ

หน่วยงาน สกย. และกรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร เข้ามาดูแลอย่างสม่ำเสมอ ในลักษณะของเชิงวิชาการ มีการทำวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับยางพาราในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพปลูกยางพารา แต่ทางด้านของปัญหาเรื่องเงินทุนให้ความช่วยเหลือเกษตรกรทางหน่วยงานไม่มีการสนับสนุน จึงส่งผลทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยางไม่มีเงินทุนในการจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อมาทำการบำรุงยางพาราให้มีประสิทธิภาพที่ดี (ไพศาล แก้วจันดา, 10 พฤศจิกายน 2560) นอกจากนี้เกษตรกรยังเป็นผู้ขาดตลาดด้วยตนเอง จึงทำให้เกษตรกรไม่มีหลักประกันในการประกอบอาชีพสวนยาง เพราะขาดการเข้ามาสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรไม่สามารถที่จะดำเนินงานภายใต้การขาดทุนจากการทำสวนยางพารา เพราะไม่มีความสามารถในการขาดตลาดด้วยตนเอง จึงหวังที่จะให้หน่วยงานของภาครัฐเข้ามาสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในด้านเงินทุน นอกจากนี้ปัญหาที่พบอยู่ทุกวันนี้คือราคายางพาราคงต่ำ เพราะภาครัฐไม่ให้ความสนใจในเรื่องของการกำหนดราคาขายที่ชัดเจน ส่งผลให้พ่อค้าคนกลางกดราคายางพาราต่ำกว่าราคาที่ตลาดกลางกำหนด แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรก็ไม่สามารถเคลื่อนไหวต่อรองผลประโยชน์ได้ เนื่องจากไม่มีอำนาจหรือบทบาทที่สำคัญในการเรียกร้องความเป็นธรรมกับพ่อค้าคนกลาง หรือหน่วยงานของภาครัฐทางเลือกเดียวที่กระทำได้คือยอมขายยางพาราเพื่อเอาเงินทุนคืน จึงอยากให้หน่วยงานของภาครัฐช่วยเรื่องกำหนดราคายางพาราให้สูงขึ้น

จากเหตุผลข้างต้นจะเห็นได้ว่าสิ่งที่เกษตรกรต้องการให้หน่วยงานทางภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือที่สุด คือเรื่องของการตลาด และการเพิ่มราคาของยางพารา เพราะเกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องการตลาดยางพาราทำให้ถูกโกงราคาจากพ่อค้าคนกลางเมื่อนำยางพาราไปขาย เป็นเหตุให้เกษตรกรต้องการที่จะให้ทางภาครัฐเข้ามาช่วยในการตลาดยางพารา หรือการมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้การสนับสนุนหรือให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพ และการดำเนินงานเรื่องการตลาดยางพาราให้มีมาตรฐาน และสามารถส่งออกขายได้ในราคาที่ยุติธรรม

4.2.2. ปัญหาการถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางในการขายยางพารา

เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราไม่สามารถต่อรองราคาได้ เนื่องจากไม่มีผู้รับรองเรื่องคุณภาพของยางพารา เกษตรกรจึงต้องขายตามราคาที่พ่อค้าคนกลางกำหนดไว้ ยกตัวอย่าง ก่อนที่ยังไม่มีสหกรณ์กองทุนสวนยางเกิดขึ้น มีการส่งยางก้อนถ้วยขายให้กับบริษัท ศรีตรังแอมโกลด์สตรี จำกัด (มหาชน) โดยยึดราคาจากตลาดกลางยางพารา ของการยางแห่งประเทศไทยเป็นหลัก แต่ราคาที่ได้กลับลดลง 4-5 บาทต่อกิโลกรัม เนื่องมาจากบริษัทรับซื้อยาง กล่าวว่ายางมีความชื้นมากจึงทำให้ราคาลดลง บางครั้งยังโดนโกงตาชั่ง เพราะน้ำหนักก่อนที่จะนำไปขาย กับน้ำหนักที่บริษัทชั่งได้มีอัตราที่ต่างกัน แต่มีความจำเป็นที่ต้องขาย สาเหตุจากเป็นบริษัทที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ จึงเป็นการลงค่าขนส่งในการนำยางไปขาย แต่หลังจากการมีสหกรณ์กองทุนสวนยางเกิดขึ้นทำให้ตัดปัญหาจากพ่อค้าคนกลางได้

คือทำการส่งยางให้กับสหกรณ์กองทุนสวนยางอย่างเดียว โดยสหกรณ์กองทุนสวนยางจะทำการประกันราคายางพาราเอาไว้ ส่งผลให้เกษตรกรลดความกังวลเรื่องราคายาง หรือการหาตลาดในการซื้อขายยางพารา และมีความเชื่อใจในการที่จะให้สหกรณ์ทำการดำเนินการซื้อ-ขายยางพาราแทน ยกตัวอย่างการตีราคายางพาราของพ่อค้าคนกลาง (ไพศาล แก้วจันทา, 10 พฤศจิกายน 2560)

“ยางก้อนถ้วย ราคาเต็ม 100 % มีราคา 32 บาทต่อกิโลกรัม แต่เมื่อนำไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางก็จะถูกตีราคาเหลือ 57% มีราคาประมาณ 18.22 บาทต่อกิโลกรัม”

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการตีราคาของพ่อค้าคนกลาง มีราคาที่ต่ำลงมากกว่าตลาดกลางยางพารา ส่งผลทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราไม่ได้รับความเป็นธรรมทางด้านของการตลาด เพราะว่าไม่สามารถที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากการซื้อ-ขายยางพาราได้ เนื่องจากการไม่มีผู้ที่คอยให้คำปรึกษาหรือกลุ่มที่คอยให้ความช่วยเหลือ จึงจำเป็นต้องปล่อยให้เป็นไปตามกลไกตลาดราคาของพ่อค้าคนกลาง การที่ชาวบ้านทำการขายยางพาราให้กับพ่อค้าคนกลางด้วยตนเองจะทำให้พ่อค้าคนกลางกดราคาต่ำมาก ซึ่งแตกต่างกับการที่เกษตรกรทำการขายผ่านสหกรณ์กองทุนสวนยาง โดยมีราคาที่แตกต่างกัน 4-5 บาทต่อกิโลกรัม แต่จำเป็นที่จะต้องขาย เพราะถ้าเก็บเอาไว้เพื่อรอให้ราคายางพาราขึ้น จะส่งผลทำให้ยางเสื่อมคุณภาพและมีน้ำหนักที่ลดลงเป็นผลทำให้เกษตรกรขาดทุน

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกษตรกรในพื้นที่ที่มีความคิดที่จะหาแนวทางร่วมกัน ในการแก้ปัญหาราคายาง โดยการพัฒนาเกษตรกรในเขตพื้นที่ของตนเองให้มีการผลิตยางที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และทำการนำผลผลิตยางพารามารวมกันเอาไว้ในจำนวนมาก ก่อนที่จะนำไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางในครั้งเดียว เพราะตามกลไกตลาด ถ้ายางพาราขาดตลาดเมื่อไหร่ ความต้องการของการรับซื้อยางพาราจากพ่อค้าคนกลางจะมีมากขึ้น ส่งผลทำให้ยางพารามีราคาที่สูงขึ้น และเกษตรกรมีโอกาสที่สามารถต่อรองราคาจากพ่อค้าคนกลางได้เพิ่มขึ้น จึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลทำให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา

4.2.3. การต้องการเงินทุนในการสนับสนุนจากทางภาครัฐ

ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญในการมีส่วนช่วยให้เกิดการจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางเกิดขึ้น เนื่องจากการที่เกษตรกรประสบปัญหาหลัก คือการไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในการบริหารจัดการ จึงจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางที่จะสามารถทำการกู้เงินได้ ก็คือการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยาง เพื่อทำการกู้ยืมเงินจากภาครัฐ โดยกระทำผ่านหน่วยงานของรัฐคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด (ธกส.) โดยการให้เกษตรกรทุกคนเป็นสมาชิกของสหกรณ์กองทุนสวนยาง และสมาชิกของ ธกส. เพื่อนำมาใช้ในการลงทุนทำการเกษตรต่อไป ในปี พ.ศ. 2553 ภาครัฐมีโครงการเพิ่มผลผลิตยางพารา ประกอบกับราคายางพารามีราคาที่สูง จึงทำให้เกษตรกรทำการกู้เงินจาก ธกส. เพื่อหันมาปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก และรัฐมีโครงการรักษาเสถียรภาพราคายาง

ตกต่ำ โดยการให้เงินกู้ยืมแก่สถาบันเกษตรกรจำนวน 5,000 ล้านบาท (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ในการรับซื้อน้ำยางสด ยางแผ่น ยางก้อนถ้วยจากสมาชิก เพื่อนำไปแปรรูปเป็นน้ำยางข้น ยางแผ่นรมควัน และยางแท่ง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางเกิดขึ้นมา เพื่อที่จะสามารถเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ และสามารถทำการกู้ยืมเงินได้

4.3. การจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง

จากปัญหาทั้ง 3 ข้อ ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นผลทำให้เกิดการจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางขึ้น เพื่อทำการช่วยเหลือ และส่งเสริมอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราให้มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา

ในปี พ.ศ. 2541 สหกรณ์กองทุนสวนยางน้ำยืน จำกัด เป็นสหกรณ์แรกที่จัดตั้งเป็นสหกรณ์ มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ อำเภอ น้ำยืน ในการรวบรวมผลผลิตยางพาราจากเกษตรกรในพื้นที่ โดยให้เกษตรกรนำยางพารามาขายให้กับสหกรณ์กองทุนสวนยาง และสหกรณ์กองทุนสวนยางจะนำยางพาราเหล่านี้ไปขายให้กับพ่อค้าคนกลาง แทนการนำไปขายโดยตรงกับพ่อค้าคนกลาง เพื่อลดการเอาเปรียบจากการถูกกดราคา ส่งผลทำให้เกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีความพึงพอใจ และเชื่อมั่นว่าสหกรณ์กองทุนสวนยางจะสามารถนำพาพวกเขาก้าวไปสู่ตลาดการส่งออกยางพาราในต่างประเทศได้ ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์กองทุนสวนยางน้ำยืน จำกัด

หลังจากนั้นเริ่มมีการจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางในเขตพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อที่จะให้ความช่วยเหลือกับเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 24 สหกรณ์ ที่ดำเนินงานทำการรับซื้อผลผลิตยางพาราจากเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา เพื่อดำเนินการแปรรูปและส่งออกต่างประเทศ โดยมีองค์กรสวนยางเป็นผู้รับซื้อ ซึ่งในปี พ.ศ.2552 มีมติคณะรัฐมนตรีให้องค์การสวนยาง กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 5,000 ล้านบาท จากวงเงิน 8,000 ล้านบาท (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) เพื่อใช้เป็นเงินลงทุนรักษาเสถียรภาพราคายางพารา โดยการซื้อยางจากสถาบันเกษตรกรที่ไม่สามารถแปรรูป อัดก้อน หรือขายไปต่างประเทศได้ โดยที่ทางองค์การสวนยางรับซื้อมาแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันและยางแท่งเก็บสต็อกเพื่อรอการจำหน่ายไปต่างประเทศในราคาที่สูงตามเป้าหมาย ในการแก้ไขปัญหาราคายางตกต่ำให้แก่สถาบันเกษตรกร ส่งผลทำให้ในปลายปี พ.ศ. 2553 ราคายางเฉลี่ยสูงขึ้นถึง 120 บาทต่อกิโลกรัม (ไทยรัฐออนไลน์, 2560) เป็นผลให้รัฐมีโครงการเพิ่มผลผลิตยางพารา ในปี พ.ศ. 2553 เกษตรกรผู้ปลูกยางพารามีความกระตือรือร้นการสร้างผลผลิตยางพาราเป็นจำนวนมาก เพราะรัฐบาลมีการให้ความช่วยเหลือในด้านของการตลาดคือ เป็นการรับซื้อผลผลิตยางพาราจากสถาบันเกษตรกรมาเก็บสต็อกไว้เพื่อรอจำหน่ายไปยังต่างประเทศ โดยอาศัยเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและ

สหกรณ์การเกษตร เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อผลผลิต แต่ก็ยังเป็นผลดีในระยะสั้นเพราะการเก็บสต็อกยางพาราต้องใช้งบประมาณในการสนับสนุนที่สูง และมีปัญหาในเรื่องสถานที่จัดเก็บรวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น จึงทำให้นโยบายของรัฐในการเก็บสต็อกยางพาราไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะไม่สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยได้อย่างแท้จริง และมีผลกระทบสูญเสียด้านการตลาด สภาวะการณ์จัดเก็บสต็อกยางพารา ส่งผลให้เกิดปัญหาทางเสื่อมคุณภาพ ปริมาณยางที่จัดเก็บมีน้อยไม่สามารถสร้างเสถียรภาพราคายางได้ จึงทำให้นโยบายการเก็บสต็อกยางพาราไม่ได้รับการสนับสนุน เพราะเป็นเพียงนโยบายที่รัฐบาลยุค อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ใช้ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อไม่ให้เกษตรกรทำการทำการออกมาเรียกร้องเรื่องราคายางพาราตกต่ำเท่านั้น

และจากเหตุผลนี้ส่งผลทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยางเกิดปัญหาขึ้น เนื่องจากไม่มีหน่วยงานกลางในการเข้ามาช่วยเหลือในการรับซื้อยางพาราจากสหกรณ์กองทุนสวนยาง ทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยาง ไม่สามารถค้าขายยางพาราได้ ส่งผลทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยางจำเป็นต้องดำเนินการหาตลาดด้วยตนเอง เพื่อทำการติดต่อซื้อ-ขายยางพารา เป็นผลทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา จึงทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยางในแต่ละเขตพื้นที่จำเป็นต้องทำการรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะหาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาราคายางตกต่ำ

4.4. การจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

ชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด เกิดขึ้นจากการที่เกษตรกรมีความต้องการผลประโยชน์จากทางภาครัฐ เพื่อมาสนับสนุนให้ตนเองได้รับผลประโยชน์จากนโยบายที่รัฐกำหนด โดยการรวมกลุ่มของเกษตรกรชาวสวนยางอุบลราชธานี เริ่มตั้งแต่การรวมกลุ่มขนาดเล็ก เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางของตลาดยางพาราในแต่ละอำเภอ เพื่อลดปัญหาการถูกโกงราคาจากพ่อค้าคนกลาง เพราะกลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยางเหล่านี้ไม่มีความเข้มแข็งพอในการบริหารจัดการกับปัญหาการถูกโกงราคาจากพ่อค้าคนกลาง จนนำมาสู่ขบวนการจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ฯ

จุดเริ่มต้นของการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดมาจากปัญหาของรัฐบาลยุค อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในปี พ.ศ.2554 ที่ภาครัฐมีนโยบายเก็บสต็อกยางพาราจากเกษตรกรไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะไม่สามารถแก้ปัญหาด้านการตลาดของยางพาราได้ ส่งผลทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยางในอำเภอต่าง ๆ เกิดปัญหาในด้านราคาขายยางพาราที่ไม่เป็นธรรม เนื่องจากไม่มีหน่วยงานกลางเข้ามาดูแลระบบในการซื้อขาย ประกอบกับประเทศจีนมีการผลิตยางพาราได้ด้วยตนเอง จึงทำให้สหกรณ์ที่ขายยางพาราไม่สามารถที่จะขายยางแผ่นดิบออกไปสู่ตลาดจีนได้เหมือนทุกครั้ง เพราะประเทศจีนมีการเก็บสต็อก

ยางแผ่นดิบภายในประเทศประมาณไว้ประมาณ 900,000 ตัน ส่วนประเทศไทย มีประมาณ 200,000 ตัน (พลังเกษตร, 2560) จึงทำให้ยางแผ่นดิบในไทยไม่เป็นที่ต้องการของตลาดจีนอีกต่อไป

จากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ให้รัฐต้องมีนโยบายในการให้ความช่วยเหลือสหกรณ์กองทุนสวนยาง โดยการให้โรงงานส่วนขององค์การสวนยาง (อ.ส.ย.) รับยางแผ่นดิบจากสหกรณ์กองทุนสวนยาง มาแปรรูปเป็นยางแท่ง STR 20 เพื่อที่จะสามารถส่งออกไปขายยังตลาดจีนได้ จากเหตุนี้จึงทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยางจำเป็นต้องไปจ้างองค์การสวนยาง โรงงาน 4 จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อทำการแปรรูปยางพาราชนิดต่าง ๆ ให้เป็นยางแท่ง STR 20 แล้วทำการส่งออกไปยังต่างประเทศ ยกตัวอย่าง โครงการนำร่องทดลองการทำตลาดยางพาราของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภูฝอยลมวิสาหกิจยางพารา ที่มีการทดลองทำตลาดส่งออกต่างประเทศ โดยการรวบรวมยางก้อนถ้วยจากกลุ่มสมาชิกเกษตรกร แล้วไปจ้างองค์การสวนยาง โรงงาน 4 จังหวัดศรีสะเกษ ในการผลิตเป็นยางแท่ง STR 20 ส่งออกขายที่จีน ซึ่งได้ราคาดีกว่า ทำให้ทราบว่าการส่งออกยางที่เป็นวัตถุดิบ กับยางที่แปรรูปมีราคาที่แตกต่างกัน ทำให้ทางสหกรณ์กองทุนสวนยางมองเห็นช่องทางในการทำตลาดยางพารา เริ่มจากการร่วมมือกันของ 2 สหกรณ์คือ สหกรณ์กองทุนสวนยางภูจองนาจะหลวย จำกัด ที่มีการรวบรวมยางก้อนถ้วย และสหกรณ์กองทุนสวนยางในเขตปฏิรูปที่ดินฮักล่าโดมใหญ่ จำกัด ที่มีการรวบรวมยางก้อนถ้วยและยางแผ่นรมควันชนิดที่ 3 ไป แปรรูปเป็นยางแท่ง STR20 เพื่อส่งออกไปขายที่ประเทศจีน ทำให้ได้รับโควต้าค้าขายพาราจากประเทศจีนประมาณเดือนละ 1,000 ตัน (รักษ์ มูลชาติ, 2559)

ซึ่งการดำเนินงานในรูปแบบของการนำยางไปแปรรูปที่ โรงงาน 4 จังหวัดศรีสะเกษ ส่งผลทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยางจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาที่นานในการขนส่งยางพาราไปแปรรูปหรือการที่ต้องรอผลตรวจวัดค่า ปริมาณของน้ำยางที่แห้ง (DRC) จากการยางแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี (กยท.อุบลราชธานี) และยังคงต้องเสียเงินค่าวัด ค่าขนส่ง และค่าจ้างการผลิตยางแท่ง จึงทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยาง มีแนวคิดความคิดในการไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะลดต้นทุนในกระบวนการผลิตยางลงให้ได้มากที่สุด และความต้องการมีศูนย์กลางตลาดยางพาราประจำจังหวัด จึงทำให้มีการพูดคุยกับเครือข่ายสหกรณ์กองทุนสวนยางภายในจังหวัดอุบลราชธานี ถึงแนวทางการแก้ปัญหา และแนวทางในการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายสหกรณ์กองทุนสวนยาง

โดยการรวมกลุ่มของสหกรณ์กองทุนสวนยาง มีจุดเริ่มต้น ปี พ.ศ. 2554 นายอดุลย์ โครตพันธ์ ดำรงตำแหน่งประธานเครือข่ายสถาบันเกษตรกรแห่งประเทศไทยในขณะนั้น มีการเชิญชวนให้กลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยางภายในจังหวัดอุบลราชธานี เข้ามาทำการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นเครือข่ายชาวสวนยางจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อรวบรวมยางและทำการส่งยางเข้าประมูลที่ตลาดกลางหรือตลาดท้องถิ่น เพื่อต่อรองกับพ่อค้าคนกลางในการเพิ่มมูลค่ายางที่มีอยู่ให้สูงขึ้น รวมไปถึงการรวบรวมยางจากกลุ่มย่อยต่าง ๆ ในพื้นที่ และเครือข่ายชาวสวนยางจะเป็นตัวแทนขายให้กับพ่อค้าคนกลาง เพื่อเป็นการกีดกันพ่อค้าคนกลางในการทำการประมูลราคายางให้สูงขึ้น

ประกอบกับ ปี พ.ศ. 2556 ที่สหกรณ์สวนยางในภาคอีสาน รวมถึงสหกรณ์จังหวัด อุบลราชธานี ถูกขบวนการโกงยางพารา โดยการผูกพ่อค้าคนกลางอ้างเป็นตัวแทนบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) และบริษัท รับบอร์แลนด์โปรดักส์ จำกัด เข้ามาทำการรับซื้อยางจากเกษตรกร ในลักษณะการให้เกษตรกรและสหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่ทำการรวบรวมยางพารา และนำมาขายให้กับตนเองโดยได้ราคาที่สูงกว่าท้องตลาด 6-10 บาท ต่อกิโลกรัม (ไทยรัฐออนไลน์, 2557) จึงเป็นเหตุให้สหกรณ์กองทุนสวนยางเกิดปัญหาขึ้น เกษตรกรเกิดความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากการถูกโกงยางพาราจากขบวนการกลุ่มนี้ จึงเป็นเหตุให้มีการรวมตัวกันของสหกรณ์กองทุนสวนยาง และเกษตรกรผู้ปลูกยางในการสร้างกลุ่มชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อทำการตลาดยางพาราด้วยตนเอง โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหรือบริษัทตัวแทน และรวมไปถึงการต้องการผลประโยชน์จากหน่วยงานภาครัฐในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณสนับสนุน และจัดการกับผู้กระทำผิดในคดีโกงยางพารา

จึงทำให้ในปี พ.ศ. 2557 หลังจากกรณีการโกงยางพาราเกิดขึ้นในภาคอีสาน รวมถึงจังหวัด อุบลราชธานี จึงทำให้เครือข่ายเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดอุบลราชธานี และสหกรณ์กองทุนสวนยางจังหวัดอุบลราชธานี เริ่มมีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นเครือข่ายชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อเป็นการตัดปัญหาการถูกโกงจากกลุ่มพ่อค้าคนกลางที่เข้ามาทำการรับซื้อยางจากเกษตรกรรายย่อย รวมถึงการต้องการเงินสนับสนุนจากทางภาครัฐเพื่อนำมาใช้ภายในกลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยาง และเป็นการสร้างอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง และบริษัทรับซื้อยางพาราตามนโยบายของภาครัฐ ในการต้องการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกันสร้างเครือข่ายชาวสวนยาง เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรชาวสวนยาง และยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกร จึงทำให้มีการสร้างเครือข่ายสหกรณ์กองทุนสวนยางภายในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 8 สหกรณ์ เพื่อรวมกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ฯ โดยมีสมาชิกเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยาง และมีการจดทะเบียนวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2557 โดยคณะผู้บริหารชุดแรก คือนายอดุลย์ โคตรพันธ์ เป็นประธานชุมนุมสหกรณ์ฯ, นายไพศาล แก้วจันดา, นายสมาน โตนันท์, นายสมพิศ ศรประสิทธิ์ เป็นคณะกรรมการ และมีนายประสิทธิ์ กาญจนกา เป็นที่ปรึกษาชุมนุมสหกรณ์ฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการรวมกลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นระบบเครือข่าย ช่วยในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงการต้องการสร้างศูนย์กลางตลาดยางพาราในจังหวัดอุบลราชธานี

แต่ผลกระทบที่ตามมาหลังจากการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ ผ่านช่วงระยะเวลาหนึ่ง เริ่มเกิดปัญหาขึ้นภายในองค์กร เนื่องจากในเวลาต่อมาชุมนุมสหกรณ์ฯ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีการชะลอตัวลง เนื่องจากไม่มีเงินสนับสนุนในการจัดซื้อวัตถุดิบมาผลิตสินค้าเพื่อส่งออกขาย ส่งผลให้โครงสร้างของกลุ่มเกิดการสั่นคลอน ไม่มีบทบาทในการดำเนินการในรูปแบบของชุมนุมสหกรณ์ฯ เพราะคณะกรรมการไม่ได้ให้ความสำคัญกับทางชุมนุมสหกรณ์ฯ

3983150920

CD :Thesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

เนื่องจากการในสถานการณ์ปัจจุบันชุมนุมสหกรณ์ฯ ยังประสบปัญหาไม่สามารถทำการผลิตวัตถุดิบด้วยตนเองได้ เพราะชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่มีโรงงานแปรรูปผลผลิตเป็นของตนเอง และ การขาดเงินหมุนเวียนภายในองค์กรในการจัดซื้อวัตถุดิบ จึงทำให้คณะกรรมการเครือข่ายลงความเห็นเห็นว่า ควรที่จะชะลอเรื่องการค้าเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ฯ แล้วหันมาให้ความสนใจกับสหกรณ์กองทุนสวนยางกลุ่มขนาดย่อยให้มีประสิทธิภาพที่ดี แล้วจึงค่อยทำการรวบรวมชุมนุมสหกรณ์ฯ กลับขึ้นใหม่อีกครั้ง แต่อย่างไรก็ตามยังคงต้องมีการรักษาสถานภาพชุมนุมสหกรณ์ฯ เอาไว้ เพื่อรองรับปริมาณของภาครัฐในการที่จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือต่อไปในอนาคต

จากที่กล่าวมาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า กระบวนการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ เป็นไปตามกรอบแนวคิดกลุ่มผลประโยชน์ ที่เกษตรกรมีการรวมตัวกันด้วยตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการขายยางพารา เช่น ปัญหาขายพาราดกต่ำ ความต้องการเป็นศูนย์กลางตลาดยางพารา และต้องการเรียกร้องผลประโยชน์จากหน่วยงานภาครัฐ จึงส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อที่จะช่วยแก้ปัญหาที่ตามแนวคิดพื้นฐานการรวมกลุ่ม เพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์จากนโยบายของรัฐที่จัดสรรให้ จึงทำให้ในช่วงระยะเวลาแรกของการรวมกลุ่มจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ มีความเข้มแข็ง เพื่อที่จะได้รับผลประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐ ในการให้งบประมาณสนับสนุนสถาบันเกษตรกร เพื่อทำการผลิตแปรรูปยางพาราให้ตรงตามความต้องการของตลาด จากเงื่อนไขนี้ส่งผลให้สหกรณ์กองทุนสวนยางต่าง ๆ ให้ความร่วมมือในรวมกลุ่มจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ และทำการบริหารจัดการเพื่อสร้างองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อที่จะได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ จากภาครัฐ และปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้ชุมนุมสหกรณ์สามารถจัดตั้งได้อย่างเป็นทางการ คือการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดเป็นชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อหวังที่จะได้ผลประโยชน์จากการรวมกลุ่มของเกษตรกรในด้านของการเก็บข้อมูลจากการรวมกลุ่มกัน เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตรงจุด

กระทั่งในปี พ.ศ. 2557 ที่ประเทศเกิดการทำรัฐประหาร ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล รวมถึงการเมืองภายในจังหวัดอุบลราชธานี ที่ผู้ว่าราชการจังหวัด และ ส.ส. ในเขตพื้นที่หมดอานาจลงเป็นผลกระทบถึงชุมนุมสหกรณ์ฯ ในเรื่องการยื่นเรื่องเสนอขอของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ที่ทำเรื่องยื่นไปก่อนหน้านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ได้รับการพิจารณาจากหน่วยงานภาครัฐ จึงเป็นผลทำให้คณะกรรมการ และสมาชิกชุมนุมสหกรณ์ฯ เริ่มมีการถอนตัวและไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ฯ ส่งผลทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ เพราะสหกรณ์กองทุนสวนยางของตนเองขาดผลประโยชน์ ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐตามที่ตกลงเอาไว้ภายในกลุ่ม และที่สำคัญคือการขาดนักการเมืองที่คอยช่วยสนับสนุนในด้านของการเป็นตัวกลางประสานงานกับภาครัฐส่วนกลาง ในเรื่องของการนำปัญหาของเกษตรกรเข้าไปเจรจาท่องรองกับหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ในการร่วมกัน

3983150920

CT: IThesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

กำหนดนโยบายให้ความช่วยเหลือ จึงเป็นผลให้ในระยะยาว ชุมชนุสสาหกรรมฯ เกิดความอ่อนแอลง เพราะขาดความร่วมมือของสมาชิกภายในองค์กร ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนภายในองค์กร และไม่มีผู้ที่มีอำนาจคอยให้ความช่วยเหลือในด้านการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐ

4.5. การบริหารจัดการองค์กรชุมชนุสสาหกรรมกองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

การบริหารจัดการชุมชนุสสาหกรรมกองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรภาคประชาสังคมในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐ และเอกชนในการแก้ไขปัญหาการตลาดเรื่องราคาขายพาราตกต่ำ และความต้องการที่จะได้รับผลประโยชน์จากทางภาครัฐในการให้เงินสนับสนุนการผลิตยางพาราเพื่อส่งออก นอกจากนี้ชุมชนุสสาหกรรมฯ ยังเป็นตัวแทนของภาคประชาชนในการเสนอปัญหา หรือต่อรองกับภาครัฐส่วนกลางถึงบทบาทในการออกนโยบายให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร และสามารถนำมาใช้ได้จริง โดยชุมชนุสสาหกรรมฯ จะทำหน้าที่เป็นองค์กรภาคประชาสังคมที่เป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือสหกรณ์เครือข่ายอีกชั้นหนึ่ง และชุมชนุสสาหกรรมฯ ยังเป็นองค์กรกลางที่ต้องการซื้อเครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อมาใช้ในการแปรรูปผลิตยางพารา ที่สำคัญการรวมกลุ่มยังช่วยทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในเรื่องของการจัดการขายยางพาราในเรื่องการไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง

ในการจัดตั้งชุมชนุสสาหกรรมฯ มีการบริหารจัดการกลุ่มชุมชนุสสาหกรรมฯ ในรูปแบบของการนำหลัก 5M มาใช้ในการบริหารจัดการชุมชนุสสาหกรรมฯ โดยมีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการดูแลเรื่องตลาดยางพาราให้สหกรณ์กองทุนสวนยาง ในเครือข่ายเป็นหลัก โดยชุมชนุสสาหกรรมฯ มีหน้าที่รับซื้อยางพาราจากสมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางต่าง ๆ โดยสหกรณ์กองทุนสวนยางมีหน้าที่ในการรวบรวมยางพาราของสมาชิกสหกรณ์มาขายให้กับชุมชนุสสาหกรรมฯ เพื่อลดปัญหายางพาราล้นตลาดและชุมชนุสสาหกรรมฯ ยังเป็นตัวแทนการสร้างอำนาจของกลุ่มในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง การบริหารงานของชุมชนุสสาหกรรมฯ มีรูปแบบการบริหารงานในรูปแบบ มีประธานชุมชนุสสาหกรรมกองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด รองประธานชุมชนุสสาหกรรมกองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด และคณะกรรมการเครือข่ายชุมชนุสสาหกรรมกองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด เป็นผู้ดำเนินงานภายในชุมชนุสสาหกรรมฯ

การนำหลัก 5M มาใช้ในการบริหารงานชุมชนุสสาหกรรมกองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

1. ด้านการจัดการองค์กร (Mechanism) ในการบริหารจัดการกลุ่ม ชุมชนุสสาหกรรมฯ มีการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบของการจัดตั้งประธานและมีคณะกรรมการเครือข่าย มีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายหลัก คือการทำให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางของตลาดยางพาราในเขต

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างให้ได้ จึงทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีหน้าที่ในการรวบรวมสหกรณ์ กองทุนสวนยางรายย่อยต่าง ๆ ให้เข้ามาเป็นสมาชิกของของชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อสร้างให้เกิดความเข้มแข็งและมีอำนาจในการต่อรองกับหน่วยงานอื่นได้ โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของชุมนุมสหกรณ์ฯ คือ ให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีหน้าที่ในการทำตลาดส่วนสหกรณ์กองทุนสวนยางเครือข่ายมีหน้าที่รวบรวมยางพาราจากสมาชิกเกษตรกรที่นำมาขาย ไปส่งขายให้กับชุมนุมสหกรณ์ฯ อีกทอดหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันทุกสหกรณ์กองทุนสวนยางยังมีอำนาจในการบริหารจัดการภายในสหกรณ์กองทุนของตนเองได้อย่างอิสระ โดยการบริหารชุมนุมสหกรณ์ฯ จะกำหนดบทบาทเพียงแต่หน้าที่หลักในการดำเนินงาน คือสหกรณ์กองทุนสวนยางแต่ละสหกรณ์ต้องนำผลผลิตที่ได้มาส่งให้กับชุมนุมสหกรณ์ฯ แต่ไม่ได้เป็นการบังคับให้ทางสหกรณ์กองทุนสวนยางจะต้องจัดส่งยางพาราทั้งหมดให้แก่ชุมนุมสหกรณ์ฯ เพราะเนื่องจากบางครั้งการขายตรงให้กับบริษัทจะมีราคาที่ดีกว่าการขายผ่านชุมนุมสหกรณ์ฯ จึงส่งผลให้สหกรณ์กองทุนสวนยางสามารถเลือกที่จะดำเนินการขายยางพาราได้ทั้งรูปแบบการขายตรงให้กับพ่อค้าคนกลางและบริษัท หรือจะขายผ่านชุมนุมสหกรณ์ฯ

2. ด้านการเงิน (Money) ในการบริหารจัดการกลุ่ม ชุมชนสหกรณ์ฯ ด้านการเงินถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดปัญหาที่ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้อยู่ในขณะนี้ เนื่องจากในปี พ.ศ. 2556 ทางชุมนุมสหกรณ์ฯ ทำการขอขบประมาณสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจำนวนเงิน 60 ล้านบาท (รักษ มุลชาติ, 2559) แต่โครงการขอเงินสนับสนุนไม่เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากมีการเปลี่ยนผู้ว่าราชการจังหวัด และเกิดการทำรัฐประหาร จึงส่งผลให้ขบประมาณที่ขอไปถูกยุติลง แต่อย่างไรก็ตามทางชุมนุมสหกรณ์ฯ มีแนวความคิดในการไปขอยืมเงินฝากของเพื่อนสมาชิกสหกรณ์จำนวน 13 สหกรณ์ ใน 3 จังหวัดคือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และกาฬสินธุ์ เป็นจำนวนเงิน 30 ล้านบาท โดยชุมนุมสหกรณ์ฯ เป็นผู้ลงทุนค่าเครื่องจักร ส่วนสหกรณ์ภูจองนางะหลวย จำกัด เป็นผู้ลงทุนสถานที่และโรงเรือน เพราะเนื่องจากการที่รัฐมีโครงการรักษาเสถียรภาพราคายาง โดยมีโครงการสนับสนุนสินเชื่อสถาบันเกษตรกรและสหกรณ์แปรรูปยางพารา ของรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งมีการกำหนดสินเชื่อไว้ที่ 5,000 ล้านบาท โดยทำการยื่นขออนุมัติวงเงินกู้ไป 25 ล้านบาท เพื่อนำมาจ่ายค่าสร้างโรงงานจำนวน 15 ล้าน และเงินทุนหมุนเวียนจำนวน 10 ล้าน (ไพศาล แก้วจันดา, 10 พฤศจิกายน 2560) แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรให้เหตุผลว่าเป็นชุมนุมสหกรณ์ฯ เป็นสหกรณ์ใหม่ ที่ยังไม่มีความสามารถในการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมและทำการตลาด (รักษ มุลชาติ, 2559) จึงทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ ประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินงานภายในองค์กรต่อไปได้ เนื่องจากการไม่มีเงินทุนใช้หมุนเวียนภายในองค์กร ทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ ประสบปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในองค์กรในการรับซื้อวัตถุดิบ และเงินใช้หนี้ที่ทำการกู้ยืมจากสหกรณ์เครือข่าย ส่งผลในที่สุดทางชุมนุมสหกรณ์ฯ จำเป็นที่จะต้องขายเครื่องจักรผลิตยางแท่ง STR20 ให้กับ สหกรณ์การเกษตรเบญจลักษณ์

จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำเงินมาใช้หนี้สหกรณ์เครือข่ายที่ยืมมา แต่มีการทำสัญญาซื้อคืนในระยะเวลา 5 ปี ในวงเงินจำนวน 11 ล้านบาท ซึ่งปัจจุบันก็ยังไม่สามารถทำการซื้อคืนได้

3. ด้านบุคลากร (Manpower) ในการบริหารจัดการชุมนุมสหกรณ์ฯ การบริหารจัดการด้านบุคลากร ถือว่ามีส่วนสำคัญ ต่อการบริหารจัดการชุมนุมสหกรณ์ฯ ให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นตัวแปรที่สำคัญในการจะทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีความก้าวหน้า และพัฒนาองค์กรต่อไป ซึ่งการบริหารจัดการด้านบุคลากรในชุมนุมสหกรณ์ฯ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านคือ

ด้านผู้บริหาร ต้องมีความรู้ความสามารถในการจัดการ และมีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการชุมนุมสหกรณ์ฯ บุคลากรด้านผู้บริหารต้องมีความรู้ในเรื่องของการผลิตยางเป็นอย่างดี สามารถที่จะดูคุณภาพของยางพาราได้ และหาวิธีหรือกระบวนการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาเวลาที่ยางพาราเกิดความเสียหาย ประกอบกับสิ่งสำคัญในการเลือกผู้บริหารองค์กร คือ บุคคลเหล่านั้นต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการเรื่องตลาดของยางพาราให้มีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการติดต่อค้าขายกับเอกชนหรือตลาดต่างประเทศได้

ซึ่งในชุมนุมสหกรณ์ฯ ประธานชุมนุมสหกรณ์ฯ ถือว่ามีบทบาทความสำคัญอย่างมากในการทำให้ชุมนุมสหกรณ์เกิดการพัฒนา เพราะถือเป็นตัวแทนขององค์กรในการเสนอปัญหาหรือตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของชุมนุมสหกรณ์ฯ นอกจากนี้คุณสมบัติของประธานชุมนุมสหกรณ์ฯ ยังต้องเป็นผู้ที่คอยหาตลาด หรือบริษัทคู่ค้าในการร่วมลงทุนกับชุมนุมสหกรณ์ฯ เป็นผลทำให้ประธานชุมนุมสหกรณ์ฯ ต้องมีความเข้าใจและมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการองค์กร มีฐานของลูกค้าที่ทำการติดต่อซื้อขาย เพื่อที่จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สหกรณ์กองทุนสวนยางเครือข่าย และสมาชิกของสหกรณ์เครือข่ายเหล่านั้น ในการลงทุนร่วมกันกับชุมนุมสหกรณ์ฯ ประกอบธุรกิจรับซื้อ-ขายยางพารา

ในชุมนุมสหกรณ์ฯ การทำตลาดกับองค์กรเอกชนหรือต่างประเทศถือว่าประสบผลสำเร็จ เพราะมีตลาดที่คอยรองรับสินค้าจากชุมนุมสหกรณ์ฯ แต่สิ่งที่เป็นปัญหาของชุมนุมสหกรณ์ฯ คือ ไม่สามารถที่จะผลิตสินค้าออกจำหน่ายได้ตามจำนวนคำสั่งซื้อที่ตลาดต้องการ เนื่องจากการไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อวัตถุดิบมาแปรรูปส่งออกขาย จึงทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดความเสียหายด้านการสร้างฐานลูกค้า

ด้านบุคลากรที่เป็นพนักงาน ต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบงานที่ทำ โดยการทำงานร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ฯ พนักงานต้องมีความสามารถในการทำงานลักษณะการพูดคุยและทำงานร่วมกับเกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นนั้นได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการประสานงานระหว่างสหกรณ์กองทุนสวนยางต่าง ๆ ร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้พนักงานในชุมนุมสหกรณ์ฯ เป็นคนในพื้นที่ทั้งหมด เพราะมีความเข้าใจในพื้นที่ เข้าใจภาษา และมีความเข้าใจถึง

ระบบการทำงานของชุมชนสหกรณ์ฯ สามารถที่จะติดต่อกับสหกรณ์กองทุนสวนยางเครือข่ายได้ง่าย เพราะมีหลักของความเชื่อใจตั้งอยู่เป็นพื้นฐาน

4. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Materials & Buildings) ในการบริหารจัดการกลุ่มชุมชนสหกรณ์ฯ การมีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยและสถานที่ที่มีความเหมาะสมแก่การผลิต เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากจากชุมชนสหกรณ์ฯ มีเครื่องมือที่ช่วยในการผลิต หรือวัสดุอุปกรณ์เป็นของตนเอง ในการช่วยแบ่งเบาภาระเรื่องค่าใช้จ่าย แทนการจ้างโรงงานอื่นผลิตยางพาราและยังช่วยในเรื่องค่าขนส่งในการนำยางพาราไปแปรรูปที่โรงงานอื่น แต่หลังจากการขายเครื่องจักรผลิตยางแท่ง STR 20 ให้กับสหกรณ์เบญจลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ชุมชนสหกรณ์ฯ ได้ประสบปัญหาในด้านของการผลิตเป็นอย่างมาก เพราะไม่มีเครื่องมือเครื่องจักรในการผลิต จึงต้องจ้างโรงงานเอกชนมาทำการแปรรูปยางเพื่อส่งขาย เป็นผลทำให้ปัจจุบันชุมชนสหกรณ์ฯ ไม่มีความพร้อมในด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการผลิตแปรรูปยางพารา

5. องค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร (Methodology and Information) ในการบริหารจัดการชุมชนสหกรณ์ฯ การติดต่อสื่อสารถือเป็นเรื่องที่สำคัญในการบริหารจัดการกับชุมชนสหกรณ์ฯ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจประเภทนี้มีเรื่องการตลาดเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้ต้องมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข่าวสารอยู่ตลอดเวลา เพื่อติดตามราคายาง หรือเป็นการติดต่อเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับคู่ค้าที่มาทำการติดต่อซื้อผลผลิตยางพารา และชุมชนสหกรณ์ฯ ถือว่าเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างสหกรณ์กองทุนสวนยางกับตัวของชุมชนสหกรณ์ฯ จึงส่งผลให้ต้องมีการติดต่อกันตลอดเวลาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือความรู้ในส่วนที่ผู้ร่วมงานไม่มีความรู้ นอกจากนี้การสร้างองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร ยังเป็นตัวกลางในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อให้เข้ามาทราบถึงปัญหาและร่วมกันในการหาแนวทางแก้ไข เพื่อที่จะทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และเป็นที่น่าเชื่อถือต่อหน่วยงานของรัฐ และสมาชิกภายในชุมชนสหกรณ์ฯ แต่หลังจากที่เครื่องจักรผลิตยาง STR20 ถูกขายไป การติดต่อสื่อสารกันระหว่างเครือข่ายก็ขาดหายไปด้วย เพราะสหกรณ์กองทุนสวนยางแต่ละที่ มีการดำเนินการผลิตวัตถุดิบของตนเองแล้วทำการขายด้วยตนเอง มากกว่าที่จะนำมาขายผ่านชุมชนสหกรณ์ฯ

จากการนำหลัก 5M มาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ชุมชนสหกรณ์ฯ สามารถสรุปได้ว่า ช่วงระยะแรกชุมชนสหกรณ์ฯ มีความพร้อมในการบริหารจัดการ อยู่ 3 ด้าน ที่สามารถใช้ได้ในชุมชนสหกรณ์ฯ นั่นก็คือด้าน การจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ที่มีการจัดโครงสร้างการบริหารอย่างชัดเจน มีประธานชุมชนสหกรณ์ฯ มีรองประธานชุมชนสหกรณ์ฯ มีเลขานุการ เภรัญญิก และคณะกรรมการเครือข่ายที่ร่วมกันบริหารชุมชนสหกรณ์ฯ โดยมีเป้าหมายในการจัดการเรื่องตลาดยางพารา และยังมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้การช่วยแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน จึงส่งผลทำให้ในช่วงแรกที่มีการก่อตั้งชุมชนสหกรณ์ฯ มีความสัมพันธ์ที่ดี และชุมชนสหกรณ์ฯ

มีความเข้มแข็งสามารถดำเนินงานภายในองค์กรได้ ช่วงระยะหลัง ที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ทำการขายเครื่องจักรผลิตยางแท่ง STR 20 ให้กับสหกรณ์เบญจลักษณ์ การติดต่อสื่อสารกันภายในชุมนุมสหกรณ์ฯ เริ่มลดลงเนื่องจากสหกรณ์กองทุนสวนยางเครือข่ายไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมตามวาระการประชุม หรือการขาดการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสหกรณ์เครือข่ายกับชุมนุมสหกรณ์ฯ จึงเป็นผลให้การดำเนินงานภายในองค์กรขาดความต่อเนื่องด้านการบริหารจัดการ ส่วนอีก 2 ด้าน ที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ประสบปัญหา คือ ด้านการเงินที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่มีเงินสำรองในการรับซื้อผลผลิต และไม่มีเงินในใช้หนี้สหกรณ์เครือข่ายที่ทำการกู้ยืมมา จึงจำเป็นที่จะต้องขายเครื่องจักรเพื่อนำเงินมาใช้หนี้ให้กับสหกรณ์เครือข่าย จากเหตุนี้จึงส่งผลกระทบต่อด้านของการขาดอุปกรณ์ในการผลิต เป็นผลให้ปัจจุบันชุมนุมสหกรณ์ฯ ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ เนื่องจากการที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ขาดเครื่องมือในการบริหารไป 3 ด้าน นั่นคือด้านการเงิน ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ และด้านองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร

3933150920

CU-Thesis 5880608924 thesis / recv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

บทที่ 5

เครือข่ายความสัมพันธ์ของชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

บทนี้เป็นคำตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. ทำความเข้าใจอำนาจทางการเมืองของชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ผ่านทางการศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนสหกรณ์กับภาครัฐส่วนต่าง ๆ โดยศึกษาชุมชนสหกรณ์ฯ ถือเป็นองค์กรหนึ่งที่ถูกจัดตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2557 จากการรวมตัวกันของสหกรณ์กองทุนสวนยางเครือข่ายในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 8 สหกรณ์ มีเป้าหมายเพื่อทำการสร้างความเข้มแข็ง และความน่าเชื่อถือให้กับสหกรณ์กองทุนสวนยางในเครือข่าย และเพื่อสร้างอำนาจต่อรองของชุมชนสหกรณ์ฯ ในการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนสหกรณ์ฯ โดยการนำกรอบแนวคิดโครงสร้างเครือข่าย และแนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมือง มาใช้ในการวิเคราะห์บริบทนี้ถึงการดำเนินงานของชุมชนสหกรณ์ฯ ผ่านการศึกษาความสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็นประเภทความสัมพันธ์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. ความสัมพันธ์กับนักการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในการเจรจากับหน่วยงานของภาครัฐเพื่อต่อรองให้กับเกษตรกร 2. ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การยางแห่งประเทศไทย จังหวัดอุบลราชธานี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นผู้นำนโยบายจากภาครัฐส่วนกลางมาปรับใช้กับเกษตรกร และเป็นหน่วยงานที่ให้ความรู้แก่สมาชิกเกษตรกร ความสัมพันธ์กับหน่วยงานระดับภูมิภาค ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด และระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 3. ความสัมพันธ์กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นตัวแสดงสำคัญ เพราะเป็นผู้รับซื้อผลผลิตจากสหกรณ์กองทุนสวนยาง และชุมชนสหกรณ์ฯ

5.1. บริบททางการเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี

การเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นต้นมานั้น ภาพพจน์ของผู้แทนราษฎร “ภาคอีสาน” จัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ที่เข้มแข็งในด้านการเป็นตัวแทนภูมิภาค และการรักษาผลประโยชน์ของคนอีสาน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 ที่มีการเลือกตั้งครั้งแรก ส.ส. อีสานได้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนราษฎรอย่างเต็มที่ ในบทบาทที่เป็นกระบอกเสียงให้กับประชาชนในภูมิภาคของตน ด้วยการตั้งกระทู้ถามรัฐสภา ในลักษณะที่รักษาผลประโยชน์ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการเป็น “ผู้แทน” ที่แท้จริง ส.ส.จากจังหวัดอุบลราชธานีที่โดดเด่นในรัฐสภาได้แก่ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ แต่เนื่องจากมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนายปรีดี พนมยงค์ เมื่อนายปรีดีหมดอำนาจลง ส.ส.กลุ่มนี้ได้ถูกปราบ ถูกลดบทบาท จนทำ

3933150920

CT :Thesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

ให้ผู้นำทางการเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออ่อนแอลงไปพร้อม ๆ กับพัฒนาการของการเมืองที่เข้าสู่ช่วงเผด็จการทหารสมัยใหม่ในทศวรรษที่ 2500-2510 จนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีการพัฒนาประชาธิปไตยในบางช่วง (รุ่งรวิน แสงสิงห์, 2561) จนมาถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี พ.ศ. 2518 ที่บทบาทของนักการเมือง ในจังหวัดอุบลราชธานี มีการเปลี่ยนแปลงไปจากบทบาทของการเป็นผู้แทนผลประโยชน์ของประชาชน กลายเป็นผู้แทนผลประโยชน์ของตนเอง ในลักษณะของการเป็นนักธุรกิจ พ่อค้า หรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ซึ่งเป็นผลมาจากการแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติปี พ.ศ.2504 (สุเชาวน์ มีหนองหว้า และกิติรัตน์ สีหพันธ์, 2549) ที่นอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมแล้ว ยังส่งผลถึงบทบาทอำนาจและอำนาจของคนในจังหวัดด้วย เป็นผลทำให้การเมืองในจังหวัดอุบลราชธานีเกิดการเปลี่ยนแปลง มีการสร้างกลุ่มทุนที่เป็นนักธุรกิจขึ้นมาแล้วเปลี่ยนบทบาทกลายมาเป็นนักการเมือง จึงทำให้ ส.ส. ในจังหวัดอุบลราชธานีที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทน และมีอุดมการณ์เป็นตัวขับเคลื่อนได้หายไป แต่บทบาท ส.ส. กลายเป็นลักษณะของการเป็นผู้แทนที่แสวงหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนเอง แต่ปัจจุบันสภาพทางการเมืองของจังหวัดอุบลราชธานี จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี เดิมมีพรรคการเมืองที่สำคัญอยู่ 3 พรรค คือพรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคชาติพัฒนา (WorkpointNews, 2561) ปัจจุบันการเมืองในจังหวัดอุบลราชธานีพื้นที่ส่วนมากจะอยู่ในการดูแลของพรรคเพื่อไทย ที่มีการแบ่งกลุ่มอำนาจทางการเมืองออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มของ นายสุพล พองงาม และ นายเกรียง กัลป์ตินันท์ ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับที่ นายปัญญา จินตะเวช และนายประภักดิ์ จินตะเวช ที่ดำรงตำแหน่ง ส.ส. ในเขตพื้นที่ชุมชนสหกรณ์ฯ ตั้งอยู่ ทำให้จังหวัดอุบลราชธานี กลายเป็นฐานคะแนนเสียงของพรรคเพื่อไทย ที่ใช้ในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน โดยไม่มีพรรคไหนสามารถโค่นล้มอำนาจทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยได้ เป็นผลให้ประชาชนกับนักการเมืองมีความสัมพันธ์ที่ดีกันมาตลอด เพราะเป็นพรรคที่อยู่กับจังหวัดอุบลราชธานีมายาวนาน

การสร้างพลังอำนาจของนักการเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการสร้างในรูปแบบของการสืบทอดอำนาจทางเครือญาติจากรุ่นสู่รุ่น จึงเป็นเหตุให้การเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการเมืองของคนสองตระกูล ที่มีอิทธิพลภายในจังหวัดอุบลราชธานีที่อยู่สังกัดพรรคเดียวกัน มาทำการแข่งขันเพื่อแย่งชิงอำนาจความเป็นใหญ่ทางการเมืองในเขตอีสานใต้ โดยมีการแบ่งแยกเขตพื้นที่ทางอำนาจกันอย่างชัดเจน เช่น กลุ่มของนาย สุพล พองงาม จะมีอำนาจในเขต วารินชำราบ ตระการพืชผล เขมราฐ ส่วนนายเกรียง กัลป์ตินันท์ มีอำนาจในเขตเทศบาลเมืองอุบลราชธานี เดชอุดม บุญศรีภักดี จะหวาย เป็นต้น จึงทำให้การเมืองในจังหวัดอุบลราชธานีที่ผ่านมา เป็นการครอบครองอำนาจทางการเมืองของกลุ่มคนพรรคเดียว และมีความสมดุลทางอำนาจมาโดยตลอด เพราะนักการเมือง

มีการแบ่งเขตการดูแลพื้นที่อย่างชัดเจน และฐานคะแนนเสียงก็เป็นคนกลุ่มเดิมที่ให้การสนับสนุนจากรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้พรรคเพื่อไทยเป็นพรรคที่ครองใจคนอุบลราชธานีมาตลอด

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า บริบททางการเมืองของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นรูปแบบการแข่งขันลักษณะของตัวบุคคล มากกว่าแข่งขันนามพรรคการเมือง จึงทำให้ฐานคะแนนเสียงของจังหวัดอุบลราชธานีที่ได้รับชัยชนะ เป็นฐานคะแนนเสียงที่มาจากอำนาจของบุคคลผู้มีอิทธิพลในเขตนั้น มากกว่าอำนาจของพรรคการเมืองที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ แต่หลังจากการทำรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 จังหวัดอุบลราชธานี มีการแตกแยกทางด้านอำนาจของนักการเมืองออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ที่มีอิทธิพลในจังหวัดอุบลราชธานี เกิดการแยกตัวของนักการเมืองเพื่อไปสังกัดพรรคการเมืองอื่น ส่งผลให้การเมืองภายในจังหวัดเกิดการสั่นคลอนทางด้านอำนาจ และไม่สามารถดำเนินงานร่วมกันได้ ผลกระทบที่ตามมา คือทำให้การเมืองระดับภูมิภาคและท้องถิ่นเกิดปัญหาตามไปด้วย เพราะมีการแย่งชิงอำนาจพื้นที่ทางการเมืองของคนทั้ง 2 ฝ่าย เป็นผลทำให้กลุ่มเกษตรกรต่าง ๆ ภายในจังหวัดอุบลราชธานีเกิดผลกระทบตามมา เหตุเพราะกลุ่มที่ตนเองสังกัด อยู่กับ ส.ส. ฝ่ายตรงข้าม ทำให้กลุ่มไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐที่มีคนของฝ่ายตรงข้ามสังกัดอยู่ จนนำไปสู่การเกิดความอ่อนแอของกลุ่ม

5.2. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับนักการเมือง

ในกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ส.ส. มีส่วนช่วยทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานมีขั้นตอนที่ง่ายและสะดวกรวดเร็ว เพราะ ส.ส. คือตัวแทนผู้มีอำนาจที่สามารถทำให้เรื่องราวต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ในทางกลับกัน ส.ส. ก็ต้องอาศัยประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในลักษณะของการเป็นฐานเสียงคะแนนเมื่อมีการเลือกตั้งเพื่อที่ตนจะได้เข้ามามีอำนาจในการบริหารจัดการในพื้นที่ จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับ ส.ส. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะชุมชนสหกรณ์ฯ เป็นองค์กรที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีให้มีตลาดในการซื้อ-ขายยางพาราได้ในราคาที่เป็นธรรม และยังเป็นองค์กรที่ช่วยในการให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จังหวัดอุบลราชธานีเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และทำไร่สวนยางพาราเป็นหลักเพื่อดำรงชีพ จึงทำให้เกษตรกรส่วนมากเป็นสมาชิกของชุมชนสหกรณ์ฯ เป็นเหตุที่ ส.ส. ต้องให้ความสำคัญ และให้ความสนใจในการให้ความช่วยเหลือชุมชนสหกรณ์ฯ เพื่อที่จะให้เกษตรกรมีความเชื่อมั่นในตัวของนักการเมือง ในการที่จะเลือกเข้ามาบริหารจัดการเขตพื้นที่ของตนเองให้เกิดการพัฒนา เป็นผลให้ฐานคะแนนเสียงหลักของ ส.ส. คือ เกษตรกร เพราะเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมาก

3983150920

CD :Thesis 5880608924 thesis / revv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

ในการลงคะแนนเสียง จึงส่งผลให้ ส.ส. ต้องให้ความสำคัญกับกับคนกลุ่มนี้ เพื่อที่จะได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในวาระถัดไป โดยการให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อหวังผลในทางการเมือง สาเหตุเพราะพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานีมีการปลูกยางจำนวนประมาณ 528,425 ไร่ และมีจำนวนสหกรณ์กองทุนสวนยางในจังหวัด จำนวน 24 สหกรณ์ (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี, 2559) ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักในการสร้างรายได้ให้กับจังหวัดอุบลราชธานี และกลุ่มคนเหล่านี้ถือเป็นเป้าหมายหลัก จึงเป็นเหตุให้ ส.ส. ต้องสนับสนุนคนกลุ่มนี้ เพื่อเป็นฐานคะแนนเสียงให้กับตนเองและพรรค

ก่อนรัฐประหาร พ.ศ. 2557 ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถือว่า ส.ส. มีบทบาทมากในการเป็นแกนนำเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่ถือได้ว่ามีความตื่นตัวทางการเมือง เห็นได้จากเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่ผ่านมาที่ประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี รวมตัวออกไปเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งในระดับจังหวัด และระดับประเทศ เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย เนื่องจากในพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่ของพรรคเพื่อไทยส่วนใหญ่ การรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองขึ้นอยู่กับพรรคการเมืองเดียว ทำให้การออกไปเรียกร้องผลประโยชน์ต่าง ๆ ทางการเมืองกระทำได้ง่าย เพราะ มีการผูกขาดอำนาจการเมืองของ ส.ส. พรรคเพื่อไทย ส่งผลให้การดำเนินงานภายในจังหวัดอุบลราชธานี มีความเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการส่งคนของพรรคไปดำรงตำแหน่งทางหน่วยงานของภาครัฐในระดับจังหวัด และท้องถิ่น จึงง่ายต่อการขออนุมัติโครงการ หรืองบประมาณต่าง ๆ เพื่อจัดสรรให้กับพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เช่น ส่งนาย พรชัย ไควสุรัตน์ เป็นนายก อบจ.จังหวัดอุบลราชธานี นาย สิทธิชัย ไควสุรัตน์ อดีต ส.ส. พรรคเพื่อไทย ดำรงตำแหน่งเป็นประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี (คมชัดลึก, 2561) ทำให้การดำเนินงานภายในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นเรื่องง่ายต่อกระบวนการดำเนินงานกับหน่วยงานของภาครัฐ

บทบาทความสัมพันธ์ของนักการเมือง ในการช่วยเหลือชุมชนสหกรณ์ฯ การเมืองจังหวัดอุบลราชธานี มีระบอบการบริหารงานภายในจังหวัด ในลักษณะการผูกขาดอำนาจการบริหารไว้ที่พรรคการเมืองพรรคเดียว คือพรรคเพื่อไทย ส่งผลให้ระบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐตกอยู่ภายใต้การควบคุมอำนาจของพรรคเพื่อไทย ทำให้การสนับสนุนหรือการช่วยเหลือเกษตรกรในชุมชนสหกรณ์ฯหน่วยงานภาครัฐ มีผู้ที่คอยสั่งการอยู่เบื้องหลัง คือ ส.ส. พรรคเพื่อไทย ที่เป็นตัวการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น จึงทำให้ช่วงที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มี ส.ส. เป็นตัวแทนอำนาจของประชาชน มีการดำเนินงานกับหน่วยงานของภาครัฐให้เป็นไปตามระบบและสะดวกรวดเร็ว

บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างนักรการเมือง กับชุมชนสหกรณ์ฯ สามารถจำแนกออกได้เป็น

3 ประเภทดังนี้

1. บทบาทการเป็นตัวกลางระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานภาครัฐ เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2552 ที่จังหวัดอุบลราชธานี เกิดวาทภัยขึ้น ส่งผลให้ต้นยางหักโค่น บทบาท ส.ส. ในพื้นที่คือนายปัญญา จินตะเวช ที่เป็น ส.ส. ในเขตพื้นที่บุญทริก นาจะหลวย สิรินคร ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างหน่วยงานภาครัฐ คือ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) จังหวัดอุบลราชธานี กับชุมชนสหกรณ์ ในการเจรจาต่อรองกับ นายปัญญา วรพิทยาภรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อของบประมาณเบื้องต้น ในการชดเชยความเสียหายต้นยางโค่นล้ม ให้สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยาง (MGR Online, 2552) นอกจากนี้ บทบาทการเข้ามาของ ส.ส. จะเป็นการเข้ามาในลักษณะของการมีวาระการประชุมใหญ่ของชุมชนสหกรณ์ เพื่อรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนสหกรณ์ฯ ถึงปัญหาในขั้นตอนการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อที่จะเป็นตัวการในการเจรจาระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับภาครัฐ โดยใน ส่วนมากบทบาทความช่วยเหลือของนักรการเมืองต่อชุมชนสหกรณ์ฯ จะเป็นการช่วยเหลือในลักษณะของการดำเนินการ ให้ขั้นตอนการดำเนินงานระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานของภาครัฐให้มีขั้นตอนที่ง่ายขึ้น

2. บทบาทการเป็นผู้สนับสนุน ซึ่งบทบาทนี้ ส.ส. จะทำหน้าที่ในการให้การสนับสนุนชุมชนสหกรณ์ ในการยื่นเสนอขอโครงการ หรืองบประมาณจากทางหน่วยงานของภาครัฐ ในขั้นตอนของการเข้าร่วมประชุมพิจารณาความเห็นชอบกับหน่วยงานของภาครัฐทั้งในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น โดยเป็นการสนับสนุนให้โครงการต่าง ๆ ที่ทางชุมชนสหกรณ์ฯ ยื่นข้อเสนอขึ้นไปได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง เช่น การเป็นผู้สนับสนุนการสร้างโรงงานผลิตยางแท่ง STR 20 ของชุมชนสหกรณ์ฯ เช่น ในปี พ.ศ. 2556 ที่ชุมชนสหกรณ์ฯ มีโครงการสร้างโรงงานผลิตยางแท่ง STR 20 โดยมีการประชุมร่วมกันระหว่าง ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี องค์การสวนยางจังหวัดอุบลราชธานี (อ.ส.ย.อุบล) ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์ยาง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และสมาชิกสหกรณ์เครือข่าย เพื่อทำการเขียนแผนโครงการเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด นายวันชัย สุทธิวรชัย ซึ่งในขั้นตอนการยื่นเสนอกับผู้ว่าราชการจังหวัด นายปัญญา จินตะเวช มีส่วนช่วยทำให้การยื่นขอโครงการของชุมชนสหกรณ์ฯ ประสบความสำเร็จในเรื่องของการขออนุมัติในการจัดสร้างจากผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในขั้นตอนของกายื่นขออนุมัติจากภาครัฐส่วนกลาง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจังหวัด และมีการทำรัฐประหารเกิดขึ้นก่อน จึงทำให้โครงการไม่มีความต่อเนื่องล้มเหลว

3. บทบาทการเป็นตัวแทนของประชาชน ในการเจรจากับรัฐบาลกลาง ด้านการพัฒนาพื้นที่ ในการมองปัญหาที่เกษตรกรพบเจอ เพื่อนำไปแก้ไขปัญหากับภาครัฐส่วนกลาง รวมถึงด้านของการ

กำหนดนโยบายออกมาให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งถือเป็นบทบาทสำคัญที่ส่งผลให้จังหวัดของตนเองได้รับงบประมาณในการสนับสนุนจากภาครัฐส่วนกลาง ให้มีการกำหนดงบประมาณลงมาเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่ง ส.ส. พรรคเพื่อไทยในจังหวัดอุบลราชธานี มีอำนาจในการต่อรองกับภาครัฐได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเป็นพรรคเดียวที่มีบทบาททางอำนาจครอบคลุมการเมืองทั้งจังหวัดอุบลราชธานี

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า ก่อนมีการทำรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 จังหวัดอุบลราชธานี มีการผูกขาดอำนาจทางการเมืองจากพรรคการเมืองพรรคเดียว คือพรรคเพื่อไทย ที่มีฐานอำนาจที่มั่นคงและได้รับการยอมรับจากประชาชนในจังหวัด และการบริหารจัดการปกครองในจังหวัด พรรคการเมืองมีการส่งคนของพรรค เข้าไปดำรงตำแหน่งที่สำคัญของหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับจังหวัดและท้องถิ่น จึงเป็นผลทำให้อำนาจในการตัดสินใจที่แท้จริงเป็นของนักการเมือง และพรรคการเมือง ไม่ใช่ของหน่วยงานภาครัฐในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เป็นผลให้การดำเนินงานที่ผ่านมา ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานภาครัฐ มีความสะดวกรวดเร็ว และมีขั้นตอนง่ายต่อการขออนุมัติโครงการ หรืองบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐ เนื่องจากนักการเมืองเข้าไปมีบทบาทตั้ง 3 ข้อ ที่กล่าวมา ในการช่วยเหลือชุมนุมสหกรณ์ฯ ให้สามารถได้รับผลประโยชน์ จึงเป็นเหตุให้พรรคเพื่อไทยสามารถครอบครองฐานเสียงเกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานี มาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะพรรคเพื่อไทยสามารถช่วยให้กลุ่มเกษตรกรได้รับเงินในการสนับสนุนจากนโยบายของภาครัฐที่ผ่านมา

หลังทำการรัฐประหาร บทบาทของ ส.ส. จังหวัดอุบลราชธานีเปลี่ยนไปจากเดิม เพราะเกิดปัญหาการต่อสู้กันของนักการเมือง 2 กลุ่ม คือกลุ่มของนาย สุพล ฟองงาม และกลุ่มของนายเกรียง กัลป์ตินันท์ ภายใต้พรรคการเมืองเดียวกัน ที่มีความต้องการเข้ามามีบทบาทการเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลทำให้ ส.ส.พรรคเพื่อไทย ในจังหวัดอุบลราชธานี มีการแข่งขันกันเอง โดยกลุ่มของนายสุพล ฟองงาม มีการเปลี่ยนชื่อทางการเมือง ไปร่วมสังกัดพรรคพลังประชารัฐ และพรรคประชาธิปัตย์ ที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย ส่งผลทำให้ระบบการเมืองภายในจังหวัดอุบลราชธานีเกิดการสั่นคอง เพราะไม่สามารถรวมศูนย์อำนาจเป็นกลุ่มเดียวกันภายในจังหวัดได้ ทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาคือหน่วยงานของภาครัฐท้องถิ่นเกิดความวุ่นวาย มีการตรวจสอบการทุจริตกันเกิดขึ้น เช่นในปี พ.ศ. 2558 นายพรชัย โควสุรัตน์ นายก อบจ. จังหวัดอุบลราชธานี คนของฝ่ายนาย สุพล ฟองงาม โดนอำนาจมาตรา 44 ให้พ้นจากตำแหน่ง (มติชนออนไลน์, 2562) และมีนางอรนุช จินตะเวช ซึ่งเป็นฝ่ายเดียวกัน ทำหน้าที่รักษาการแทน ทำให้การเมืองจังหวัดอุบลราชธานี มีการเปลี่ยนแปลงชื่ออำนาจทางการเมือง ส.ส. ในจังหวัดอุบลราชธานีมีการแตกออกเป็นหลายกลุ่ม เกิดการแย่งอำนาจทางการเมืองเกิดขึ้น เป็นผลทำให้ประชาชนในจังหวัด รวมถึงชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดความเดือดร้อน เพราะไม่สามารถดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐได้ เป็นเพราะอำนาจ

ทางการเมืองในเขตพื้นที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ตั้งอยู่ เป็นของฝ่ายนายเกรียง กัลป์ตินันท์ ซึ่งไม่มีอำนาจในการสั่งการ จึงเป็นผลให้งบประมาณที่ขอไปไม่ได้รับการอนุมัติจาก สกย. จังหวัดอุบลราชธานี เหตุเพราะ ส.ส. ในเขตพื้นที่ไม่ใช่คนของกลุ่ม นายสุพล ฟองงาม รวมไปถึงหน่วยงานในระดับจังหวัด คือ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีนายสิทธิชัย โควสุรัตน์ ที่อยู่ฝ่ายของนายสุพล ฟองงาม ดำรงตำแหน่งประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด เป็นเหตุให้อำนาจทางการเมืองฝ่ายของ นายเกรียง กัลป์ตินันท์ ช่วงหลังรัฐประหารมีการหมดอำนาจลงในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะถูกเพื่อนร่วมพรรคการเมืองหักหลัง โดยการย้ายไปสังกัดพรรคการเมืองอื่น ทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ ที่ขาดนักการเมืองที่คอยสนับสนุนก็เปรียบเสมือนการขาดปากขาดเสียง ไม่สามารถที่จะพูดให้ใครได้ยินหรือรับฟังได้ เพราะไม่มีอำนาจพอในการพูดให้หน่วยงานภาครัฐระดับสูงได้ยินถึงปัญหา (ไพศาล แก้วจินดา, 10 พฤศจิกายน 2560) กล่าวคือ การขาดนักการเมืองส่งผลทำให้หน่วยงานระดับสูงไม่สามารถรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง เพราะหน่วยงานระดับภูมิภาคปิดปัญหาเหล่านี้เอาไว้ โดยการไม่เสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ให้กับหน่วยงานระดับสูงได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด จึงทำให้ทางชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่สามารถที่จะดำเนินงานพัฒนาต่อไปได้ เพราะไม่ได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของภาครัฐ ส่งผลทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในองค์กร จนนำไปสู่การขาดทุนและไม่สามารถดำเนินงานภายในองค์กรต่อไปได้

จากความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับนักการเมือง กล่าวได้ว่า นักการเมืองเป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยในการเจรจาต่อรองระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานภาครัฐ โคนชุมนุมสหกรณ์ฯ อาศัยอำนาจของนักการเมืองในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางติดต่อประสานงานระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น เป็นผู้สนับสนุนของประชาชนในการยื่นเสนอนโยบาย และเป็นตัวแทนของประชาชนในการเจรจาต่อรองกับรัฐบาลกลางในการกำหนดนโยบาย หรือเรียกร้องผลประโยชน์จากทางภาครัฐ ส่วนนักการเมืองก็อาศัยอำนาจของประชาชนในการเป็นฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงกล่าวได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับนักการเมือง เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีอำนาจในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์จากหน่วยงานของภาครัฐ แต่เมื่อเกิดการทำรัฐประหารปี พ.ศ.2557 ที่นักการเมืองมีอำนาจในทางการเมืองลดลง ส่งผลทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดความอ่อนแอ เนื่องจากไม่มีตัวกลางในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.3. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนกลาง

ภาครัฐส่วนกลางในที่นี้หมายถึง หน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาเพื่อมีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในการทำการเกษตร ได้แก่ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ซึ่งใน

ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น การยางแห่งประเทศไทย, กรมส่งเสริมสหกรณ์, สำนักงานเกษตรจังหวัด อุบลราชธานี, สภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐเหล่านี้ เป็นการสร้างลักษณะ ความสัมพันธ์ที่ทางชุมนุมสหกรณ์ฯ เข้าไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐ รูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ เป็นรูปแบบของการให้ความรู้ช่วยเหลือในเรื่องพื้นฐานของเกษตรกร ซึ่งหน่วยงานของภาครัฐเหล่านี้จะเข้ามามีบทบาทในทุกช่วงเวลาของการประกอบอาชีพ ตั้งแต่การ เริ่มต้นในการเพาะปลูก การให้เงินสนับสนุนในการลงทุน การรวบรวมข้อมูลจำนวนของเกษตรกร ภายในพื้นที่ให้มีสิทธิประโยชน์ในการรับผลประโยชน์จากทางภาครัฐส่วนกลาง ด้านการรวมกลุ่ม การจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ ก็ถือเป็นเป้าหมายหนึ่งในการให้การสนับสนุน ทำให้หน่วยงานของภาครัฐมีส่วนสำคัญในการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อให้ทางเกษตรกรได้รับการช่วยเหลือจากทางภาครัฐได้ สะดวกมากขึ้น เพราะการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่นการให้งบประมาณการสนับสนุนจาก ภาครัฐ การให้ความรู้เรื่องการเพาะปลูกพืช การหาแนวทางในการให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หรือการจัดหาพื้นที่ให้เกษตรกรในการนำผลผลิตมาขายให้กับหน่วยงานของภาครัฐในราคาที่เป็นธรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จะทำให้สะดวกยิ่งขึ้น หากเกษตรกรมีการรวมตัวกัน

นอกจากนี้บทบาทของหน่วยงานของภาครัฐยังทำหน้าที่ในการรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และทำการช่วยแก้ไขปัญหานั้นให้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น โดยการรับนโยบายของภาครัฐ ส่วนกลางมาใช้ในการจัดการและตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ดังนั้นการสร้างระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ ทำให้ภาครัฐได้รับฟังปัญหาได้อย่างทั่วถึง และตรงจุดในการ แก้ปัญหา

รูปธรรมของความสัมพันธ์นี้ เช่น การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดอุบลราชธานี มีการจัด กิจกรรมออกให้คำปรึกษากลุ่มเกษตรกร เรื่องแนวทางการส่งเสริมการใช้ยางพารา และการสร้าง โอกาสทางการค้ายางพาราในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาอุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์ยาง, สภาเกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งจะ เห็นได้ว่า ในกิจกรรมเหล่านี้ทางภาครัฐก็ได้รับฟังปัญหาและความต้องการของเกษตรกร เกิดเป็น ระบบความสัมพันธ์ในลักษณะการแลกเปลี่ยนสองทาง ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานภาครัฐ

หลังการทำรัฐประหาร ในปี พ.ศ. 2557 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นนายเสริม ไชยณรงค์ ดำรงตำแหน่งรักษาราชการผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานศูนย์ ประองตงสมานฉันท์จังหวัดอุบลราชธานี จึงทำให้ระบอบการเมืองถูกควบคุมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานภาครัฐเกิดปัญหา เนื่องจากระบบการเมือง ไม่มีเสถียรภาพ การบริหารจัดการมาจากส่วนกลาง หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถที่จะเข้าบริหาร

จัดการกับนโยบายที่รัฐส่วนกลางกำหนดออกมาได้ เพราะข้อบังคับของนโยบาย การกำหนดกฎเกณฑ์ของผู้ที่ได้รับต้องมีคุณสมบัติตามที่ภาครัฐส่วนกลางกำหนด เป็นผลให้หน่วยงานภาครัฐต้องมีกฎเกณฑ์ในการพิจารณาอนุมัติโครงการมากขึ้น เนื่องจากไม่มีผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการจัดการอำนาจทางการเมืองด้านพื้นที่ส่วนของการคอยสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ของเกษตรกรต่อรัฐบาลกลาง เป็นผลให้หน่วยงานภาครัฐต้องทำงานให้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อความโปร่งใสจากการตรวจสอบจากรัฐบาลกลาง ทำให้การกำหนดนโยบายที่ออกมาเอื้อประโยชน์กับกลุ่มเกษตรกร ต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการได้รับเงินสนับสนุน เช่น เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นเวลานาน เป็นสหกรณ์ที่มีหุ้นในการบริหารจัดการภายในองค์กรจำนวนมาก หรือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในทางการเมืองมาเป็นเวลานาน มากกว่ากลุ่มชุมนุมสหกรณ์ฯ ที่เกิดขึ้นใหม่ จึงทำให้ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากทางภาครัฐ ถึงแม้ว่าทางชุมนุมสหกรณ์ฯ จะมีการดำเนินงานติดต่อกับหน่วยงานส่วนภาครัฐอยู่ตลอดเวลาก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น โครงการกู้ยืมเงินสนับสนุนสินเชื่อสถาบันเกษตรกรแปรรูปยางพารา วงเงิน 5,000 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรแปรรูปยางพารา (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) แต่ก็ไม่ได้รับการอนุมัติ เนื่องจากมีนักการเมืองที่อยู่ฝ่าย สุลล พองงาม ดำรงตำแหน่ง ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลให้งบประมาณที่ยื่นข้อเสนอไปไม่ได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากมีคนของนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามมีอำนาจในการสั่งการหน่วยงานของรัฐ ในการอนุมัติงบประมาณให้กับชุมนุมสหกรณ์ฯ และโครงการบริหารจัดการรักษาเสถียรภาพราคายางพาราของสถาบันเกษตรกร ในปี พ.ศ. 2561 ที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ทำการกู้ยืมไป 15 ล้านบาท แต่สุดท้ายก็ไม่ได้รับการอนุมัติ เนื่องจากหน่วยงานของภาครัฐมองที่เอกสารเป็นหลักแล้วให้เหตุผลว่าหนี้สินต่อทุนไม่สมดุลกัน มากกว่าที่จะมองถึงความสามารถในการดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ฯ

จากความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานภาครัฐ กล่าวได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่รัฐให้การสนับสนุนชุมนุมสหกรณ์ฯ ในด้านการลงมาให้ความรู้ในเรื่องของการพัฒนา ยางพารา หรือการให้ความช่วยเหลือส่งเสริมอาชีพเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกร เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของภาครัฐ จึงทำให้การดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ฯ ต้องอาศัยการพึ่งพาจากหน่วยงานของภาครัฐตลอดเวลา แต่ความสัมพันธ์แบบนี้ไม่ได้มีการพัฒนาเป็นสถาบันที่มั่นคง เพราะขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเมื่อการเมืองไม่มีเสถียรภาพก็ทำให้ความสัมพันธ์อ่อนแอลงไปด้วย เพราะข้าราชการเกิดความกลัวในการที่จะนำนโยบายของภาครัฐมาใช้ในการบริหารจัดการกับพื้นที่ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่สังกัดภาครัฐโดยตรง จึงทำให้การอนุมัติโครงการหรืองบประมาณต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องมีความโปร่งใส และประเด็นที่สำคัญ คือ การที่ ส.ส. ในเขตพื้นที่หมุดอำนาจลง จิงขาดผู้สนับสนุนทางการเมืองในการช่วยเจรจาต่อรองประสานงานร่วมกับภาครัฐส่วนกลางในการ กำหนดนโยบาย หรืองบประมาณ จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐ ต้องดำเนินงานตามขั้นตอนของภาครัฐ

ส่วนกลางอย่างเคร่งครัด เพื่อความโปร่งใส และป้องกันการทุจริตจากองค์กรภายนอก จึงทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ และเกษตรกรไม่สามารถที่จะทำการกู้ยืมเงินจากภาครัฐได้ เพราะขาดคุณสมบัติตามที่รัฐบาลกลางกำหนด คือ หลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของวงเงินกู้ ซึ่งชุมนุมสหกรณ์ฯ มีจำนวนทรัพย์สินไม่เพียงพอ รวมถึงการมีหนี้สินที่มากกว่าต้นทุน ทำให้หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ไม่กล้าที่จะอนุมัติโครงการ ประกอบกับในบางหน่วยงานที่มี คนของนักการเมืองมีอำนาจในส่วนของการบริหารงานส่วนจังหวัดอยู่ จึงทำให้อำนาจของหน่วยงานของภาครัฐถูกกำหนดโดยคนที่มีอำนาจสูงกว่า

5.4. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนภูมิภาค

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนภูมิภาค เป็นความสัมพันธ์ที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ต้องพึ่งพาอาศัยหน่วยงานส่วนภูมิภาค เพื่อเป็นตัวช่วยในการผลักดันในการขออนุมัติโครงการจัดสร้างโรงงานผลิตยางแท่ง STR 20 ตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อช่วยในการพัฒนาด้านตลาดยางพาราจังหวัดอุบลราชธานี

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับผู้ว่าราชการจังหวัด ในช่วงก่อนการทำรัฐประหาร ถือว่ามีความสัมพันธ์ที่ดี เนื่องจากโครงการต่าง ๆ ที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ เสนอขึ้นไปมักได้รับการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัด ในการช่วยประสานงาน อำนวยความสะดวก ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นชอบ เพื่ออนุมัติโครงการต่าง ๆ ที่ประชาชนหรือเกษตรกรยื่นเรื่องเสนอขึ้นไป อีกทั้ง ส.ส. ในพื้นที่ยังมีความสัมพันธ์กับผู้ว่าราชการจังหวัด คือ นายวันชัย สุทธิวรชัย ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดในขณะนั้น ที่ได้รับการสนับสนุนการดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดจาก นายเกรียง กัลป์ตินันท์ (หนังสือพิมพ์โคราชคนอีสาน, 2556) จึงส่งผลให้การขอความช่วยเหลือ ระหว่าง ส.ส. กลุ่มของนายเกรียง กัลป์ตินันท์ กับผู้ว่าราชการจังหวัด จะได้รับความร่วมมือพิจารณาและอนุมัติโครงการอยู่เสมอ เพราะเป็นฝ่ายเดียวกัน ส่งผลให้การดำเนินงานบริหารเขตพื้นที่ที่มี ส.ส. กลุ่มของนายเกรียง กัลป์ตินันท์ ควบคุมดูแลอยู่ จะได้รับความสะดวกในการดำเนินงานกับหน่วยงานของภาครัฐระดับภูมิภาคในการยื่นข้อเสนอขออนุมัติโครงการต่าง ๆ กับรัฐบาลกลางในการขออนุมัติงบประมาณช่วยเหลือ ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนสหกรณ์ฯ ที่มีเขตพื้นที่ตั้งอยู่อำเภอนาจะหลวย มี ส.ส.คือ นายปัญญา จินตะเวช รับผิดชอบดูแลพื้นที่นี้ จึงทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีความมั่นใจว่า การสร้างโรงงานผลิตยางแท่งต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการสร้างโรงงานผลิตยางแท่ง ส่งผลทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ กล้าที่จะสร้างโรงงานผลิตยางแท่ง ไปพร้อมกับการขอเงินกู้ตามโครงการสนับสนุนสินเชื่อสถาบันเกษตรกรแปรรูปยางพาราวงเงิน 5,000 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนให้

เกษตรกรปลูกยางพารา โดยทำเรื่องกู้สร้างโรงงาน 15 ล้านบาท และเงินทุนหมุนเวียน 10 ล้านบาท เพื่อที่จะนำมาใช้หนี้สหกรณ์ในเครือข่ายที่ยืมเงินมาลงทุนในการสร้างโรงงานก่อน แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจังหวัด และเกิดการทำรัฐประหารตามมา ส่งผลให้หน่วยงานของภาครัฐต้องหยุดการพิจารณาโครงการกู้เงินของชุมชนสหกรณ์ฯ รวมไปถึงการขออนุมัติงบประมาณสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัด จำนวน 60 ล้านบาทล้มเหลว (รักษ์ มูลชาติ, 2559)

หลังจากการทำรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 นายวันชัย สุทธิวรชัย พันตำรวจเอกจากการเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการร่วมกับหน่วยงานรัฐส่วนภูมิภาค เพราะอยู่คนละขั้วทางการเมือง จึงทำให้เกิดความแตกแยก และมีการขับไล่ให้พ้นจากการดำรงตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ส่งผลกระทบให้ชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดความชะงัก เรื่องของเงินทุนในการดำเนินงาน เพราะ ส.ส.ในเขตพื้นที่หมดอำนาจลง รวมไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ที่เป็นคนฝ่ายของนายเกรียง กัลป์ตินันท์ ก็หมดอำนาจในการบริหารจัดการภายในจังหวัด ในระยะเวลาเดียวกัน จึงเป็นผลกระทบสู่ชุมชนสหกรณ์ฯ ในการไม่สามารถหาเงินมาสนับสนุนชุมชนสหกรณ์ฯ ของตนเองให้สามารถดำเนินงานต่อไปได้ เป็นผลทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ ต้องขายเครื่องจักรผลิตยางแท่งให้กับสหกรณ์เบญจลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำเงินมาใช้หนี้สหกรณ์ในเครือข่าย

จากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับหน่วยภาครัฐส่วนภูมิภาค เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีที่แน่นอน หรือมีรูปแบบสถาบันที่ตายตัว เพราะความสัมพันธ์ลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคือ นายอำเภอ ข้าราชการ โดยเฉพาะผู้ว่าราชการจังหวัด มีส่วนช่วยทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ มีอำนาจในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์จากทางภาครัฐ เพราะผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการสั่งการให้หน่วยงานภายในจังหวัดปฏิบัติงานตามความเห็นชอบและให้ความสนใจเกี่ยวกับยางพารา รวมไปถึงด้านการของบประมาณสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ภายในจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการสั่งการ เป็นผลให้ชุมชนสหกรณ์ฯ มีอำนาจในการต่อรองกับภาครัฐ เป็นผลมาจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้ว่าราชการจังหวัด จึงส่งผลให้ชุมชนสหกรณ์ฯ มีผู้ที่คอยให้การสนับสนุนในการใช้อำนาจต่อรองผลประโยชน์กับภาครัฐ แต่ในทางกลับกัน เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดคนดังกล่าวหมดอำนาจลง ส่งผลให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับผู้ว่าราชการจังหวัดก็หมดลงตาม เพราะโครงสร้างเครือข่ายทางด้านอำนาจ และความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนักการเมืองสิ้นสุดลง เป็นผลทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ ไม่มีอำนาจต่อรองผลประโยชน์จากภาครัฐ

5.5. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด กับภาครัฐส่วนท้องถิ่น เป็นความสัมพันธ์ที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนสหกรณ์ฯ บทบาทการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี (อบจ.) ถือว่าเป็นการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน เพราะการที่แต่ละกลุ่มทางการเมืองส่งคนของตนเองในการเข้าไปดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิก อบจ. ในเขตต่าง ๆ ที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อรักษาอำนาจในเขตพื้นที่ของตนเอง จึงเป็นผลให้ระบบการเมืองส่วนท้องถิ่นมีการแข่งขันกันสูง ในด้านของการแย่งชิงอำนาจที่ผ่านมามีจังหวัดอุบลราชธานีมี นายพรชัย ไควสุรัตน์ ซึ่งเป็นคนของกลุ่มสุพล ฟองงาม ดำรงตำแหน่งเป็น นายก อบจ. โดยมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 สมัยติดต่อกัน (Nation22, 2561) ส่งผลให้การทำงานของ อบจ. มีอำนาจขึ้นอยู่กับการของกลุ่มของนาย สุพล ฟองงามเป็นหลักในการตัดสินใจบริหารจัดการงบประมาณที่ได้รับมาจากภาครัฐส่วนกลาง แต่ทางด้านกลุ่มของนาย เกรียง กัลป์ตินันท์ มีการส่งคนของตนเอง คือ นายประยุทธ์ศักดิ์ จินตะเวช, นางสาวกิตติธัญญา วาจาดี และนายเอกพล ญาวงค์ เข้าไปเป็น สมาชิก อบจ. เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายตรงข้ามในการบริหารจัดการเมืองอุบลราชธานี

ก่อนการทำรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับ อบจ. ถือว่าการดำเนินงานยังคงเป็นไปตามกระบวนการของภาครัฐในการกำหนดงบประมาณลงมาให้ความช่วยเหลือเกษตรกร และชุมชนสหกรณ์ฯ เพราะมีคนของกลุ่ม เกรียง กัลป์ตินันท์ ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิก อบจ. ในเขตพื้นที่ชุมชนสหกรณ์ฯ ตั้งอยู่ ทำให้การดูแลบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานส่วนภูมิภาค ดำเนินงานได้สะดวก เพราะเป็นบุคคลพวกกลุ่มเดียวกัน ทำให้ระบบการทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ถึงแม้ว่า นายก อบจ. จะเป็นคนของอีกฝ่าย แต่กระบวนการดำเนินงานยังสามารถกระทำได้ เพราะมีคนภายในองค์กรคอยให้ความช่วยเหลือในเรื่องของกระบวนการภายใน จึงส่งผลให้ในช่วงก่อนทำรัฐประหาร ความสัมพันธ์ระหว่าง ชุมชนสหกรณ์ฯ กับ อบจ. มีความสัมพันธ์ที่สามารถดำเนินงานร่วมกันได้ เพราะมีคนกลางคอยให้ความช่วยเหลือในการเจรจาต่อรองในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ ถึงแม้ว่าการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่จะอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของ อบจ. ก็ตาม แต่เพราะมีการถ่วงดุลอำนาจจาก สมาชิก อบจ. ที่เป็นคนของ เกรียง กัลป์ตินันท์ ดำรงตำแหน่งอยู่ เป็นผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับ อบจ. ไม่มีความขัดแย้งกันด้านการจัดสรรงบประมาณให้ความช่วยเหลือเกษตรกร

หลังการทำรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับ อบจ. ประสบปัญหาต่าง ๆ ขึ้น สาเหตุเกิดจาก อบจ. เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กร เป็นเพราะนายก อบจ. นายพรชัย ไควสุรัตน์ โดนมาตรา 44 ถูกสั่งพักงาน เพราะปัญหาการทุจริตในการ

จัดสร้างถนน (มติชนออนไลน์, 2562) ส่งผลทำให้นางอรนุช จินตะเวช ขึ้นมาดำรงตำแหน่งรักษาการแทน แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาของการหมดอำนาจส่วนท้องถิ่นของกลุ่ม สุพล ฟองงาม เพราะเป็นคนกลุ่มเดียวกัน เป็นผลทำให้การเมืองระดับท้องถิ่นเกิดความวุ่นวายในการแย่งชิงอำนาจกันเกิดขึ้น เพราะปัญหาความขัดแย้งของของนักรการเมืองภายในจังหวัด ที่เชื่อมโยงมาถึงความขัดแย้งภายใน อบจ. จนส่งผลกระทบต่อไปถึงชุมชนสหกรณ์ฯ ในการบริหารจัดการชุมชนสหกรณ์ฯ เนื่องจากไม่มีตัวแทนอำนาจในการดำเนินงานรวมถึงการถูกปิดทางการค้ากับต่างประเทศ เพราะกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม ไม่ยอมออกรหัสทางการค้าให้กับชุมชนสหกรณ์ฯ เหตุเพราะ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี คือนายสิทธิชัย โควสุรัตน์ ซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นอาของนายพรชัย โควสุรัตน์ นายก อบจ. จังหวัดอุบลราชธานี จึงทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดความเดือดร้อนในการส่งออกยางพาราไปขายยังต่างประเทศ รวมไปถึงการของบประมาณสนับสนุน หรือความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ผอ.ส่วนพัฒนาอุตสาหกรรม ที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากหน่วยงานของภาครัฐไม่กล้าที่จะอนุมัติโครงการต่าง ๆ ที่ทางชุมชนสหกรณ์ฯ ยื่นข้อเสนอไป เพราะกลัวอำนาจที่อยู่สูงกว่าในการจัดการกับหน่วยงานของตนเอง เป็นผลให้หลังเกิดรัฐประหาร ชุมชนสหกรณ์ฯ ประสบปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียนในการสร้างโรงงาน และรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร เพื่อนำมาแปรรูปส่งออกให้กับต่างประเทศอย่างมาก สืบเนื่องจากผลของการแข่งขันอำนาจทางการเมืองส่วนท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนท้องถิ่น เป็นความสัมพันธ์ที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนสหกรณ์ฯ ในการเรียกร้องผลประโยชน์จากภาครัฐ เกิดจากการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองทั้งสองกลุ่มในจังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลกระทบมาถึงการเมืองท้องถิ่นที่มีคนของนักรการเมืองของทั้งสองกลุ่มสังกัดอยู่ เป็นผลให้ชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดความเดือดร้อน จากการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง รวมไปถึงการถูกปิดทางการค้ากับต่างประเทศ เพราะกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม ไม่ยอมออกรหัสทางการค้าให้กับชุมชนสหกรณ์ฯ เหตุเพราะผู้ดำรงตำแหน่งประธานอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี เป็นกลุ่มคนของฝ่ายตรงข้ามกับกับนักรการเมืองในพื้นที่ จึงส่งผลกระทบต่อชุมชนสหกรณ์ฯ ในการสร้างอำนาจทางการเมืองเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์จากภาครัฐ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับ อบจ. มีความสัมพันธ์ที่ขึ้นอยู่กับสภาพเหตุการณ์และบริบททางการเมืองในช่วงเวลานั้น ถ้าบริบททางการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตย และมีการกระจายอำนาจ อบจ. จะมีความสัมพันธ์ที่ดีและเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนสหกรณ์ แต่ถ้าบริบททางการเมืองมีการรวมศูนย์อำนาจ อบจ. จะเกิดความขัดแย้งกันองค์กรภายใน มีส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดความอ่อนแอ เพราะการที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในส่วนภูมิภาคกับส่วนท้องถิ่นมีปัญหาความขัดแย้งกัน ส่งผลทำให้

การดำเนินงานภายในจังหวัดอุบลราชธานีในส่วนต่าง ๆ ทั้งส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถดำเนินงานตามกระบวนการปกติได้ เป็นเพราะอำนาจทางการเมืองที่ต่างฝ่ายมีอยู่ในมือ จะทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามระบบ ซึ่งในจังหวัดอุบลราชธานีที่เห็นได้ชัดเจนว่า เกิดปัญหาการขัดแย้งทางด้านอำนาจทางการเมืองระหว่างภาครัฐส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นคือ การที่นายก อบจ. กับพนักงานราชการระดับสูงทำการขับไล่ผู้ว่าราชการจังหวัดให้ออกไปจากพื้นที่ทางการเมืองของจังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลทำให้การทำงานในส่วนของภูมิภาคเกิดปัญหาขึ้น เพราะภาครัฐส่วนท้องถิ่นไม่ยอมให้ความร่วมมือ เป็นผลทำให้เกิดความวุ่นวายตามมาภายในองค์กรของภาครัฐและท้องถิ่น และส่งผลไปยังเกษตรกร หรือประชาชนในจังหวัดทำให้เกิดความเดือดร้อนจากเกมการเมืองของนักการเมืองทั้ง 2 กลุ่มที่ต้องการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองภายในจังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลกระทบถึงชุมชนชุมสหกรณ์ ๆ ไม่สามารถดำเนินการกู้ยืมเงินสนับสนุนจากทางภาครัฐได้ ผลมาจากเกมอำนาจทางการเมืองของกลุ่มผู้มีอำนาจทั้ง 2 กลุ่มที่ต้องการแย่งชิงอำนาจกัน จึงทำให้งบประมาณที่ขอไปไม่ได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานของภาครัฐที่ดูแลจัดการเรื่องนี้ เนื่องจากเกิดความกลัวในเรื่องของอำนาจจากผู้มีอิทธิพลทางการเมืองภายในจังหวัด จะส่งผลทำให้ตัวเองเดือดร้อน และเป็นเรื่องของพรรคพวกภายในหน่วยงานที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มชุมชนชุมสหกรณ์ฯ จึงทำให้การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐเจียบหายไปในที่สุด

5.6. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชุมสหกรณ์ฯ กับพ่อค้าคนกลาง

การแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าทางการเกษตรของไทย พ่อค้าคนกลางถือว่ามียบทบาทสำคัญมากในการเข้ามาช่วยเหลือทำให้เกษตรกรของไทยมีตลาดในการขายสินค้าทางการเกษตร และมีรายได้ในการดำรงชีพ เนื่องจากในสมัยก่อนการขนส่งสินค้าทางการเกษตรหรือการติดต่อซื้อขายสินค้าไม่ได้มีความสะดวกเช่นทุกวันนี้ จึงทำให้พ่อค้าคนกลางมีความสำคัญมากในการช่วยเหลือเกษตรกรในขณะนั้น เกษตรกรกับพ่อค้าคนกลางมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือกันในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนสินค้าในรูปแบบเกษตรกรขายผลผลิต พ่อค้าคนกลางก็ใช้เงินในการแลกเปลี่ยนสินค้า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชุมสหกรณ์ฯ กับพ่อค้าคนกลาง จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์กันในทางธุรกิจทางการค้าที่ต่างคนต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

โดยในกรณีของชุมชนชุมสหกรณ์ฯ มีการขายยางพารา 2 รูปแบบ คือการขายตรงให้กับบริษัทที่รับซื้อ เช่น บริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) บริษัท เซาแลนด์ จำกัด บริษัทวงศ์บัณฑิต จำกัด และการขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งทางชุมชนชุมสหกรณ์ฯ สามารถเลือกได้ว่าจะขายในลักษณะใด โดยการมองที่ราคาของยางพาราที่ทางบริษัทหรือพ่อค้าคนกลางทำการประมูล โดยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชุมสหกรณ์ฯ กับพ่อค้าคนกลางจะเป็นลักษณะของการต่อรองราคากับพ่อค้า

คนกลาง ซึ่งเป็นการกระทำโดยผ่านตัวแทนของชุมนุมสหกรณ์ฯ กับตัวแทนของบริษัทที่รับซื้อ ในกรณีการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างการทำสัญญาซื้อขาย กับบริษัทศรีตรังแอโกร อินดัสทรี จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทที่อยู่ใกล้กับชุมนุมสหกรณ์ฯ และมีความสะดวกในการขนส่ง ผลผลิต โดยการทำสัญญาจะเป็นการทำสัญญาระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับบริษัทในการรับซื้อ ยางพารา โดยมีคำสั่งจำนวนของสินค้าและราคาที่ชัดเจน ซึ่งราคาของยางพาราจะทำการยึดราคาจาก ตลาดกลางของอำเภอหาดใหญ่เป็นหลัก จึงทำให้ราคาของยางพาราที่ทำการซื้อขาย มีราคาที่เป็น มาตรฐานกลางตามกลไกของตลาดยางพารา แต่ในทางกลับกัน ความเป็นจริงในการซื้อขาย ยางพาราของทางชุมนุมสหกรณ์ฯ ยังมีการถูกเอาเปรียบจากทางบริษัทในการซื้อขายยางพาราอยู่ เช่นเดิม เนื่องจากทางบริษัทให้เหตุผลว่ายางพารามีความชื้น หรือมีสารเคมีเจือปนในอัตราที่สูงเกิน กว่าค่ามาตรฐาน จึงทำให้ราคาที่ได้ต่ำกว่าราคาปกติที่มีการตั้งเอาไว้ หรือบางครั้งเกิดการโกงตาชั่ง ส่งผลทำให้เกษตรกรขาดทุนแต่มีความจำเป็นที่ต้องขายออกไป เพราะไม่สามารถที่จะเก็บยางพารา เอาไว้ได้ เนื่องจากยางพาราจะมีการเสื่อมคุณภาพลงจนเกิดเชื้อรา (ละออง วรรณภา, 12 มีนาคม 2561)

ในสมัยก่อนการรับซื้อยางพาราจากเกษตรกรจะมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง นั่นก็ คือ สกย. ในการเข้ามาช่วยเหลือในด้านของการที่พ่อค้าหรือบริษัทที่รับซื้อยางต้องขึ้นทะเบียนกับ สกย. ในขณะนั้น ซึ่งปัจจุบันรู้จักกันในนามของ การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) เพื่อเป็นการควบคุม การตลาดในการรับซื้อ และเป็นการควบคุมบทบาทของการรับซื้อยาง ระหว่างเกษตรกรกับผู้ซื้อให้มีความเป็นระเบียบและยุติธรรม และเป็นการป้องกันผู้ซื้อที่มาจากนอกระบบ (สมชัย พรมตา, 24 พฤศจิกายน 2561) เพราะ ในปี พ.ศ.2556 ที่เกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดใกล้เคียง ประสบปัญหาการถูกโกงยางจากพ่อค้าคนกลาง โดยการอ้างว่าเป็นตัวแทนกลุ่มบริษัทค้ายางพารา และได้รับการติดต่อจากบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) และบริษัทรับเบอร์แลนด์โปรดักส์ จำกัด ทำให้เกษตรกรหลงเชื่อและนำยางพาราไปขาย ส่งผลทำให้สูญเสียเงินกว่า 400 ล้าน จนทำให้ มีการฟ้องร้องระหว่างเกษตรกรกับกลุ่มพ่อค้าคนกลาง นำไปสู่ความไม่ไว้วางใจกันในทางการค้าเกิดขึ้น เนื่องจากเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่ แต่สุดท้ายก็มีการออกมาอธิบายว่าบริษัทไม่รับรู้กับการกระทำของ กลุ่มพ่อค้าคนกลางกลุ่มนี้ เนื่องจากนางนิตยา วัฒนศิริกุลวงศ์ เป็นเพียงผู้ค้าที่มีรหัสการซื้อขาย กับบริษัท เช่นเดียวกับผู้ค้ารายอื่น และทางบริษัทก็จ่ายเงินให้กับนางนิตยา วัฒนศิริกุลวงศ์ ทุกครั้งที่มีการซื้อขายกัน (ไทยรัฐออนไลน์, 2557) จึงส่งผลทำให้บริษัทเกิดความเสียหายด้านของฐานลูกค้าที่มา ซื้อขายยางพารา เกิดความไม่ไว้วางใจเกิดขึ้น ต่อมาหลังจากที่มีการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ ระบบของ การซื้อขายยางพาราก็เปลี่ยนไป เพราะสภาวะการแข่งขันทางการตลาดสูงขึ้น เนื่องจากชุมนุม สหกรณ์ฯ มีการบริหารจัดการเรื่องระบบการตลาดด้วยตนเอง ประกอบกับบริษัทเคยตกเป็นข่าวเรื่อง ของการทุจริตยางพารา ส่งผลทำให้ทางบริษัทเกิดปัญหาการขาดวัตถุดิบในการนำมาแปรรูปเพื่อ

ส่งออก เพราะเกษตรกรนำยางพาราไปขายให้กับสหกรณ์กองทุนสวนยางกันเป็นส่วนมาก ทำให้ต้องหันมาวางระบบเรื่องการตลาดใหม่ โดยการพยายามรับซื้อยางของเกษตรกรในราคาที่สูงขึ้น มีการให้เงินพิเศษสำหรับผู้ที่น่าายางมาขายในราคาที่สูงกว่าที่อื่น ที่เรียกว่า “ค่าเหยียบเบรก” คือ การให้เงินพิเศษสำหรับผู้ที่น่าายางพารามาขายให้กับบริษัทของตนเอง โดยจะพิจารณาอัตราเงินตามความเหมาะสม ซึ่งเงินจำนวนนี้จะเป็นเงินให้เปล่าที่อยู่นอกระบบการซื้อขาย เพื่อเป็นการดึงดูดให้เกษตรกรนำยางพารามาขายให้กับบริษัท

จากความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับพ่อค้าคนกลาง จะเห็นได้ว่าเป็นการรวมตัวกันของชาวสวนยาง เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์จากพ่อค้าคนกลาง ถึงแม้ว่าจะเคยมีขบวนการโง่งยางพาราเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2556 แต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อด้านการซื้อขายยางพาราระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับพ่อค้าคนกลาง เนื่องจากชุมนุมสหกรณ์ฯ เปลี่ยนวิธีการขายยางมาทำการขายตรงให้กับบริษัท หรือ กับพ่อค้าคนกลางที่มีรหัสการค้าร่วมกัน มีการทำสัญญาซื้อขายกันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นลักษณะของการตกลงร่วมกันระหว่างตัวแทนบริษัทกับตัวแทนของชุมนุมสหกรณ์ฯ ในการกำหนดราคาและปริมาณในการรับซื้อ-ขายยางพารา จึงทำให้การสร้างความสัมพันธ์ของทั้งคู่เป็นไปในรูปแบบของการซื้อขายและเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์ร่วมกัน โดยการดำเนินการซื้อขายลักษณะนี้ไม่มีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่จะเป็นในลักษณะของการคอยดูแลในฝ่ายของชุมนุมสหกรณ์ฯ ในเรื่องของคุณภาพของยางพารา จึงทำให้ทางบริษัทสามารถที่จะทำข้อตกลงกับทางชุมนุมสหกรณ์ฯ ได้ง่ายขึ้น

จากที่กล่าวมาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การสร้างอำนาจทางการเมืองให้กับชุมนุมสหกรณ์ฯ สามารถวัดได้จาก ความสัมพันธ์ของชุมนุมสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและมีอำนาจต่อรองกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปตามกรอบแนวคิดโครงสร้างเครือข่าย ที่มีการศึกษาถึงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมนุมสหกรณ์ฯ วัดได้จากความสัมพันธ์ทั้ง 5 ด้าน 1. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับนักการเมือง ที่พบว่านักการเมืองเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีอำนาจในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐในเรื่องของการขอจัดตั้งโรงงานแปรรูปผลผลิตยางแท่ง STR20 ที่ส่งผลทำให้โครงการได้รับการอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัด รวมถึงการให้งบประมาณสนับสนุนสวนของจังหวัดแก่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ถึงแม้ว่าสุดท้ายจะไม่สำเร็จ 2. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนกลาง ที่พบว่ารัฐส่วนกลางเข้ามาทำการสนับสนุนชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดความเข้มแข็งและสามารถดำเนินงานภายในองค์กรได้ 3. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนภูมิภาค ที่พบว่ามึระบบความสัมพันธ์ที่ไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับตัวของผู้บริหารที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ข้าราชการ ที่ให้ความสนใจในประเด็นเรื่องยางพารามาก เพราะ

ผู้บริหารเหล่านี้ให้ความสนใจเรื่องยารักษา จะส่งผลทำให้ชุมชนสุขภาพดีขึ้น ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องของการดำเนินงานเป็นอย่างดี 4. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสุขภาพดีขึ้นกับภาครัฐส่วนท้องถิ่น ที่พบว่าระบบความสัมพันธ์จะขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองที่เป็นอยู่ในช่วยระยะเวลานั้น ซึ่งไม่มีความแน่นอน และ 5. การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสุขภาพดีขึ้นกับพ่อค้าคนกลาง ที่พบว่าการสร้างความสัมพันธ์เกิดจากเกษตรกรชาวสวนยางรวมตัวกันในลักษณะการรวมกลุ่ม มากกว่าปัจเจกบุคคล เพื่อต้องการสร้างอำนาจในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์จากพ่อค้าคนกลางในด้านของการกำหนดราคาซื้อขายยางพารา

ส่วนด้านการเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองของกลุ่มชุมชนสุขภาพดีขึ้น ในการต่อรองผลประโยชน์จากหน่วยงานภาครัฐส่วนต่าง ๆ โดยการใช้กรอบแนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมืองมาใช้ในการวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวขององค์กรภาคประชาสังคมในการเข้าไปทำการเรียกร้องผลประโยชน์จากหน่วยงานภาครัฐ ผลจากการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามกรอบแนวคิดที่ตั้งเอาไว้ ยกตัวอย่างเช่น การส่งตัวแทนขององค์กรเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการเครือข่ายชาวสวนยางแห่งประเทศไทย (มติชนออนไลน์, 2561) เพื่อร่วมกำหนดนโยบายยางพารา หรือเรียกร้องผลประโยชน์ให้กับกลุ่มเกษตรกรชาวจังหวัดอุบลราชธานี แต่สุดท้ายก็ไม่ได้รับการพิจารณาจากหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้เห็นว่า แนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่ประชาชนเข้าไปมีอำนาจในการต่อรองกับภาครัฐ ในช่วงที่ระบบการเมืองขาดเสถียรภาพทางการเมือง ไม่สามารถนำมาใช้ได้กับเกษตรกรชาวจังหวัดอุบลราชธานี

3983150920

CT :Thesis 5880608924 thesis / recv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง พัฒนาการและปัญหาขององค์กรภาคประชาสังคม: ชุมนุมสหกรณ์ กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด มีเป้าหมายเพื่อศึกษา 1. ชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด มีพัฒนาการและปัญหาการจัดตั้ง และบริหารองค์กรอย่างไร 2. อะไรคือปัจจัยและเงื่อนไขของการสร้างอำนาจทางการเมืองให้กับชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์จากภาครัฐ สรุปดังนี้

6.1. ชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด มีพัฒนาการและปัญหาการจัดตั้ง และบริหารองค์กรอย่างไร

6.1.1. พัฒนาการและปัญหาการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

การจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ มีจุดเริ่มต้นมาจากปี พ.ศ. 2547 ที่รัฐมีการสนับสนุนโครงการปลูกยางพารา 1 ล้านไร่ จึงทำให้เกษตรกรชาวจังหวัดอุบลราชธานี มีการปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นตามนโยบายของภาครัฐ จากโครงการนี้ส่งผลให้เกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานีเกิดการตื่นตัว และหันมาปลูกยางพาราเป็นอาชีพหลัก พร้อมกับหน่วยงานของภาครัฐในจังหวัดเองก็มีการส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในการปรับตัวให้เข้ากับพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ และปีพ.ศ. 2548 หน่วยงานของภาครัฐมีการสนับสนุนให้เกษตรกร จัดทำโครงการเชิงปฏิบัติการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอบุญทริก เพื่อสำรวจปัญหาที่เกษตรกรพบเจอ และนำมาแก้ไข จนได้มีการสร้าง “ตลาดยางฝอยอลม” เพื่อช่วยในด้านของการจัดหาตลาดยางพาราให้กับเกษตรกรจนประสบผลสำเร็จ และได้จดทะเบียนกลายมาเป็น วิสาหกิจชุมชนฝอยอลม วิสาหกิจยางพารา และนำมาสู่การเป็นต้นแบบของสหกรณ์กองทุนสวนยางจังหวัดอุบลราชธานีเช่นทุกวันนี้

การเกิดสหกรณ์กองทุนสวนยาง เกิดจาก ในปีพ.ศ.2552 ที่ภาครัฐมีโครงการสนับสนุนสถาบันเกษตรกรแปรรูปยางพาราเพื่อเพิ่มมูลค่าแก้ไขปัญหายางพาราราคาตกต่ำ แต่มีเงื่อนไขว่าผู้ที่จะสามารถกู้เงินได้จะต้องเป็นนิติบุคคล จึงส่งผลทำให้เกษตรกรจำเป็นที่จะต้องรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยางอำเภอต่าง ๆ เพื่อที่จะได้รับสิทธิตามโครงการของภาครัฐ ถึงแม้ว่ากลุ่มยังไม่มีความพร้อมในการจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยาง แต่เนื่องจากมีความต้องการที่จะได้รับเงินสนับสนุนจากนโยบายของภาครัฐ จึงนำมาสู่การจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยาง รวมไปถึงความ

ต้องการของเกษตรกรที่ต้องการแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับผลกระทบจากการปลูกยางพารา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1.1. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา คือเรื่องของการตลาด และการเพิ่มราคาของยางพารา เพราะเกษตรกรไม่มีความรู้เรื่องของตลาดยาง และการวัดคุณภาพ ความชื้นยางพาราจึงทำให้ถูกโกงราคา และโกงตาชั่ง ส่งผลให้เกษตรกรต้องการที่จะหาหน่วยงานมาช่วยในด้านนี้

1.2. ปัญหาการถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง เป็นผลมาจากการขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับรองมาตรฐานคุณภาพยางพารา และขาดจุดศูนย์กลางในการรวบรวมยางพาราส่งขาย จึงส่งผลให้พ่อค้าคนกลางกดราคายางพาราลงต่ำกว่าราคาตลาด

1.3. การต้องการเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นผลมาจากการที่เกษตรกรต้องการเงินสนับสนุนจากภาครัฐ จึงต้องหาแนวทางในการกู้ยืมเงินเพื่อที่จะนำมาหมุนเวียนใช้ภายในกลุ่ม เป็นผลทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์กองทุนสวนยาง เพื่อที่จะตอบสนองต่อนโยบายของภาครัฐในโครงการปล่อยเงินกู้เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมา จึงนำมาสู่การจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง เพื่อที่จะได้รับผลประโยชน์จากนโยบายของภาครัฐในการให้การสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเป็นนิติบุคคล และถือเป็นการขึ้นทะเบียนสมาชิกของเกษตรกรเพื่อให้ภาครัฐทราบถึงจำนวนเกษตรกรในพื้นที่ และการให้ความช่วยเหลืออย่างถูกต้อง ประกอบกับในปี พ.ศ.2553 ที่ภาครัฐมีนโยบายทำการส่งเสริมโครงการเพิ่มผลผลิตยางพารา จึงเป็นผลทำให้เกษตรกรตื่นตัวและมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางเพิ่มขึ้น

ในปี พ.ศ.2554 ที่เกิดปัญหาจากนโยบายภาครัฐเก็บสต็อกยางพาราล้มเหลว ประกอบกับประเทศจีน ซึ่งเป็นคู่ค้าหลักผลผลิตยางพาราเองได้ จึงทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยางต้องช่วยเหลือตนเอง โดยการแปรรูปยางพาราเป็นยางแผ่นรมควัน และยาง STR 20 โดยการที่ต้องขนส่งยางพาราไปแปรรูปที่ โรงงาน 4 จังหวัดศรีสะเกษ ส่งผลทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยางมีภาระในเรื่องของการขนส่งที่สูง และใช้ระยะเวลาานาน จึงทำให้สหกรณ์กองทุนสวนยางมีแนวคิดในการร่วมสหกรณ์กองทุนสวนยางในลักษณะเป็นเครือข่ายสหกรณ์ขึ้นโดยจัดตั้งเป็น ชุมนุมสหกรณ์ฯ และมีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2557 เพื่อจัดการกับระบบตลาด พ่อค้าคนกลาง และเรียกร้องผลประโยชน์กับหน่วยงานของภาครัฐ ในด้านการของบประมาณสนับสนุนในการสร้างโรงงาน

ซึ่งตรงกับแนวความคิดกลุ่มผลประโยชน์ ที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ต้องการเรียกร้องผลประโยชน์จากภาครัฐ ในการกู้เงินสนับสนุนจากโครงการต่าง ๆ ที่รัฐออกนโยบายมาเพื่อให้ความช่วยเหลือ หรือการต่อรองอำนาจจากพ่อค้าคนกลาง จึงส่งผลให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ ทำการรวมกลุ่มจากกลุ่มขนาดย่อย กลายมาเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ คือ “ชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานีจำกัด” ตามแนวคิด

พื้นฐานการรวมกลุ่ม ที่การรวมกลุ่มต้องเกิดจากการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือกลุ่มขนาดย่อยแต่ ละกลุ่ม เกิดปัญหาและมีความต้องการสร้างอำนาจภายในกลุ่มของตนเองมาทำการรวมกลุ่มกัน เพื่อดำเนินการบางอย่างที่มีเป้าหมายที่เหมือนกัน คือการเรียกร้องผลประโยชน์ให้กับกลุ่มของตนเอง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดมาจากเกษตรกรที่มีความต้องการทำ การรวมกลุ่มด้วยตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับยางพารา เช่น ยางพาราที่มีราคา ตกต่ำ การต้องการเป็นศูนย์กลางตลาดยางพาราในภาคอีสานตอนล่าง หรือต้องการเรียกร้อง ผลประโยชน์จากทางภาครัฐ จึงทำให้เกษตรกรมีแนวคิดในการรวมกลุ่มกันเพื่อหาแนวทางในการ แก้ไขปัญหา และสามารถรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐได้ นอกจากนี้การรวมกลุ่มเป็น ชุมนุมสหกรณ์ฯ ยังส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐได้รับผลประโยชน์ในด้านของการเก็บข้อมูลเกษตรกร เพื่อนำไปช่วยเหลือเกษตรกรให้ตรงจุด ส่งผลช่วยให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน จากหน่วยงานภาครัฐตามมา

6.1.2. การบริหารงานภายในชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด

การบริหารจัดการชุมนุมสหกรณ์ฯ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรภาคประชาสังคม ในการดำเนินหน่วยงานกับภาครัฐ และเอกชนในการแก้ไขปัญหาเรื่องตลาดและราคายางพารา และ ยังเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือสหกรณ์เครือข่าย นอกจากนี้ยังเป็นตัวแทนในการต่อรองอำนาจ ของภาครัฐ ถึงเรื่องของการขอความช่วยเหลือหรือการออกนโยบายให้ตรงกับความต้องการของ เกษตรกร

โดยระบบการบริหารจัดการองค์กร ทางชุมนุมสหกรณ์ฯ ได้นำรูปแบบการบริหารแบบ 5M มาใช้ในการจัดการบริหารชุมนุมสหกรณ์ฯ เพราะเป็นองค์กรที่ทำงานในรูปแบบของการรวมกลุ่มย่อย เข้ามาเป็นกลุ่มใหญ่เพียงกลุ่มเดียว จึงทำให้การบริหารงานต้องมีความชัดเจน และมีแบบแผน โดยชุมนุมสหกรณ์ฯ ได้นำเทคนิคระบบการปฏิบัติงาน 5M มาใช้ในการดำเนินงานในองค์กร เกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ด้านการจัดการองค์กร (Mechanism) ในการบริหารจัดการกลุ่ม ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีรูปแบบจัดตั้งประธาน คณะกรรมการเครือข่ายและโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีเป้าหมายในการ เป็นศูนย์กลางตลาดยางพาราในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยการรวมสหกรณ์กองทุน สวนยางเครือข่ายเข้ามาเป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์ฯ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และมีอำนาจต่อรอง กับภาครัฐ ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีบทบาทในการทำตลาดยางพารา ส่วนสหกรณ์กองทุนสวนยางเครือข่าย มีหน้าที่รวบรวมยางจากสมาชิกสหกรณ์มาขายให้กับชุมนุมสหกรณ์ฯ

2. ด้านการเงิน (Money) ในการบริหารจัดการกลุ่มชุมนุมสหกรณ์ฯ ด้านการเงินถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดปัญหาที่ไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ เพราะไม่มีเงินทุน

ในการหมุนเวียนภายในองค์กร เป็นผลจากการที่องค์กรไม่สามารถทำการกู้ยืมเงินจากภาครัฐตามโครงการสนับสนุนสินเชื่อสถาบันเกษตรกรและสหกรณ์แปรรูปยางพาราเกิดขึ้น แต่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่ได้รับอนุมัติเงินกูจาก ธ.ก.ส. จึงส่งผลทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบมาแปรรูป และเงินใช้หนี้สหกรณ์เครือข่ายที่ยืมมาสร้างโรงงานผลิตแท่ง ทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ ต้องขายเครื่องจักรผลิตยางแท่งให้กับสหกรณ์การเกษตรเบญจลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำเงินมาใช้หนี้สหกรณ์เครือข่ายที่ยืมมา แต่มีการทำสัญญาซื้อคืนในระยะเวลา 5 ปี จำนวน 11 ล้าน ซึ่งในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถซื้อคืนได้

3. ด้านบุคลากร (Manpower) ในการบริหารจัดการกลุ่มชุมนุมสหกรณ์ฯ ด้านบุคลากร ถือว่ามีผลสำคัญต่อการบริหารจัดการชุมนุมสหกรณ์ฯ ให้สามารถบริหารงานภายในองค์กรให้เกิดการพัฒนา ซึ่งด้านบุคลากรสามารถจำแนกออกเป็น 2 ส่วนด้านดังนี้

ด้านผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และสามารถจัดการปัญหาที่เกี่ยวข้องกับยางพาราได้ การจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ฯ เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่บุคลากรด้านผู้นำต้องมีความรู้เรื่องการผลิตยางพารา และสามารถที่จะดูเรื่องคุณภาพของยางได้ นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เวลาที่ยางพาราเกิดความเสียหาย ที่สำคัญการเลือกบุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องตลาดยางพารา มีความสามารถในการติดต่อกับภาครัฐด้านการขอความช่วยเหลือ หรือเอกชนด้านการค้าขายได้

ด้านพนักงาน ต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบการทำงาน การทำงานร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ฯ พนักงานต้องมีความสามารถทำงานในลักษณะการพูดคุย ร่วมงานกับเกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และยังต้องมีความสามารถในการติดต่อประสานงานระหว่างสหกรณ์เครือข่ายกับชุมนุมสหกรณ์ฯ เพราะฉะนั้น พนักงานจึงเป็นคนในพื้นที่ทั้งหมด เพราะมีความเข้าใจด้านภาษา ด้านพื้นที่ และระบบการทำงานของชุมนุมสหกรณ์ฯ สามารถที่จะติดต่อกับสหกรณ์เครือข่ายได้ง่าย เพราะมีหลักของความเข้าใจตั้งอยู่เป็นพื้นฐาน

4. ด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Materials & Buildings) ในการบริหารจัดการกลุ่มชุมนุมสหกรณ์ฯ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย และสถานที่ที่มีความเหมาะสมแก่การผลิตมีส่วนสำคัญในการช่วยให้การดำเนินงานของชุมนุมสหกรณ์ฯ มีประสิทธิภาพ เพราะถ้าชุมนุมสหกรณ์ฯ มีเครื่องมือ หรืออุปกรณ์เป็นของตนเองจะช่วยแบ่งเบาภาระเรื่องค่าจ้างโรงงานการผลิตยางพาราและยังช่วยในเรื่องค่าขนส่ง ในช่วงแรกชุมนุมสหกรณ์ฯ ถือว่ามีประสิทธิภาพสามารถดำเนินงานได้ แต่หลังจากการขายเครื่องจักรผลิตยางแท่ง STR 20 ให้กับสหกรณ์เบญจลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ชุมชนสหกรณ์ฯ ก็ประสบปัญหาในด้านของการผลิต เพราะไม่มีเครื่องมือ จึงจำเป็นต้องจ้างโรงงานเอกชนในการผลิต ส่งผลทำให้ทุกวันนี้ชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่มีความพร้อมด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์การผลิต

5. ด้านองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร (Methodology) ในการบริหารจัดการชุมนุมสหกรณ์ฯ การติดต่อสื่อสารถือเป็นเรื่องสำคัญในการบริหารจัดการ เพราะการดำเนินงานมีเรื่องตลาดและสหกรณ์เครือข่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้ต้องมีการสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อติดตามราคาขายหรือติดต่อเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับคู่ค้าที่มาติดต่อซื้อผลผลิตยางพารา เพราะชุมนุมสหกรณ์ฯ ถือเป็นเครือข่ายระหว่างสหกรณ์กับตัวของชุมนุมสหกรณ์ฯ จึงต้องมีการติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารกันอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังเป็นตัวกลางติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อทราบถึงปัญหาและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่มาในช่วงหลังจากการขายเครื่องจักรผลิตยาง STR20 การติดต่อสื่อสารกันระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับสหกรณ์กองทุนสวนยางเริ่มลดน้อยลง เพราะสหกรณ์กองทุนสวนยางแต่ละแห่งหันมาให้ความสนใจทำการผลิตวัตถุดิบของตนเองแล้วทำการขายด้วยตนเอง มากกว่าที่จะนำมาขายผ่านชุมนุมสหกรณ์ฯ

จากการนำระบบเทคนิค 5M มาใช้ในการบริหารงานภายในชุมนุมสหกรณ์ฯ พบว่าการบริหารงานของชุมนุมสหกรณ์ฯ มีรูปแบบการบริหารงาน ซึ่งมีประธานชุมนุมสหกรณ์ฯ รองประธานชุมนุมสหกรณ์ฯ สหกรณ์กองทุนสวนยางเครือข่าย และคณะกรรมการเครือข่ายชุมนุมสหกรณ์ฯ เป็นผู้ดำเนินงานภายในชุมนุมสหกรณ์ฯ ซึ่งการนำหลัก 5M มาใช้ คือด้านการจัดการองค์กร ด้านการเงิน ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์ และด้านองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร ผลปรากฏว่า ชุมชนสหกรณ์ฯ มีอยู่ 3 ด้าน คือด้านการจัดการองค์กร ที่มีโครงสร้างการบริหารวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานภายในองค์กร และขั้นตอนการบริหารที่ชัดเจน มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้การช่วยแก้ไขปัญหา และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันได้ ส่งผลทำให้การติดต่อสื่อสารกันระหว่างสหกรณ์กองทุน ในช่วงก่อนการขายเครื่องจักรผลิตยางแห่ง STR20 มีความสัมพันธ์ที่ดี แต่ปัจจุบันการติดต่อสื่อสารกันลดน้อยลง ส่วนอีก 2 ด้านที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ ประสบปัญหา คือด้านของการเงินที่ส่งผลกระทบไปถึงด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ เพราะเป็นผลมาจากการไม่สามารถที่กู้เงินจากนโยบายของภาครัฐได้ จึงทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดปัญหาด้านการเงินและส่งผลกระทบต่อด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ในการผลิต จึงทำให้ระบบการบริหารของชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดปัญหาขึ้นถึงปัจจุบัน และนำมาทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดความอ่อนแอ

6.2. อะไรคือปัจจัยและเงื่อนไขของการสร้างอำนาจทางการเมืองให้กับชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์กับภาครัฐ

ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีการดำเนินงานในรูปแบบของการเป็นองค์กร โดยมีเป้าหมายหลักในการรวบรวมสหกรณ์กองทุนสวนยางเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง ในการต่อรองอำนาจจากภาครัฐและเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตลาดยางพาราให้มีคุณภาพ และในอนาคตต้องการที่จะเป็น

ศูนย์กลางเครือข่ายตลาดยางพาราในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยมีตัวแทนสมาชิกเกษตรกรเป็นผู้บริหาร หรือจัดการระบบภายในองค์กรด้วยตนเอง เพื่อที่จะทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ ได้รับผลประโยชน์ที่สุด เช่น การหาตลาดส่งออกยางพารา การสร้างโรงงานผลิตยางแท่ง STR 20 และการปรับตัวให้เข้ากับนโยบายของภาครัฐ เพื่อที่จะได้งบประมาณสนับสนุนชุมชนสหกรณ์ฯ แต่ปัจจุบันชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดปัญหาในการดำเนินงาน เนื่องจากมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดความอ่อนแอ จนต้องยุติการดำเนินงานเอาไว้ เพื่อรอให้ปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไข แล้วจึงค่อยกลับมาดำเนินงานในรูปแบบชุมชนสหกรณ์ฯ อีกครั้ง

ปัจจัยและเงื่อนไขของการสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนสหกรณ์ฯ ในการต่อรอง เรียกร้องผลประโยชน์กับภาครัฐ เป็นผลมาจากการการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จนนำมาสู่การมีอำนาจของชุมชนสหกรณ์ฯ ในการเรียกร้องผลประโยชน์ให้กับกลุ่มชุมชนสหกรณ์ฯ ของตนเอง จากการศึกษาวิจัยสามารถแบ่งปัจจัยที่มีผลทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ มีการสร้างอำนาจเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์จากองค์กรต่าง ๆ ออกเป็น 5 ปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับนักรการเมือง ที่มีรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะนักรการเมืองเป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยในการเจรจาต่อรองระหว่าง ชุมชนสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานภาครัฐ โดยชุมชนสหกรณ์ฯ อาศัยอำนาจของนักรการเมืองในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น เป็นผู้สนับสนุนของประชาชนในการยื่นเสนอนโยบาย และเป็นตัวแทนของประชาชนในการเจรจาต่อรองกับรัฐบาลกลางในการกำหนดนโยบายหรือเรียกร้องผลประโยชน์จากทางภาครัฐ ส่วนนักรการเมืองก็อาศัยอำนาจของประชาชนในการเป็นฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงกล่าวได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับนักรการเมือง เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยให้ชุมชนสหกรณ์ฯ มีอำนาจในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์จากหน่วยงานของภาครัฐ เพราะนักรการเมืองถือเป็นตัวกลางที่สำคัญในการส่งผลให้ชุมชนสหกรณ์ฯ จะพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งหรืออ่อนแอลง

2. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนกลาง เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะการที่รัฐให้การสนับสนุนชุมชนสหกรณ์ฯ โดยชุมชนสหกรณ์ฯ เข้าไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของภาครัฐในการเข้ามาสนับสนุนการประกอบอาชีพของเกษตรกร รวมไปถึงการนำนโยบายของภาครัฐส่วนกลางมาปรับใช้ในพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลกระทบต่อการสร้างอำนาจของชุมชนสหกรณ์ฯ เพราะเป็นหน่วยงานที่ทำการสนับสนุนอาชีพของเกษตรกร และเป็นผู้ที่นำนโยบายจากรัฐส่วนกลางมาปรับใช้กับเกษตรกรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ส่วนหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางได้รับผลประโยชน์จากชุมนุมสหกรณ์ฯ ด้านการสร้างผลงานให้กับหน่วยงานตนเอง เช่น มีการเข้าไปเก็บข้อมูล หรือเรียนรู้เรื่องปัญหาต่าง ๆ ของยางพาราในการมาปรับสร้างแผนในการพัฒนาหรือให้ความช่วยเหลือเกษตรกร โดยการเสนอปัญหาเหล่านี้ให้กับรัฐบาลกลางเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายออกมาปฏิบัติ หรือการนำนโยบายของภาครัฐมาปรับใช้แล้วประสบผลสำเร็จ หน่วยงานเหล่านี้ก็จะได้รับผลประโยชน์ตามมา

3. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนภูมิภาค เป็นความสัมพันธ์ลักษณะที่ไม่มีความแน่นอนตายตัว เพราะความสัมพันธ์จะขึ้นอยู่กับ ตัวข้าราชการ นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นว่าจะมีความสนใจเกี่ยวกับประเด็นยางพารามากน้อยเพียงใด ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องคือผู้ว่าราชการจังหวัด มีส่วนช่วยทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีอำนาจในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์จากทางภาครัฐ เพราะผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการสั่งการให้หน่วยงานภายในจังหวัดปฏิบัติงานตามความเห็นชอบ รวมไปถึงด้านการของบประมาณสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ภายในจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการสั่งการ เป็นผลให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีอำนาจในการต่อรองกับภาครัฐ ส่วนหนึ่งก็มาจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับผู้ว่าราชการจังหวัด ที่มีความสัมพันธ์รู้จักกันเป็นการส่วนตัว จึงส่งผลให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ มีผู้ที่คอยให้การสนับสนุนในการใช้อำนาจต่อรองผลประโยชน์กับภาครัฐ แต่ในทางกลับกันเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดคนดังกล่าวหมดอำนาจลง ส่งผลให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับผู้ว่าราชการจังหวัดก็หมดลงตาม เพราะโครงสร้างเครือข่ายทางด้านอำนาจ และความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนักการเมือง สิ้นสุดลง เป็นผลทำให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ ไม่มีอำนาจต่อรองผลประโยชน์จากภาครัฐ

4. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมนุมสหกรณ์ฯ กับภาครัฐส่วนท้องถิ่น พบว่าความสัมพันธ์ด้านนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพเหตุการณ์ หรือบริบททางการเมืองที่เป็นอยู่ในช่วงเวลานั้น ที่ส่งผลกระทบต่อการสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมนุมสหกรณ์ฯ ในการเรียกร้องผลประโยชน์จากภาครัฐ ถ้าบริบททางการเมืองมีความเป็นประชาธิปไตยและมีการกระจายอำนาจทางการเมือง ระบบความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ถือว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ถ้าบริบททางการเมืองเกิดการรวมศูนย์อำนาจ ความสัมพันธ์ของทั้ง 2 จะเกิดปัญหาขึ้น เพราะเกิดจากการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองทั้งสองกลุ่มในจังหวัดอุบลราชธานี ส่งผลกระทบมาถึงการเมืองท้องถิ่นที่มีคนของนักการเมืองของทั้งสองกลุ่มสังกัดอยู่ เป็นผลให้ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดความเดือดร้อน จากการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง รวมไปถึงการถูกปิดทางการค้ากับต่างประเทศ เพราะกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม ไม่ยอมออกรหัสทางการค้าให้กับชุมนุมสหกรณ์ฯ เหตุเพราะผู้ดำรงตำแหน่งประธานอุตสาหกรรมจังหวัดอุบลราชธานี เป็นกลุ่มคนของฝ่ายตรงข้ามกับนักการเมืองในพื้นที่

จึงส่งผลกระทบต่อชุมชนสหกรณ์ฯ ในการสร้างอำนาจทางการเมืองเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์จากภาครัฐ

5. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนสหกรณ์ฯ กับพ่อค้าคนกลาง จะเห็นได้ว่าการรวมตัวกันของเกษตรกรชาวสวนยางมีประโยชน์ให้เกิดการต่อรองอำนาจมากกว่าชาวสวนยางที่เป็นปัจเจกบุคคล เพราะเกษตรกรเกิดการถูกเอาเปรียบจากกลุ่มพ่อค้าคนกลางมาโดยตลอด จึงทำให้เกษตรกรมาทำการรวมตัวกันเป็นชุมชนสหกรณ์ฯ เพื่อต่อรองผลประโยชน์จากพ่อค้าคนกลาง จึงทำให้ต้องสร้างอำนาจทางการเมืองเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์จากทางภาครัฐ ในด้านการให้ภาครัฐกำหนดนโยบายประกันราคาขายพาราให้มีราคาสูงขึ้น รวมไปถึงการตรวจสอบการทุจริตของพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อยางพารา เนื่องจากเคยมีคดีการโกงยางพาราเกิดขึ้นในภาคอีสาน เป็นผลให้ชุมชนสหกรณ์ฯ ต้องการให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับพ่อค้าคนกลางในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ชุมชนสหกรณ์ฯ ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อให้เกษตรกรภายในองค์กรสามารถเลี้ยงชีพตนเองได้จากการขายยางพารา

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยและเงื่อนไขของการสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนสหกรณ์ฯ ในการต่อรองเรียกร้องผลประโยชน์กับภาครัฐ ทั้งหมด 5 ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแสดงให้เห็นถึงการสร้างอำนาจทางการเมืองตามแนวคิดโครงสร้างทางเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจทางการเมือง มาทำการสร้างอำนาจสืบทอดต่อกันเป็นเครือข่ายทางอำนาจ ตั้งแต่ระดับหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง หน่วยงานส่วนภูมิภาค และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ที่มีการส่งคนเข้าไปดำรงตำแหน่งในหน่วยงานภาครัฐส่วนต่าง ๆ เพื่อรักษาอำนาจทางการเมืองของกลุ่มตนเองไว้ แต่เมื่อใดก็ตามที่คนของกลุ่มตนเองหมดอำนาจลงก็เปรียบเสมือนโครงสร้างเครือข่ายด้านอำนาจถูกทำลายลงตาม จึงส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ เช่นเดียวกับชุมชนสหกรณ์ฯ ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างอำนาจทางการเมืองของกลุ่มคนเหล่านี้ ในรูปแบบของการไม่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบาย และงบประมาณต่าง ๆ ที่ภาครัฐส่วนกลางจัดสรรให้ หรือการสร้างโอกาสทางการเมืองโดยการเข้าไปเรียกร้องผลประโยชน์กับหน่วยงานของภาครัฐส่วนกลางที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะหน่วยงานระดับต่าง ๆ ภายในจังหวัดมีการถูกควบคุมอำนาจจากกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้าม เป็นผลทำให้ชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดปัญหาไม่สามารถดำเนินงานภายในองค์กรต่อไปได้ เพราะขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในองค์กร และขาดนักการเมืองที่มีอำนาจทางการเมืองมาคอยให้การสนับสนุนการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐในส่วนต่าง ๆ จึงส่งผลให้ชุมชนสหกรณ์ฯ เกิดความอ่อนแอในที่สุด

3983150920

CD :Thesis 5880608924 thesis / rev: 06082562 10:56:44 / seq: 73

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1. ด้านความเข้มแข็งของชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด การยางแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาช่วยในการส่งเสริมและสนับสนุนชุมนุมสหกรณ์ฯ ให้มีความเข้มแข็ง และสามารถที่จะดำเนินงานต่อไปได้ เนื่องจากถือว่าเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในด้านของการผลิตและการส่งออก เพียงแต่ขาดปัญหาด้านเงินทุนในการสนับสนุนจากทางภาครัฐ

2. งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด ในช่วงที่ชุมนุมสหกรณ์ฯ เกิดความอ่อนแอ เนื่องจากการไม่มีเงินทุนหมุนเวียนภายในองค์กร จึงทำให้ไม่เห็นโครงสร้างในการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรในการดำเนินงานเรื่องการใช้อำนาจในการเจรจาต่อรองอำนาจกับภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่น ๆ อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. การกำหนดนโยบายของภาครัฐในอดีตที่ผ่านมาเป็นการช่วยเหลือประชาชนทางอ้อม รัฐบาลกำหนดนโยบายในรูปแบบการให้เงินช่วยเหลือประชาชน มากกว่าที่จะหาแนวทางในการช่วยกันแก้ไขปัญหาทางพาราลันตลาด จึงส่งผลให้นโยบายที่รัฐออกมาเป็นนโยบายที่รัฐให้ความช่วยเหลือในระยะสั้น จึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในด้านการแก้ไขปัญหา

2. รัฐควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการนำยางพารามาใช้ในประเทศให้มากขึ้น อย่างเช่นนโยบายที่เพิ่งออกมา คือนโยบายถนนยางพารา ที่มีการนำยางพารากลับมาใช้ภายในประเทศมากกว่าการส่งออก เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ยางพาราของไทย และยังเป็นการควบคุมเรื่องราคาของพาราได้อีกด้วย

3. รัฐควรออกนโยบายที่มีการสนับสนุนชุมนุมสหกรณ์กองทุนสวนยางที่เป็นองค์กรใหม่ๆ เพื่อที่จะได้เป็นการสนับสนุนให้ชุมนุมสหกรณ์นั้นเกิดการพัฒนา และสามารถที่จะดำเนินงานภายในองค์กรได้ด้วยตัวเอง เพื่อที่จะก้าวไปสู่การเป็นองค์กรที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

หนังสือ

- Cohen, J. L., & Arato, A. (1992). *civil society and political theory*. Massachusetts: MIT.
- Starkey, P. (1997). Networking for development. In *Networking for Development* (pp. 18-20): Practical Action Publishing.
- กรมวิชาการเกษตร. (2550). ข้อมูลวิชาการยาง 2550. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนภูฝอยลม. (2548). เอกสารประกอบจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภูฝอยลม.
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ(อ้างใน วรธนา ปิยะรัตน์มานนท์). (2543). ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการสถาบันการเงินชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านบุเปือย หมู่ 1 ตำบลบุเปือย อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี. Retrieved from สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ:
- จิตติมา เศรษฐศิริวิรุฑ. (2539). การระดมมวลชนสมาชิกเพื่อสร้างพลังของกลุ่มผลประโยชน์:ศึกษากลุ่มสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน. (ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2545). การพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่16 ed.). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุมพล หนิมพานิช. (2545). กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย *Interest Group and Thai Politics*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- ชินศักดิ์ สุวรรณอัจฉริย. (2549). เครือข่ายทางสังคม. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ(บก). (2544). สวัสดิการโดยภาคชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงชัย ทองปาน. (2558). ประวัติศาสตร์การเข้ามาของยางพาราในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง อีสานและลุ่มน้ำห้วยคอง. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นวลศรี เปาโรหิตย์. (2544). จิตวิทยาสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 10 ed.). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทยา หุตานวัตร และณรงค์ หุตานวัตร. (2551). กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 7 ed.). อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2544). เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, “การบริหารงานกลุ่ม”ในประมวลสาระชุดวิชาองค์กรพัฒนาเพื่อการส่งเสริมการเกษตร หน่วย 11 .นนทบุรี.สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร และสหกรณ์. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- ปทุมวัน ประจันพล. (2543). ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ:กรณีศึกษาจังหวัดเลย. (ปริญญามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนา), มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
- ประภาส ปันตบแต่ง. (2552). กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิไฮนริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

- ประสาธ แทนขำ. (2534). บทบาทของโครงการอีสานเขียว: การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- พิสมัย วิบูลสวัสดิ์ และคณะ. (2538). จิตวิทยาร่วมสมัย. เชียงใหม่: ไทยวัฒนาพานิช.
- มนตรี เจนวิทย์การ. (2528). บทบาทกลุ่มผลประโยชน์ที่มีต่อรัฐบาล ระบบราชการ ประชาชน และการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรชุฒิ หล้าทุม. (2540). ประสิทธิภาพของกลุ่มเกษตรกรตามความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลในจังหวัดเลย. (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
- วิทยา นาศิริกุลกิจ. (2520). พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิทยา นาศิริกุลกิจ และสุรพล ราชภัณฑารักษ์. (2537). พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ *Political Parties and Interest Groups*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิมล พุมไย. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางภาคใต้ กรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ), มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี,
- สนธยา พลศรี. (2550). เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2545). พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์ (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัตตพงษ์ บุตรถาวร. (2548). วิถีของครอบครัวเกษตรกรสวนยางพาราภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาบ้านกกคู้ ตำบลกกคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเลย. (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา), มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,
- สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี. (14 มิถุนายน 2560). สถาบันเกษตรกรชาวสวนยางที่ขึ้นทะเบียนกับการยางแห่งประเทศไทย จังหวัดอุบลราชธานี.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดอุบลราชธานี. (2559). แผนการจัดการพื้นที่การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ จังหวัดอุบลราชธานี. แผนการจัดการพื้นที่ผลิตยางพารา, 52.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2558). สถานการณ์ยางพาราและการปรับตัวของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารเศรษฐกิจ.
- สุภาพร บัวแก้ว และคณะ. (2548). สถานการณ์การผลิตและการตลาด. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการเกษตร.
- สุรพล จันทราปัดย์. (2548). หลักและวิธีดำเนินงานส่งเสริม. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- เสริมลาภ วสุวัต และเวท ไทยนุกุล. (2526). อนาคตยางธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยยางกรมวิชาการเกษตร.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- อภิสม่า เย็นบุตร. (2544). การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจการผลิตยางพาราในเขตสหกรณ์กองทุนสวนยาง สดึก-คูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเกษตร)), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

เว็บไซต์

- MGR Online. (2552). พายุฤดูร้อนพัดถล่ม จ.อุบลราชธานี-สวนยางพัง เช่นแล้ว 1 ศพ. [ออนไลน์]. Retrieved from <https://mgronline.com/local/detail/9520000023584>
- Nation22. (2561). ชักธงรบ!“เสียอี๊ด”ส.เขมรรัฐผงาดทำเพื่อไทย?.[ออนไลน์]. Retrieved from <http://www.nationtv.tv/main/content/378643003/>
- WorkpointNews. (2561). ส่งการเมือง “อุบล”ทำไม “กรม.”ต้อง “สัญญา”. [ออนไลน์]. Retrieved from <https://workpointnews.com/2018/07/20/%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87-%E0%B8%AD%E0%B8%B8%E0%B8%9A%E0%B8%A5%E0%B8%AF-%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B9%84/>
- การยางแห่งประเทศไทย. (2558). พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ.2558. Retrieved from http://www.raot.co.th/article_attach/article_20150714182813.pdf
- คมชัดลึก. (2561). ชักธงรบ!“เสียอี๊ด”ส.เขมรรัฐผงาดทำเพื่อไทย.[ออนไลน์]. Retrieved from <https://www.komchadluek.net/news/scoop/335904>
- ณัฐชาพันธ์ เจริญนันท์. (2554). กลุ่มคืออะไร. Retrieved from <http://cowboymanager.blogspot.com/2011/06/172.html>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2557). แก๊งโง่งยางอีสาน 400 ล้านลงหน.[ออนไลน์]. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/content/453414>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2558). สหกรณ์ฝอยลมฯบริหารดีปีละ 200 ล้าน. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/content/479052>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). ย้อนดูราคายางรอบ 10 ปี เทียบชัดราคาขึ้นลงทั้ง 3 รัฐบาล.[ออนไลน์]. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/news/business/1124949>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). กรม.อนุมัติงบ 8,000 ล้าน ใช้แก้ไขปัญหาราคายาง.[ออนไลน์]. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/content/54688>
- พลังเกษตร. (2560). 10 สาเหตุนราคายางตกต่ำ.[ออนไลน์]. Retrieved from <https://www.palangkaset.com/%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%8/10-%E0%B9%80%E0%B8%AB%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%9C%E0%B8%A5-%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%B2/>
- มติชนออนไลน์. (2561). “บึกเกษตรฯ”เดินสายมอบนโยบายในพื้นที่อีสาน-มั่นใจแก้ไขปัญหาราคายางมาถูกทาง.

- [ออนไลน์]. Retrieved from https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_814923
มติชนออนไลน์. (2562). มท.สั่ง “พรชัย โควสุรัตน์” พ้นจากตำแหน่งนายก อบจ.อุบลฯ หลังถูก ปปช.ชี้มูล.[ออนไลน์].
Retrieved from https://www.matichon.co.th/politics/news_1539084
- รักษ์ มูลชาติ. (2559). วอนรัฐช่วยโรงงานยางแท่งชาวสวนยางเมืองคอกบัวตลาดรุ่งแต่ขาดเงินทุนหมุนเวียน.[ออนไลน์].
Retrieved from https://www.yangpalm.com/2016/12/blog-post_20.html
- รุ่งรวิน แสงสิงห์. (2561). บทบาทของ ส.ส.อีสานที่เปลี่ยนไป.[ออนไลน์]. Retrieved from
<https://isaanrecord.com/2018/02/18/isaan-politicians/>
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ปีพ.ศ.
2540-2544. Retrieved from https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3783
- สุเชาวน์ มีหนองหว้า และกิติรัตน์ สีหพันธ์. (2549). นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี. Retrieved from
http://www.kpi.ac.th/media_kpiacth/pdf/M8_121.pdf
- หนังสือพิมพ์โคราชคนอีสาน. (2556). อีสานผู้ว่าฯบิณฑิบ “ทักษิณ” ส.ส.พามีเย-พล.ต.ต. “แห่” สสร. นักวิชาการจวก
สุดเสื่อม.[ออนไลน์]. Retrieved from <http://koratdaily.com/blog.php?id=1946&like=1>
- สัมภาษณ์
- ประสิทธิ์ กาญจนนา. (12 ตุลาคม 2560). ที่ปรึกษาชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด. In. มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี.
- ไพศาล แก้วจันดา. (10 พฤศจิกายน 2560). ประธานชุมชนสหกรณ์กองทุนสวนยางอุบลราชธานี จำกัด. In. จังหวัด
อุบลราชธานี.
- ละออง วรรณมา. (12 มีนาคม 2561). สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางภูจองนาจะหลวย จำกัด. In: จังหวัดอุบลราชธานี.
- สมชัย พรมตา. (24 พฤศจิกายน 2561). ตัวแทนบริษัทศรีตรังแองโกรอินดัสทรี จำกัด(มหาชน) สาขาอุบลราชธานี. In.
จังหวัดอุบลราชธานี.
- สมพิศ ศรีประสิทธิ์. (7 พฤศจิกายน 2560). ประธานวิสาหกิจชุมชน ภูฝอยลมวิสาหกิจยางพารา. In. จังหวัด
อุบลราชธานี.
- สมาน โตนันท์. (17 พฤศจิกายน 2560). ประธานสหกรณ์กองทุนสวนยางในเขตปฏิรูปที่ดินฮักลำโดมใหญ่ จำกัด. In.
จังหวัดอุบลราชธานี.

CU IThesis 5880608924 thesis / rcv: 06082562 10:56:44 / seq: 73

3933150920

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ชิตวรรณ คำมะยอม
วัน เดือน ปี เกิด	29 มีนาคม 2535
สถานที่เกิด	นครราชสีมา
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรีรัฐศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ที่อยู่ปัจจุบัน	33 หมู่ 17 ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30140

3983150920

CD :Thesis 5880608924 thesis / recv: 06082562 10:56:44 / seq: 73